

การสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันทิ ลอยตะคุ

ผู้วิจัย

นายณัฐพงศ์ ชนะชัย และคณะ

รายงานการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ปีการศึกษา 2563

การสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันท ไต ลอยตะคุ

ผู้วิจัย

นายณัฐพงศ์ ชนะชัย และคณะ

รายงานการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ปีการศึกษา 2563

งานวิจัย	การสร้างสรรคทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ	
ผู้วิจัย	นางสาวนัทรียา	หงอกภิลัย
	นางสาวศิริินญา	พงษ์สระพัง
	นางสาวอภิชญา	ฝาชัยภูมิ
	นายณัฐพงศ์	ชนะชัย
	นายอิทธิพล	เจตนา
ปริญญา	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย	
ปี พ.ศ.	2563	
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลรวี กระจ่างทอง	
	อาจารย์ ดร.ชุมพล ชะนะมา	

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ หมอลำปักธงชัย ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อสร้างสรรคการแสดงชุด “กวย กล่อม แก้ว”

ผลจากการศึกษาเพื่อสร้างสรรคทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ คณะผู้วิจัยได้สร้างสรรคการแสดงชุด “กวยกล่อมแก้ว” ซึ่งมีแนวทางการสร้างสรรค ในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน จากการศึกษากลอนกล่อมลูก ของแม่จันได ลอยตะคุ บ้านอุโลก ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา แม่จันได ลอยตะคุ ได้รับโล่พระราชทานจากพระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ จากการประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ประจำปี 2536 จัดโดยมหาวิทยาลัยมหิดล กลอนหมอลำกล่อมลูกแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม คติคำสอน เผยเสน่ห์อันเป็นอัตลักษณ์ทางภาษา ของชาวลาวเวียง ที่ได้อพยพมาในพื้นที่อำเภอปักธงชัย คณะผู้วิจัยจึงได้หยิบยกนำเอากลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ มาสร้างสรรคในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน โดยเพลงกล่อมลูกประกอบ ทำนองเพลงเป็นการร้องหมอลำ ทำนองลำเวียงจันทร์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเทิดทูนบุพการี และกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับ แม่ ผู้ที่เสียสละเลี้ยงดูลูกน้องดังแก้วตาดวงใจ ผ่านนักแสดงหญิง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะกลอนหมอลำกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ คณะผู้วิจัยจึงสร้างสรรคการแสดงชุดนี้ขึ้น

คณะผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การสร้างสรรคทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจากแม่จันได ลอยตะคุ ศิลปินพื้นบ้านหมอลำป๋อชชัย ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและมอบองค์ความรู้เกี่ยวกับหมอลำและกลอนกล่อมลูกที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ อันทรงคุณค่า ที่มอบให้คณะผู้วิจัย แม่รัตดา ลอยตะคุ ผู้ดูแลแม่จันได ลอยตะคุ ที่ได้มอบความรู้ด้านประสบการณ์ในการรับชมหมอลำและได้มอบสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้คณะผู้วิจัย นายวิไล อักษรประจักษ์ ปราชญ์ชาวบ้านหมู่บ้านตะคุ ที่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับหมอลำ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลรวิ กระจ่ายทอง และอาจารย์ ดร.ชุมพล ชะนะมา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยและสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ตลอดจนตรวจแก้ไขงานวิจัยฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณนี้ให้แก่ท่านทั้งหลายที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ทุกท่านรวมถึงกำลังใจอันดีงามจากผู้ปกครอง และเพื่อนๆ ทุกคน ที่คอยสนับสนุนและช่วยเหลือมาโดยตลอด หากมีข้อผิดพลาด บกพร่องประการใด คณะผู้วิจัยใคร่ขออภัย และน้อมรับผิดไว้แต่เพียงผู้เดียว

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์.....	3
คำถามในงานวิจัย.....	3
ขอบเขตในงานวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในงานวิจัย.....	3
วิธีดำเนินงาน.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและสภาพทั่วไปของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา.....	8
ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา.....	9
ประวัติตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา.....	10
ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ.....	10
หมอลำปักธงชัย (แม่จันได ลอยตะคุ).....	14
ประวัติความเป็นมา.....	14
กลอนลำ.....	16
รูปแบบการแสดงหมอลำและการสาธิต.....	21
กลอนกล่อมลูก (แม่จันได ลอยตะคุ).....	22
แนวคิด ทฤษฎีในการสร้างสรรค์และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์.....	25
ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยด้านนาฏศิลป์	
รูปแบบงานวิจัย.....	31
การออกแบบงานวิจัย.....	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	38
สรุปบท.....	40
บทที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล	
แนวคิดและบทประกอบการแสดง.....	42
ลีลาท่ารำ	44
รูปแบบการแปรแถว.....	48
ดนตรีประกอบและบทคำร้อง	62
เครื่องแต่งกาย.....	65
การคัดเลือกนักแสดง.....	72
บทที่ 5 บันทึกท่ารำ	
บันทึกท่ารำ การแสดงชุด “กวยกล่อมแก้ว”	73
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
แนวคิดและบทประกอบการแสดง.....	129
ดนตรีประกอบและบทขับร้อง.....	129
ลีลาท่ารำ.....	130
รูปแบบการแปรแถว.....	131
เครื่องแต่งกาย.....	132
การคัดเลือกนักแสดง.....	132
สรุปผลคำถามในงานวิจัย.....	133
ข้อเสนอแนะ.....	133
บรรณานุกรม.....	134

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ลงพื้นที่วิจัย.....	137
ภาคผนวก ข การปฏิบัติงาน นำเสนองานวิจัยและออกแบบการเสดง.....	143
ภาคผนวก ค การแสดงนาฏศิลป์นิพนธ์ ชุด “กวยกลมแก้ว” และเผยแพร่การเสดง.....	160
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	165

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
ตารางที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	39
ตารางที่ 3 กำหนดการดำเนินงานวิจัย.....	39
ตารางที่ 4 ทำรำประเภทกระบวนทำรำที่สื่อความหมายแทนอากัปกริยา.....	45
ตารางที่ 5 ทำรำประเภทกระบวนทำรำที่สื่อความหมายแบบนามธรรม.....	46
ตารางที่ 6 ประเภทกระบวนทำรำนานาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ขึ้นใหม่.....	47
ตารางที่ 7 ทำรำการแสดงชุด “กวยกล่อมแก้ว”.....	72
ตารางที่ 8 สัญลักษณ์แทนตัวนักแสดง.....	112
ตารางที่ 9 รูปแบบแถว.....	113

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่อาณาเขตและการปกครอง อำเภอปักธงชัย	8
ภาพที่ 2 รูปแบบการแปลแถวครั้งที่ 1(50%).....	48
ภาพที่ 3 รูปแบบการแปรแถวสลับฟันปลา.....	49
ภาพที่ 4 รูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่.....	49
ภาพที่ 5 นำเสนอรูปแบบการแปรแถวครั้งที่ 2 (50%).....	50
ภาพที่ 6 รูปแบบการแปรแถวแบบตัวดับเบิ้ลยู.....	50
ภาพที่ 7 การแปรแถวหน้ากระดานสลับฟันปลา.....	50
ภาพที่ 8 รูปแบบการแปรแถวรูปตัววีหงาย.....	51
ภาพที่ 9 รูปแบบการแปรแถวแบบกลุ่ม.....	51
ภาพที่ 10 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว (70%) ครั้งที่ 1.....	52
ภาพที่ 11 รูปแบบการแปรแถวในการแสดง.....	52
ภาพที่ 12 รูปแบบการแปรแถวในการแสดง.....	53
ภาพที่ 13 รูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่เป็นรูปตัววีคว่ำ.....	53
ภาพที่ 14 รูปแบบการแปรแถวเป็นรูปตัวดับเบิ้ลยู	53
ภาพที่ 15 รูปแบบการแปรแถวเป็นสองฝั่ง.....	54
ภาพที่ 16 รูปแบบการแปรแถวแบ่งเป็นสองฝั่ง ฝั่งซ้ายแปรแถวเป็นวงกลม.....	54
ภาพที่ 17 รูปแบบการแปรแถวเป็นรูปสามเหลี่ยม.....	54
ภาพที่ 18 รูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่ไล่ระดับ.....	55
ภาพที่ 19 รูปแบบการแปรแถวหน้ากระดานสลับฟันปลา.....	55
ภาพที่ 20 รูปแบบการแปรแถว	55
ภาพที่ 21 รูปแบบการแปรแถวรูปตัววีหงาย.....	56
ภาพที่ 22 รูปแบบการแปรแถวทำจบ.....	56
ภาพที่ 23 แกะไข่มุมจบและรูปแบบการแปรแถวทำจบ.....	57
ภาพที่ 24 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%).....	57
ภาพที่ 25 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%).....	57
ภาพที่ 26 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%).....	58
ภาพที่ 27 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่รูปตัววีคว่ำ.....	58
ภาพที่ 28 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวเป็นรูปตัวดับเบิ้ลยู.....	58
ภาพที่ 29 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวแบบสองฝั่ง.....	59

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 30 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวแบบสองฝั่ง ฝั่งซ้ายแปรเป็นวงกลม.....	59
ภาพที่ 31 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวเป็นรูปสามเหลี่ยม.....	59
ภาพที่ 32 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%).....	60
ภาพที่ 33 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวหน้ากระดานสลับฟันปลา.....	60
ภาพที่ 34 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%).....	60
ภาพที่ 35 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%).....	61
ภาพที่ 36 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวซุ่มจบในตอนสุดท้าย.....	61
ภาพที่ 37 การนำเสนอเครื่องแต่งกายครั้งที่ 1.....	66
ภาพที่ 38 การนำเสนอเครื่องแต่งกาย ครั้งที่ 1.....	66
ภาพที่ 39 แบบร่างการออกแบบพร้อมทั้งตัวอย่างผ้า.....	67
ภาพที่ 40 เครื่องแต่งกายพร้อมการทำผม (15%).....	68
ภาพที่ 41 เครื่องแต่งกายพร้อมการทำผม (15%).....	68
ภาพที่ 42 การออกแบบความยาวของประโปรงหรือผ้านุ่ง.....	69
ภาพที่ 43 การนำเสนอเครื่องแต่งกาย (50%).....	69
ภาพที่ 44 การนำเสนอทรงผมเพิ่มเติม.....	70
ภาพที่ 45 เครื่องแต่งกายการแสดง “กวย กล่อม แก้ว”.....	71
ภาพที่ 46 นักแสดงชุดการแสดง “กวย กล่อม แก้ว”.....	72
ภาพที่ 47 คุณแม่จันได ลอยตะคุ อดีตนางเอกหมอลำป๋อธงชัย ปัจจุบันอายุ 89 ปี.....	139
ภาพที่ 48 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 1.....	139
ภาพที่ 49 ตัวอย่างกลอนลำของแม่จันได ลอยตะคุ.....	140
ภาพที่ 50 ภาพถ่ายการประกวดร้องหมอลำ ในงานเทศกาลสงกรานต์ ที่ว่าการอำเภอป๋อธงชัย.....	140
ภาพที่ 51 ตัวอย่างการสาธิตการร้องหมอลำของแม่จันได ลอยตะคุ.....	141
ภาพที่ 52 ป้ายคำขวัญตำบลตะคุ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลบริบทหมู่บ้าน.....	141
ภาพที่ 53 พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในโบสถ์เก่าวัดหน้าพระธาตุ จากการเก็บข้อมูลบริบทหมู่บ้าน.....	142
ภาพที่ 54 กราบไหว้พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในโบสถ์ วัดหน้าพระธาตุ.....	142
ภาพที่ 55 การลงพื้นที่ ครั้งที่ 2 เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเรื่อง “กลอนกล่อมลูก”.....	143
ภาพที่ 56 การไหว้ครูผู้ให้ความรู้ด้านหมอลำ โดยแม่จันได ลอยตะคุ เป็นผู้นำพาไหว้.....	143
ภาพที่ 57 การนำเสนอข้อมูลทางงานวิจัยเกี่ยวกับหมอลำแม่จันได ลอยตะคุ.....	145

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 58 การนำเสนอกระบวนการทำงาน 15 % ของรูปแบบการแสดง.....	145
ภาพที่ 59 นำเสนอรูปแบบเครื่องแต่งกายในส่วนของเสื้อและกระโปรง.....	146
ภาพที่ 60 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการตัดเย็บและออกแบบเครื่องประดับ.....	146
ภาพที่ 61 ออกแบบและประดิษฐ์เครื่องห้อยด้านหลัง.....	147
ภาพที่ 62 เครื่องประดับในส่วนเครื่องห้อยด้านหลัง.....	147
ภาพที่ 63 เครื่องประดับในส่วนเครื่องห้อยด้านหลัง.....	148
ภาพที่ 64 การร้อยลูกปัดเพื่อเตรียมทำเครื่องประดับ.....	148
ภาพที่ 65 การปักลูกไม้ประดับอกและเซาะลูกไม้ออกเป็นข้อ ๆ.....	149
ภาพที่ 66 การแต่งหน้าและแต่งตัวนำเสนอ 50 %.....	149
ภาพที่ 67 การนำเสนอการดำเนินงาน 50 %.....	150
ภาพที่ 68 รับฟังคำแนะนำในส่วนของการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย.....	150
ภาพที่ 69 การนำเสนอการดำเนินงาน 50 %.....	151
ภาพที่ 70 การนำเสนอกระบวนการทำรำ 50 %.....	151
ภาพที่ 71 ปรับกระบวนการทำรำ.....	152
ภาพที่ 72 ซ้อมการแสดงโดยการนุ่งผ้าถุงแบบแสดงจริง.....	152
ภาพที่ 73 ปรับกระบวนการทำรำก่อนนำเสนอ 70 %.....	153
ภาพที่ 74 ซ้อมบนเวทีมีขนาดเท่าเวทีจริง.....	153
ภาพที่ 75 การนำเสนอกระบวนการทำรำ 70 %.....	154
ภาพที่ 76 การนำเสนอกระบวนการทำรำเพิ่มเติม จากเนื้อร้องท่อนกล่อมลูก.....	154
ภาพที่ 77 นักแสดงการแสดง กวย กล่อม แก้ว นำเสนอกระบวนการทำรำ 70 %.....	155
ภาพที่ 78 รับฟังคำแนะนำและข้อบกพร่อง เพื่อนำไปพัฒนาผลงานในลำดับต่อไป.....	155
ภาพที่ 79 นำเสนอการแก้ไขกระบวนการทำรำ.....	156
ภาพที่ 80 นำเสนอทรงผม 2 รูปแบบ เกล้าตั้งตะกร้อและทรงฟาร่า.....	156
ภาพที่ 81 การแก้ไขทรงผมที่ใช้ในการแสดงให้สวยงามเหมาะสม.....	157
ภาพที่ 82 ส่งคำถามแนวคิดของการแสดงเพื่อตรวจสอบแก้ไข.....	157
ภาพที่ 83 การนำเสนอผลการดำเนินงาน 100 %.....	158
ภาพที่ 84 ได้รับความอนุเคราะห์ความเมตตาจาก ท่านเจ้าอาวาสวัดนาแค.....	158
ภาพที่ 85 คณะผู้วิจัยบันทึกภาพทำการประชาสัมพันธ์.....	159
ภาพที่ 86 นักแสดงถ่ายโปสเตอร์ทำการประชาสัมพันธ์.....	159

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 87 ภาพส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์การแสดง กวย กล่อม แก้ว.....	160
ภาพที่ 88 การบันทึกภาพส่งนำเสนออาจารย์ส่งทางออนไลน์.....	160
ภาพที่ 89 การแต่งหน้านักแสดงในการชุดการแสดง กวย กล่อม แก้ว.....	162
ภาพที่ 90 นักแสดงบันทึกภาพการแต่งกาย.....	162
ภาพที่ 91 คณะผู้วิจัยและนักแสดงร่วมบันทึกภาพเป็นที่ระลึก.....	163
ภาพที่ 92 การแสดงนาฏศิลป์นิพนธ์ชุด กวยกล่อมแก้ว บนเวที.....	163
ภาพที่ 93 บันทึกภาพการแสดงบนเวที.....	164
ภาพที่ 94 การแสดง ชุด กวย กล่อม แก้ว.....	164
ภาพที่ 95 เผยแพร่การแสดง ที่ศาลากลางประจำจังหวัดนครราชสีมา.....	165
ภาพที่ 96 ร่วมแสดงความอาลัยเป็นครั้งสุดท้าย ส่งคุณแม่จันได ลอยตะคุ สุสุขติ.....	165

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

วิถีชีวิตของชาวอีสานมีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ผู้คนอารมณ์ดี ชอบความสนุกสนานและมีความเชื่อความศรัทธาที่ปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ดังแสดงให้เห็นผ่านวัฒนธรรมประเพณี การละเล่นต่าง ๆ ผู้เฒ่าผู้แก่มักออกอุบายสอนลูกหลานผ่านการเล่านิทานที่สอดแทรกจารีตประเพณี และคุณธรรมจริยธรรมโดยเรียกลูกหลานให้นั่งฟัง เมื่อลูก ๆ หลาน ๆ เสร็จสิ้นภารกิจประจำวัน ครั้นเมื่อมีผู้มารับฟังมากมาย ผู้เล่าหากท่านจะนั่งเล่าก็อาจจะทำให้ได้ยินเสียงไม่ชัดเจนไม่เห็นกันทั่วถึง จึงทำให้ต้องยืนเล่าพร้อมทั้งอาจจะต้องใส่ท่าทางประกอบการเล่าเพิ่มความตื่นเต้นด้วยสำเนียงสั้นยาวใช้น้ำเสียงสูงต่ำประกอบ ต่อมาจึงมีการนำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน ซอ เพื่อทำให้เกิดจังหวะ ความสนุกสนานครึกครื้น มีนักแสดงฝ่ายชายเพียงฝ่ายเดียวอาจจะทำให้การแสดงไม่เฝ้าฝัน จึงต้องมีนักแสดงฝ่ายหญิงเข้ามาประกอบ เพื่อทำให้เกิดการแสดงที่สมบูรณ์ เรียกได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของการแสดงร้อง ลำ ที่ชาวอีสานเรียกว่า “หมอลำ” ต่อมาหมอลำได้พัฒนาและศึกษาต่อ ๆ กันมา นับได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำนองการขับร้อง(ลำ) ที่เป็นเอกลักษณ์สามารถแบ่งหมอลำออกได้ตามลักษณะทำนองของการขับร้อง(ลำ)เช่น ลำเต้ย ลำเพลิน ลำกลอน ลำเรื่อง ลำเรื่องต่อกลอน ลำซิ่ง ลำพื้นและลำตัด หมอลำเกิดจากการนำเอาคำสองคำมารวมกันได้แก่คำว่า “หมอ” หมายถึง บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและ “ลำ” หมายถึง การบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านทำนองขับร้องที่ไพเราะ สรุปความหมายของหมอลำได้ว่า บุคคลผู้ที่มีความชำนาญในการบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านทำนองเพลงลำ (ภาณุพงศ์ อินพบ. ออนไลน์. มปป.)

อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีความน่าสนใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มายาวนาน มีศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีตและประเพณีอันดีงามประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาจากการเป็นเชลย ครั้นเมื่อเดินทางมาถึงบริเวณที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำแห่งหนึ่งปัจจุบันเรียกว่า ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย เป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกทำการเกษตร จึงขออนุญาตตั้งถิ่นฐานและคอยดูแลเมืองหน้าด่านแห่งนี้ จึงทำให้ชาวบ้านได้รับอารยธรรมจากชาวลาว มีวัฒนธรรมการละเล่นร้องลำที่คนโบราณใช้สั่งสอนลูกหลาน เพื่อสร้างความสนุกสนานผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน (วิไล อักษรประจักษ์. สัมภาษณ์. 19 ธันวาคม 2563) ต่อมาได้เป็นที่นิยมและพัฒนามาจนกลายเป็นการแสดงที่เรียกว่า “หมอลำ” การแสดง

หมอลำจะมีการใช้กลอนลำที่แต่งขึ้นให้สอดคล้องกับโอกาสที่ใช้ในการแสดง เมื่อมีการจัดงานบุญที่วัด ชาวบ้านจะใช้เป็นการแสดงสมโภช เพื่อเชิญชวนให้คนเข้ามาทำบุญที่วัด และกลอนลำบางกลอนแต่งขึ้น จากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสมัยก่อนและได้มีการนำเอาวรรณกรรมในท้องถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน มาเป็นแนวทางเพื่อสร้างเป็นเค้าโครงกลอนลำต่างๆ สอนลูกหลาน ใช้ขับกล่อมลูกน้อยให้นอนหลับ นับได้ว่าเป็นกลวิธีอันฉลาดของผู้เป็นแม่ ซึ่งสามารถคิดคำกลอนทำให้ลูกน้อยคล้อยตามและเชื่อฟัง ได้ในที่สุด เพราะเนื่องจากน้ำเสียงของมารดาผู้เป็นแม่มีน้ำเสียงอ่อนหวานนุ่มนวลสามารถขับกล่อมให้ ลูกหลับสบาย ครั้นจะเสียงดุต้นให้ลูกหวาดกลัวก็สามารถทำให้ลูกน้อยเงียบเสียงร้องให้ได้ด้วยความรัก ความเอาใจใส่ของผู้อื่นหมอลำทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในกลอนกล่อมลูกของหมอลำปักษ์ชัย

กลอนกล่อมลูก ที่ผู้วิจัยศึกษานั้นได้รับความอนุเคราะห์ทางข้อมูลจาก คุณแม่จันได ลอยตะคุ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเล่นหมอลำในอดีต ปัจจุบันคุณแม่อายุ 89 ปี คุณแม่จันได ลอยตะคุ มีประสบการณ์การแสดงหมอลำในหลาย ๆ บทบาท หนึ่งในบทบาทที่โดดเด่นเป็นนางเอกหมอลำ “หมอลำแม่จันได” เป็นที่เรียกติดปากของชาวตำบลตะคุ อำเภอปักษ์ชัยจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ใกล้เคียง แต่ปัจจุบันได้อำลาวางการหมอลำไปแล้ว เป็นหมอลำคนเดียวที่ยังคงหลงเหลืออยู่ภายในพื้นที่ แห่งนี้ คุณแม่ยังคงเก็บกลอนลำ บันทึกไว้ในสมุดจดบันทึกเพื่อเก็บไว้เป็นความทรงจำ กลอนกล่อมลูก คุณแม่เป็นผู้แต่งขึ้นโดยเรียงร้อยถักทอเรื่องราวผ่านประสบการณ์ในการเลี้ยงดูลูก จากความรักที่ทะนุ ถนอมสร้างเป็นกลอนลำกล่อมลูกและได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสานใต้ พระราชทานในปีพุทธศักราช 2536 ด้วยเสน่ห์ของภาษาจึงทำให้เกิดอัตลักษณ์เอกลักษณ์ทำนองการลำ ที่โดดเด่น และมีกลิ่นอายของอำเภอปักษ์ชัย กล่อมลูกเป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อ ค่านิยม ของคนในท้องถิ่น คำก่อนหรือเพลงกล่อมลูก เป็นกลอนชาวบ้านที่ไม่มีแบบแผน แต่เนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรักความ ห่วงใยของแม่ กล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ มีเอกลักษณ์เฉพาะจากการนำเอาสำเนียงการขับลำ เข้า มาผสมผสานทำให้กลอนกล่อมลูกมีเอกลักษณ์ ปัจจุบันขาดผู้สืบทอดและการลำทำนองนี้หาฟังได้ยาก

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กลอนกล่อมลูกแม่จันได ลอยตะคุ หมอลำปักษ์ชัย ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของหมอลำปักษ์ชัย แม่จันได ลอยตะคุรูปแบบ ของการขับร้องและกลอนกล่อมลูกของหมอลำแม่จันได ลอยตะคุ แล้วนำมาสร้างสรรค์ด้วยองค์ความรู้ ทางด้านนาฏศิลป์และองค์ประกอบของการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลทั่วไปได้รู้จัก คำร้องทำนองเพลงกล่อมลูกประกอบการแสดง ให้เห็นเป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลอนกล่อมลูก (แม่จันได ลอยตะคุ) หมอลำป๋กธงชัย ตำบลตะคุ อำเภอป๋กธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุด “กวย กล่อม แก้ว”
3. เพื่ออนุรักษ์ และสืบสานเพลงกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ

คำถามในงานวิจัย

1. กลอนกล่อมลูก (แม่จันได ลอยตะคุ) มีรูปแบบการขับร้องหมอลำแบบใด
2. กลอนกล่อมลูก (แม่จันได ลอยตะคุ) จะถูกสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบใด

ขอบเขตในงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

- ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการสืบค้นข้อมูลในเขตหมู่บ้านอุโลก-โนนสัง ตำบลตะคุ อำเภอป๋กธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

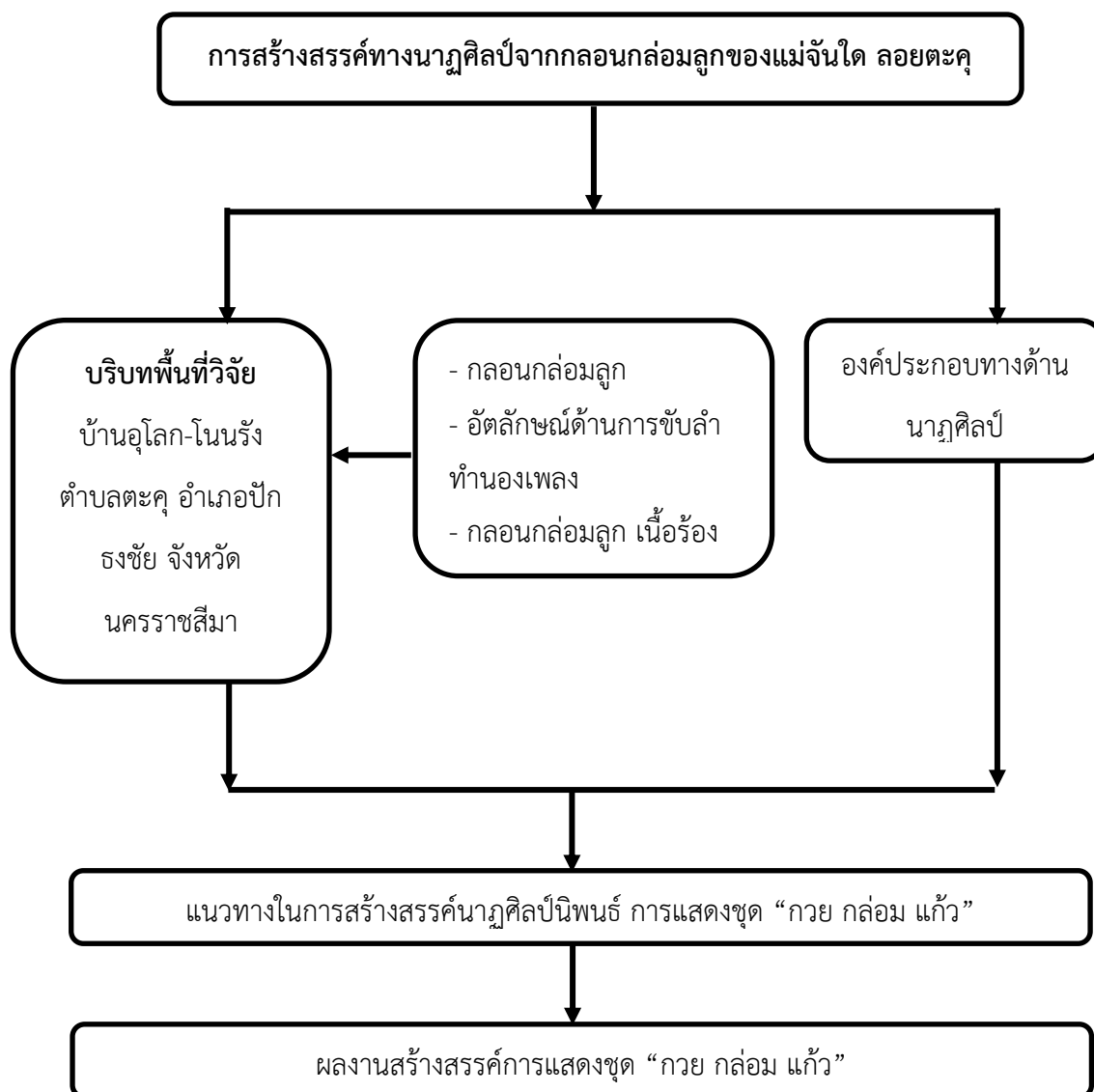
- ขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้รู้คือ แม่จันไดลอย ตะคุ และเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสนทนาและสังเกตการณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำป๋กธงชัย กลอนลำ รูปแบบการแสดงหมอลำ กรณีศึกษา แม่จันได ลอยตะคุ เพื่อเป็นแนวทางในการนำความรู้ที่ได้ ไปสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ต่อไป

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

กรอบแนวคิดสำหรับการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จาก ข้อมูลที่เกี่ยวกับความเป็นมาและสภาพทั่วไปของอำเภอป๋กธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอป๋กธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ประวัติบ้านอุโลก-โนนสัง ตำบลตะคุ อำเภอป๋กธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ แนวคิดทฤษฎีในการสร้างสรรค์และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (แม่จันได ลอยตะคุ) ที่มีประสบการณ์ด้านศิลปะหมอลำเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำป๋กธงชัย กลอนลำ กลอนกล่อมลูก รูปแบบการแสดงหมอลำและการสาธิต จากผู้เชี่ยวชาญนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

วิธีดำเนินงาน

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรคทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันใด ลอยตะคุ ผู้วิจัยมีเครื่องมือที่ใช้ดังต่อไปนี้
- การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร ได้แก่ข้อมูลในกลุ่มต่อไปนี้

- ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและสภาพทั่วไปของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

- ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

- ประวัติตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

- ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ

- แนวคิด ทฤษฎีในการสร้างสรรค์และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์

- ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกประเภทของการสัมภาษณ์ไว้หลายรูปแบบ เช่น การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม รวมไปถึงลักษณะของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยมีการใช้ประเด็นคำถามทั้งที่เป็นแบบปลายเปิด และแบบปลายปิด มีหัวข้อที่ใช้ในการตั้งประเด็นคำถามของการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

- ประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาแม่จันได ลอยตะคุ

- ประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ

- ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการแสดง กลอนลำ และชุดที่ใช้ในการแสดง

- ประเด็นเกี่ยวกับการออกแบบองค์ประกอบทางการแสดง

- สื่อสารสนเทศอื่น ๆ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกศึกษาผลงานจากสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นที่นำเสนอเรื่องราวของหมอลำ และงานแสดงที่นำเสนอกลอนลำที่เป็นอัตลักษณ์

- การสำรวจข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยอนุมานว่าการสำรวจข้อมูลภาคสนามเป็นการสังเกตการณ์จะปฏิบัติควบคู่ไปกับวิธีการรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ ด้วย ในการสำรวจข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 2 ลักษณะคือ การสำรวจข้อมูลในด้านศิลปะการแสดงหมอลำ และการสังเกตจากผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์

- ประสพการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย เป็นการนำประสบการณ์ทางด้านนาฏศิลป์และศิลปะการแสดงในอดีตมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ผลงานที่ผู้วิจัยเคยสร้างสรรค์และมีส่วนร่วม ทั้งในฐานะที่เป็นผู้ออกแบบเอง และเป็นผู้ช่วยผู้ออกแบบ รวมถึงการเป็นนักแสดง

- วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีลำดับขั้นตอน วิธีการดังนี้

- ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

- ศึกษาข้อมูลลงพื้นที่และสังเกตการณ์รูปแบบ ลักษณะต่างๆของหมอลำปักธงชัย(แม่จันได ลอยตะคุ)

- สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีประสบการณ์ด้านหมอลำ(แม่จันได ลอยตะคุ) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยรับชมการแสดงหมอลำ

- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยมีวิธีการดังนี้
  - รวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง
  - ทดลองออกแบบท่าทางนาฏศิลป์ เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง
  - เรียบเรียงข้อมูล นำมารวบรวมในรูปแบบงานวิจัย
  - นำข้อมูลในงานวิจัย ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแก้ไขและปรับปรุงงานวิจัย
- ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย
  - เลือกและกำหนดหัวข้อ
  - ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
  - ศึกษาข้อมูลลงพื้นที่และสังเกตการณ์รูปแบบ ลักษณะของหมอลำปักธงชัย (แม่จันไต ลอยตะคุ)
  - สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีประสบการณ์ด้านหมอลำ(แม่จันไต ลอยตะคุ) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เคยรับชมการแสดงหมอลำ
  - รวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง
  - ทดลองออกแบบท่าทางนาฏศิลป์ เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง
  - เรียบเรียงข้อมูล นำมารวบรวม
  - นำข้อมูลในงานวิจัย ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแก้ไขและปรับปรุงงานวิจัย
  - พัฒนางานวิจัยและจัดทำเอกสารการวิจัยเพื่อนำเสนอ และเผยแพร่ต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความเป็นมาของกลอนกล่อมลูก (แม่จันไต ลอยตะคุ) รูปแบบการขับร้อง และรูปแบบการแสดง
2. ได้ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ชุด “ กวย กล่อม แก้ว ”
3. ได้อุรรักษ์ และสืบสานกลอนกล่อมลูกของแม่จันไต ลอยตะคุ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 2 นี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ เพื่อที่จะได้นำมาข้อมูลวิเคราะห์และหาแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ได้ถูกต้องตามหลักกระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ เนื้อหาในบทนี้จึงประกอบไปด้วยองค์ความรู้ที่หลากหลาย ประเด็นทั้งในประเด็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมา และสภาพทั่วไปของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ประวัติตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ แนวคิดทฤษฎีในการสร้างสรรค์และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (แม่จันได ลอยตะคุ) ที่มีประสบการณ์ด้านศิลปะหมอลำ เกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำปักธงชัย กลอนลำ กลอนกล่อมลูก รูปแบบการแสดงหมอลำและการสาธิต จากผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งเนื้อหาที่ทางการศึกษาได้ดังนี้

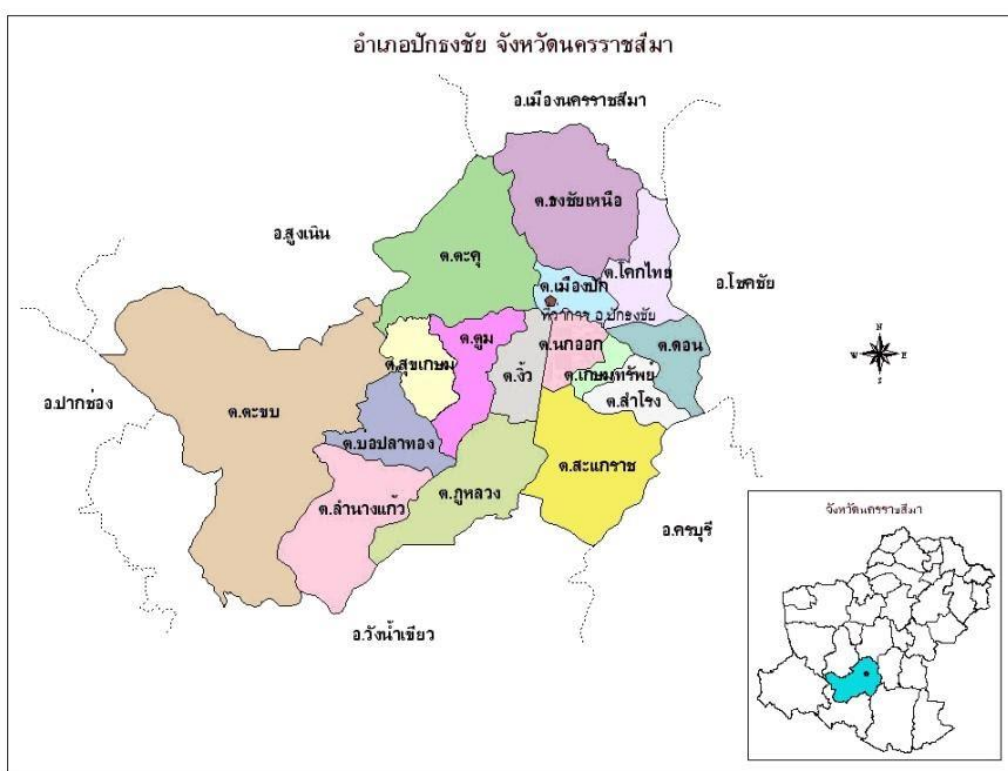
- นิยามศัพท์เฉพาะ
- ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและสภาพทั่วไปของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
- ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
- ประวัติตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
- ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ
- หมอลำปักธงชัย (แม่จันได ลอยตะคุ)
  - ประวัติความเป็นมา
  - รูปแบบกลอนลำ
  - รูปแบบการแสดงหมอลำและการสาธิต
- กลอนกล่อมลูก (แม่จันได ลอยตะคุ)
- แนวคิด ทฤษฎีในการสร้างสรรค์และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์
- ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

งานวิจัย “หมอลำป๋อธงชัย(แม่จันได ลอยตะคุ)” นี้เป็นงานวิจัยเพื่อหาแนวคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ ผู้วิจัย จึงได้ศึกษาองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัยดังนี้

กวย กล่อม แก้ว เป็นชื่อชุดการแสดง มีความหมายว่า กวย หมายถึง การกวยเปลเขียนแบบภาษาอีสาน กล่อม หมายถึง การขับร้องบทกลอนกล่อมให้ลูกนอนหลับ แก้ว หมายถึง แก้วตาดวงใจของแม่ นั่นคือลูกน้อย ทั้งหมดนี้คือสื่อให้เห็นถึงการเลี้ยงดูลูกน้อยอันเป็นที่รัก

ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและสภาพทั่วไปของอำเภอป๋อธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 1 แผนที่อาณาเขตและการปกครอง อำเภออำป๋อธงชัย

ที่มา : สำนักงานอำเภอป๋อธงชัย. ออนไลน์. 2563.

ป๋อธงชัยเป็นอำเภอหนึ่งใน 32 อำเภอของจังหวัดนครราชสีมาที่มีลักษณะเด่นหลายด้าน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจ การเมือง และกลุ่มชาติพันธุ์

ด้านประวัติศาสตร์ ป๋อธงชัยเป็นอำเภอเก่าแก่ในอดีต เดิมเป็นเมืองเก่าจัดตั้งมาตั้งแต่สมัยใด ยังไม่ปรากฏแน่ชัดตามแบบแผนยุทธศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏว่ามีชื่อเมืองปัก ตั้งอยู่ใกล้กับเมืองโคราช และมีชื่อเมืองใกล้เคียงที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ คือ เมืองแก่งคอย เมืองพิมาย เมือง

นางรองเมืองสุวรรณภูมิ เมืองยศสุนทร (จังหวัดยโสธรปัจจุบัน) หัวเมืองเรานั้นเป็นหัวเมืองทางภาคอีสานของกรุงศรีอยุธยาอยุธยา ปักธงชัยเป็นเมืองขนาดเล็ก อยู่ใต้การปกครองของอำเภอฟิมาย ชื่อเมืองปัก ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านของนครราชสีมา มีโบราณสถานและวัตถุโบราณมากมาย หน้าที่ว่าการอำเภอมืออนุสรณ์สถานของท่านท้าวสุนาริเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในอำเภอปักธงชัย

ด้านภูมิศาสตร์ อำเภอปักธงชัยมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 4 รองจากอำเภอปากช่อง อำเภอครบุรี อำเภอด่านขุนทดตามลำดับ เป็นอำเภอที่เป็นทางผ่านติดต่อไปยังจังหวัดอื่น เช่น สระบุรี ปราจีนบุรี บุรีรัมย์ การคมนาคมสะดวก มีทางหลวงหมายเลข 304 (โคราช-ปักธงชัย-กบินทร์บุรี) มีความหลากหลายทางด้านภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

ด้านเศรษฐกิจ ปักธงชัยมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการผลิตทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม รายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการเกษตรมีอุตสาหกรรมที่ดีเด่น ได้แก่ การทอผ้าไหม

ด้านการเมืองและการปกครอง ปักธงชัยเป็นอำเภอที่มีการปกครองส่วนท้องถิ่นมี 16 ตำบล เทศบาลตำบล 6 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง จำนวนประชากร ประมาณ 116,000 คน (ไพฑูริย์ โนนสูงเนินและคณะ. 100ปี ปักธงชัย. 2551.)

ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย กลุ่มชาติพันธุ์มีความผสมผสานกลมกลืนกันในทางวัฒนธรรมโดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของตนเองอยู่ ในขณะเดียวกันก็มีการรับ และมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมบางส่วนซึ่งกันและกันไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในทางวัฒนธรรมแต่อย่างใด

ประเพณี ความเชื่อ การละเล่น เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัยที่เห็นได้อย่างชัดเจน ความผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ คือลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านของอำเภอปักธงชัยจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอปักธงชัย ที่หลากหลายก่อให้เกิดประเพณี ความเชื่อ การละเล่นที่หลากหลาย เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ของตำบลตะคุ ประเพณีเทศน์มาชาติ ประเพณีถวายสลากภัต ของตำบลนกออก ความเชื่อของชาวปักธงชัย ความเชื่อในการฟ้อนผีฟ้า ของ บ้านจะโปะ การเลี้ยงผีเรือน การเลี้ยงเจ้าภูมิเจ้าที่ การเกิด การรำผีโอง เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ความเชื่อในประเพณีเก่า ๆ และ

การละเล่น การเล่นสะบ้า ของบ้านนาแค การเล่นแม่ศรี ของบ้านวังหมี และการเล่นรำแคน ของบ้านตะคุ รำแคนเดือนห้า (อรุณ ครอบจิ้งหรีดและคณะ. เล่าเรื่องเมืองปักษ์. 2530.)

ประวัติตำบลตะคุ อำเภอปักษ์ชัย จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลตะคุ อำเภอปักษ์ชัย จังหวัดนครราชสีมา ตำบลตะคุเป็นตำบลเก่าแก่จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าแก่และจากหลักฐานประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งแผ่นดินมหากษัตริย์ศึก ยกทัพไปตีเวียงจันทน์ พ.ศ.2321-2322 เมื่อได้ชัยชนะแล้วได้ตั้งบ้านเมืองเวียงจันทน์ส่วนหนึ่งมาที่กองทัพอไทย เจ้าพระยา นครราชสีมาได้ขอให้ครอบครัวที่ถูกตั้งมาไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลจะโปะ ปัจจุบันเป็นอำเภอปักษ์ชัย และบางครอบครัวยึดทำเลที่ตั้ง ลำสาละบาย บ้านเตื่อ บ้านตุม บ้านห้วย ตะคุ ปัจจุบันเป็นบ้านตะคุ ปัจจุบันเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปักษ์ชัย แบ่งการปกครองออกเป็น 21 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินร่วนปนทราย มีคลองธรรมชาติและคลองชลประทานไหลผ่าน อุทิศสมบูรณด้วยนาข้าว พืชสวน พืชไร่ และอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีพื้นที่ 106 ตารางกิโลเมตร/ประมาณ 6,625 ไร่ ทิศเหนือ ติดต่อ ต.หนองตะไก่อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา ทิศใต้ ติดต่อ ต.ตุม ต.สุขเกษม อ.ปักษ์ชัย จ.นครราชสีมา ทิศตะวันออก ติดต่อ ต.ธงชัยเหนือ ต.เมืองปักษ์ อ.ปักษ์ชัย จ.นครราชสีมา อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ทอผ้าไหม (อรุณ ครอบจิ้งหรีดและคณะ. เล่าเรื่องเมืองปักษ์. 2530.)

ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ

วิถีชีวิตของชาวอีสาน มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ผู้คนอารมณ์ดีชอบความสนุกสนาน และมีความเชื่อความศรัทธา ที่ปฏิบัติตามกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ดังแสดงให้เห็นผ่าน วัฒนธรรม ประเพณี การละเล่นต่าง ๆ ผู้เฒ่าผู้แก่มักออกอุบายสอนลูกหลาน ผ่านการเล่านิทานที่สอดแทรก จารีตประเพณีและคุณธรรมจริยธรรม โดยเรียกลูกหลานมานั่งฟัง เมื่อลูกหลานเสร็จสิ้นภารกิจประจำวัน เมื่อมีผู้มารับฟังมากมาย ผู้เล่าครั้นจะนั่งเล่า ก็อาจจะทำให้ได้ยินเสียงไม่ชัดเจนมองไม่เห็นกันทั่วถึง จึงทำให้ต้องยืนเล่าพร้อมทั้งอาจจะต้องใส่ท่าทางประกอบการเล่า และเพิ่มความตื่นเต้นด้วยสำเนียงสั้นยาว ใช้น้ำเสียงสูงต่ำประกอบ ต่อมาจึงมีการนำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน ซอ เพื่อทำให้เกิดความสนุกครึกครื้นมีนักแสดงฝ่ายชายเพียงฝ่ายเดียวอาจจะทำให้การแสดงไม่แผ่ดมัน จึงต้องมีนักแสดงฝ่ายหญิงแสดงประกอบ เพื่อให้การแสดงสมบูรณ์ เรียกได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของการแสดงร้อง ลำ ที่ชาวอีสานเรียกว่า “หมอลำ” ต่อมาหมอลำได้พัฒนาและสืบสานต่อ ๆ กันมานับได้ว่า

เป็นศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำนองการขับร้อง(ลำ) ที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถแบ่งหมอลำออกได้ตามลักษณะทำนองของการขับร้อง(ลำ) เช่น ลำเต้ย ลำเพลิน ลำกลอน ลำเรื่อง ลำเรื่องต่อกลอน ลำซิ่ง ลำพื้น และลำตัด หมอลำเกิดจากการนำเอาคำสองคำมารวมกัน ได้แก่ “หมอ” หมายถึง บุคคลผู้ที่มีความชำนาญ และ “ลำ” หมายถึง การบรรยายเรื่องราวต่างๆ ผ่านทำนองขับร้องที่ไพเราะ สรุปความหมายของ “หมอลำ” ได้ว่า บุคคลผู้ที่มีความชำนาญในการบรรยายเรื่องราวต่างๆผ่านทำนองเพลงลำ (ภาณุพงศ์ อินทร์เพชร. ออนไลน์. มปป.) ต้นกำเนิดของหมอลำเกิดขึ้นจาก 3 ทางด้วยกัน ได้แก่ ตำนาน ประเพณีเกี่ยวสาว และการเล่านิทาน

ตำนาน

ตำนานแรกเกี่ยวข้องกับตำนานน้ำเต้าโดยกล่าวว่า เมื่อพระพรหมลงมาสร้างโลก พระยาแถนเป็นผู้ใหญ่บนสวรรค์ได้มอบเขาควายสี่ตัว ให้ขุนบรมปฐมกษัตริย์นำมาเลี้ยงที่เกาะแก้วดอนจันทร์ เมืองเวียงจันทน์ ครั้งนั้นขุนสิ่ว ขุนซี ขุนล่อ ออกท่องเที่ยวแสวงหาทำเลในการตั้งถิ่นฐานและเห็นว่าเกาะแก้วดอนจันทร์เป็นชัยภูมิที่เหมาะสมจึงสร้างบ้านเรือนและทำมาหากินที่นั่น ครั้นอยู่มาเจ็ดปีเจ็ดเดือนควายที่พระยาแถนมอบให้มาใช้เป็นแรงงานไถนาตายลง เมื่อตายแล้วก็กลับมีน้ำเต้าหลุดออกมาจากรูจมูกไปโตเท่าภูเขาเรียกว่า น้ำเต้าปุง ขุนทั้งสามจึงใช้เหล็กซีเจาะน้ำเต้าให้แตก แล้วมีผู้คนและสัตว์เลี้ยงออกมาจากน้ำเต้ามากมาย ผู้คนที่ออกมานั้นมีทั้งผิวขาวผิวดำและผิวเหลืองในจำนวนนี้มีหมอลำที่ชื่อว่า นางหนูพะละ นายปากกว้าง ทั้งสองจึงลำสมโภชที่ลานบ้านขุนบรม โดยมีเท้าแสนปมเป็นหมอแคน เท้าแสนปมนั้นเป็นหมอแคนและช่างทำแคนอยู่ที่บ้านขลุ่ยหนองซอ ต่อมาพรรคพวกของพระยาแถนฝึกหัดเป่าแคนจากเท้าแสนปมแล้วเกิดเป็นหมอลำแคนจากนั้นสืบมา (จารุวรรณธรรมวัตร. ออนไลน์. มปป.)

ตำนานที่สองกล่าวว่า สมัยพระยาแถนเป็นใหญ่บนสวรรค์ ปุเยอ ย่าเยอส่งลูกหลานไปเคเรือเขากาด(เกาะวัลย์ชนิดหนึ่ง) ลงมาเกิดในเมืองดินซึ่งขนาดนั้นยังว่างเปล่าไม่มีมนุษย์และสัตว์ ต่อมาเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย จึงได้ไต่เรือเขากาดไปขอความช่วยเหลือจากพญาแถนบนสวรรค์พญาแถนแนะนำว่าเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยให้แต่งขันดอกไม้ระลึกถึงปุเยอ ย่าเยอ ความเจ็บป่วยจะหายไป นับจากนั้นมาเมื่อมนุษย์เจ็บป่วยจึงแต่งขันดอกไม้แดงตั้งจิตระลึกถึงบรรพบุรุษอันวอนด้วยคำพูดอ่อนหวานมีทำนองไพเราะเรียกว่า ลำ

ตำนานที่สามกล่าวว่า ในยุคปฐมกษัตริย์ไม่มีเครื่องดนตรีในเมืองมนุษย์ มีนายพรานคนหนึ่งชื่อนายพรานไห วันหนึ่งไปล่าเนื้อในป่าแต่ล่า ไม่ได้จึงนอนหลับอยู่ใต้ร่มไม้แล้วฝันว่า พระอินทร์เนรมิตเสียงสี่เสียงขึ้น มีเสียงหนึ่งไพเราะจับใจนายพรานมาก เมื่อตื่นขึ้นมาจึงพาพวกเพียรประดิษฐ์เครื่องดนตรีตามความฝัน ครั้งแรกได้เสียงขลุ่ย ต่อมาได้เสียงโปงลาง จนเกิดความท้อจึงนอนหลับไป พระอินทร์จึงเนรมิต ลั่นแคนสอดไว้ใต้อำไม้อู่ ที่ไหนพรานตัดมากองไว้ พอตื่นขึ้นมา นายพรานเป่าคูรู่สีก็พอใจจึงประดิษฐ์แคนหลายๆ อัน ความไพเราะของเสียงแคนได้ยินไปถึงพระกรรมของกษัตริย์พาราณสีที่ป่วยมาเป็นเวลานาน จนเกิดความสนุกสนานหายป่วยทันที ต่อมา นายพรานได้ให้ภรรยา ร้องประกอบเสียงแคนภรรยา ร้องขึ้นต้นด้วยคำว่า “โอ้ละนอ” เกิดเป็นธรรมเนียมลำประกอบเสียงแคนเป็นต้นมา

สำหรับตำนานที่สี่นี้เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรที่ทรงบริจาคช้างป้างัยนาคให้แก่ เมืองกลิงคราษที่เกิดความแห้งแล้ง จึงทำให้ประชาชนโกรธแค้นขับไล่พระเวสสันดรออกจากเมือง พระเวสสันดรพร้อมด้วยนางมัทรี กัณหา และชาลีจึงไปประทับที่เขาวงกต ต่อมาประชาชนพร้อมใจเดินทางไปอัญเชิญพระเวสสันดรกลับมาครองราชย์ ในขบวนเดินทางกลับนั้นประชาชนได้พอรำและเล่นหมอลำแคนอย่างสนุกสนาน หมอลำจึงเกิดขึ้นในคราวนั้นเอง (จารุวรรณธรรมวัตร. ออนไลน์. มปป.)

ประเพณีเกี่ยวสาว

ประเพณีเกี่ยวสาวของชาวอีสานเป็นอีกต้นกำเนิดหนึ่งของเพลงหมอลำ โดยเป็นประเพณีการพบปะเพื่อสนทนาเกี่ยวพาราสีในตอนกลางคืนซึ่งเรียกว่า เล่นสาว ชายหนุ่มหรือผู้บ่าวจะไปหาสาวหรือผู้สาวที่บ้านและเจรจาเกี่ยวพาราสีกันด้วยภาษาความเปรียบดงามที่เรียกว่า ญาเกี่ยว ซึ่งเนื้อหาของญาเกี่ยวจะแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้แก่ การทักทาย การเผยความในใจ และการกล่าวคำอำลา โดยขั้นตอนที่สองจัดเป็นหัวใจหลักของการเกี่ยวพาราสี หนุ่มสาวจะสรรหาถ้อยคำที่ตอบโต้กันมีทั้งหยอกล้อยกยอ รุกยั่วเย้าให้อีกฝ่ายจนต่อถ้อยคำที่ตอบโต้ ดังตัวอย่าง

ชาย: อายอย่าถามว่าอ้อยปล่องถ้ำลางาม

มีเครื่องร้านหนามเกี่ยวพันหรือยังน้อง

(เพื่อถามถามข่าวน้องซึ่งเปรียบได้กับกลองอ้อยที่รำยามว่ามีเคลือบหนามมาเกี่ยวพันถึงหรือยังมีคู่รักหรือยัง)

หญิง: น้องนี่ปลอดอ้อยสร้อยเสมออ้อยกลางคอ

กาบบ่ห่อหน่อน้อยบ่แซมซู้บ่แถมผัวน้องบ่มี

(น้องนี้บ่สิสุทธิเหมือนออยอยู่กลางคอดาบไม้หอมหน่อไม้แซมซู้หรือผัวเคียงกายก็ไม่มี)

คำเกี้ยวพาราสีดังกล่าวได้พัฒนามาเป็น ลำผญา ลำกลอน ซึ่งลำกลอนนั้นเป็นหมอลำดั้งเดิม ลำตอบโต้กันระหว่างชายหญิงในเรื่องต่างๆ มีทั้งคำเกี้ยวพาราสี ซึ่งมีลักษณะสองแง่สองงาม และมีทั้ง ประชันปัญญาที่เรียกว่า รำโจทย์-แก้ รวมทั้งนิทานชาวสารบ้านเมือง ในการลำกลอนหมอลำแต่ละ ฝ่ายจะร้องโดยมีหมอแคนเป่าแคนคลอกันไป

การเล่านิทาน

หมอลำเกิดขึ้นจากอีกต้นกำเนิดหนึ่งคือ การเล่านิทาน กล่าวคือในสมัยก่อนผู้ที่มีความรู้ที่สามารถอ่านหนังสือออกนั้น คือ พระภิกษุ หรือผู้ที่เคยบวชเรียน คนสองกลุ่มนี้จะสร้างสรรค์เพลงพื้นบ้านที่เป็นกาพย์กลอน เรื่องที่นำมาเล่ามีทั้งเรื่องราวทางพุทธศาสนา เช่น พุทธประวัติ คำสอนต่างๆ ไปจนถึงนิทานชาดก นิทานท้องถิ่น ซึ่งลักษณะการรำแบบการเล่าเรื่องนี้เรียกว่า รำพื้น

ลำพื้นมี 2 แบบ แบบดั้งเดิมมาจากการพูดตามหนังสือ หรืออ่านหนังสือ สาเหตุที่ต้องใช้การอ่านจากหนังสือเป็นเพราะบางคนจำไม่เก่งจึงต้องอาศัยการอ่านจากหนังสือโดยเรื่องราวที่พูดมีหลายเรื่องเช่น เว้าโตงโตย เว้าพญาภาษิตสั่งสอน เว้าเรื่องตลกขบขันลามก หรือเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ เล่านิทานต่อมามีคนใช้แคนเข้าประสานเสียงด้วย ลำพื้นแบบที่สองมาจากการอ่านหนังสือผูกในงันเฮือนดี(งานศพ) และงานเข้ากรรม

คนสมัยก่อนจะไม่นิยมเล่นการพนันเช่นในปัจจุบัน แต่นิยมฟังนิทานจึงมีการนำหนังสือผูกมาอ่านให้กันฟัง ทำนองการอ่านจะเลียนแบบการอ่านหนังสือของพระ เรียกว่า รำอ่านหนังสือ หรือลำเพลิน ต่อมามีการแสดงประกอบโดยหมอลำคนเดียว แสดงบทบาทเป็นตัวละครทุกตัว ใช้ผ้าขาวม้าเป็นอุปกรณ์สำคัญ หมอลำพื้นส่วนใหญ่เป็นชายร้องคนเดียวมีหมอแคนเป่าแคนประกอบ ส่วนเรื่องก็นำมาแสดงนั้น เช่น เต่าคำจำปาสี่ต้น จักฉิมพรหมริน เป็นต้น (สุภัญญา สุจฉายา. 2543. 134-137)

หลังจากที่มีการลำพื้นแล้ว หมอลำไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้นแต่ยังพัฒนาเป็นหมอลำอีกหลายประเภทแตกต่างกันไป โดยในปี พ.ศ. 2490 เกิดหมอลำเรื่องขึ้น เมื่อหมอลำได้ไปเห็นการเล่นละครที่โรงละครแห่งชาติกรุงเทพจึงได้จดจำมาดัดแปลงหมอลำพื้น ซึ่งเป็นหมอลำดั้งเดิมให้มีการแสดงเป็นเรื่องราว มีตัวละครหลายตัว แล้วตั้งชื่อคณะหมอลำว่า “คณะรัตนศิลป์อินตาจันทร์ราช” หมอลำเรื่องนี้บางครั้งเรียกว่า หมอลำหมู่ เนื่องจากมีตัวแสดงหลายคนนั่นเอง แต่บางครั้งก็เรียกว่า ลิเกลาว เพราะแต่งกายคล้าย เครื่องทรงของลิเก หมอลำเรื่อง หรือหมอลำหมู่ในระยะแรกนิยมเอานิทานชาดก และ

นิทานพื้นบ้านมาแสดง แต่ปัจจุบันนิยมนำนิทานและนิยายสมัยใหม่มาแสดงแทน เช่น เรื่องยาकिनปลิง เป็นต้น ในด้านดนตรีนั้นนอกจากแคนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักของหมอลำแล้ว ยังเริ่มนำโทนและพินเข้ามาเป็นส่วนประกอบด้วยนอกจากนี้เพิ่มการฟ้อนประกอบการรำอีกด้วย

ในระยะต่อมาได้ถือกำเนิดเพลงลูกทุ่งขึ้นในวงการเพลงไทย เพลงลูกทุ่งนี้เองที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนเพลงหมอลำให้พัฒนาต่อไปเกิดเป็นศิลปะการแสดงรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า ลำเพลิน ซึ่งถือกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2498 ลำเพลินเป็นการรำที่มีลีลาเร็ว จังหวะสนุกสนานถือเป็นหมอลำหมู่ชนิดหนึ่งแต่ต่างกันที่ทำนองลำ เครื่องดนตรีสำคัญของลำเพลินนั้นนอกจากแคนและพินแล้วยังเพิ่มเครื่องดนตรีตะวันตกผสม เช่น กลองชาโดว์ แซกโซโฟน และแอกคอร์ดเดียน แบบวงดนตรีลูกทุ่งเข้าไปด้วยโดยก่อนที่จะแสดงลำเพลินจะมีการเดินโชว์เพลงด้วยท่าเครื่องแต่งตัวสวมกระโปรงสั้น ๆ อวดช่าอ่อน เรียบแบบท่าเครื่องวงดนตรีลูกทุ่งด้วยเหตุนี้จึงเรียกลำเพลินอีกชื่อหนึ่งว่า ลำกกาขาว (ต้นขาขาว)

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2525 - 2527 มีหมอลำรูปแบบใหม่เกิดขึ้นเรียกว่า *ลำแพน* ซึ่งมีทำนองคล้ายกับลำเพลินมากต่างกันที่ลำแพนเป็นลำที่ร้องเสียงสูงโดยตลอด ไม่มีการลงเสียงขึ้นลงเหมือนลำเพลิน เมื่อร้องจบแต่ละบทจะตัดเสียงลงห้วนๆเน้นการฟ้อนรำประกอบและบรรเลงโดยเครื่องดนตรีตะวันตก ล้วนไม่มีแคนและพินประกอบ แต่ใช้ออร์แกนไฟฟ้าแทนซึ่งสามารถแทนเสียงแคนได้สนิท กล่าวกันว่าลำแพน เกิดขึ้นครั้งแรกที่จังหวัดสุรินทร์ โดยมีหมอลำดอย อินทนนท์ สำหรับคำว่า ลำแพน สันนิษฐานว่ามาจากลีลาการฟ้อนประกอบซึ่งมีท่วงท่าเหมือนนกยูงรำแพนหาง(แม่ลูกอ่อนอยู่ไฟ) เมื่อไปร่วมงานดังกล่าว(ณรัฐสุดา ภารพันธ์. ออนไลน์. 2552.)

หมอลำป๋องชัย (แม่จันได ลอยตะคุ)

ความเป็นมาของหมอลำป๋องชัย (แม่จันได ลอยตะคุ)

นางจันได ลอยตะคุ ชื่อเล่น จันได ที่อยู่บ้านเลขที่ 27/1 หมู่ 4 บ้านอุโลก-โนนสัง ตำบลตะคุ อำเภอป๋องชัย จังหวัดนครราชสีมา สัญชาติไทย เล่าว่า ในอดีต ในช่วงปี พ.ศ. 2493 เมื่อตนอายุได้ 18 ปี ได้เรียนขับร้องหมอลำ รับกลอนลำมาจากพระครูอาจ ปัจจุบันได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ก่อนในการศึกษากลอนลำ ใช้การจดบันทึกและจดจำ เพื่อนำไปร้องลำ แม่จันไดได้เล่าว่า ขึ้นแสดงหมอลำครั้งแรกในหมู่บ้านที่ตนอาศัย เวทีที่ใช้ไม่มีไฟฟ้า จะต้องจุดตะเกียงทำการแสดง มีฉากประกอบการแสดงหนึ่งถึงสองฉาก บนผืนฉากจะเป็นลายต้นไม้ใบไม้ นอกจากนั้นยังเคยแสดงอยู่ที่คณะหมอลำหมู่ คณะหารสำราญศิลป์ หมอลำหมู่คณะอัศวินสีหมอก และอีกหลายคณะ แต่ไม่ได้สังกัด คณะหมอลำได

แม่จันไดจะถูกเรียกตัวไปร่วมแสดง เมื่อคนที่คณะหมอลำขาด แม่จันไดก็จะเดินทางไปแสดงร่วมกับคณะนั้นๆ แม่จันไต่ยังคงเคยได้ถูกจ้างให้ไปแสดงหมอลำหมู่ ที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แขวงท่าแขก การเดินทางไปโดยรถยนต์ แล้วได้จอดพาหะไว้ในประเทศไทย แล้วนั่งเรือข้ามแม่น้ำโขงไปพร้อมกันกับคณะ การแสดงหมอลำในแต่ละครั้ง แม่จันไต่จะลำตั้งแต่สองทุ่มจนสว่าง เมื่อสว่างแล้วจะล้างหน้าแล้วไปทำการแสดงต่ออีกทำการแสดงตามหมู่บ้านไปเรื่อย ๆ ในช่วงระหว่างการเดินทางจะใช้เวลานั้นพักผ่อน แล้วลุกขึ้นแต่งตัว สำหรับการแสดง การแต่งหน้าทำผม ทรงผมที่ทำส่วนใหญ่จะเกล้าผมขึ้นสูง สวมเครื่องประดับเพชรเล็กน้อย ชุดที่สวมใส่แม่จันไต่เล่าว่าได้สวมใส่ชุดหมอลำที่มีลักษณะเป็นชุดเดรสคลุมเข่า เสื้อแขนตุ๊กตา พาดสไบ สวมเครื่องประดับเพชรเล็กน้อย แม่จันไต่บอกว่าชุดหมอลำแต่ก่อนยังไม่ค่อยมีชุดสวยๆเหมือนในปัจจุบัน แต่มีการปักเพชรเล็กน้อย ไม่สวมรองเท้าแต่จะสวมถุงน่อง ขณะทำการแสดง การแสดงในอดีตแม่จันไต่จะลำตามเรื่องที่เจ้าภาพอยากให้รำ โดยหัวหน้าจะมาบอกเรื่องที่ทำการแสดง เรื่องราวในอดีต ส่วนใหญ่จะเป็น เรื่องราวนิทานพื้นบ้าน เรื่องคล้ายกับลิเก แต่ทำนองการขับลำจะต่างกัน ส่วนมากจะทำการแสดงได้ทุกเรื่อง ถ้าเรื่องใดทำการแสดงไม่ได้จะไม่ถูกจ้าง ชิงนางกลางเมือง เป็นเรื่องราวที่ไม่ให้เล่นในประเทศลาวในช่วงนั้น เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง เรื่องราวหลากหลาย ดีบ้างไม่ดีบ้าง ในอดีตแม่จันไต่ได้อัดเทปในกรุงเทพฯ กลอนลำที่ใช้อัด ลำเดือนห้า สงกรานต์ แต่ปัจจุบันเทปที่บันทึกไว้ ได้ทั้งหมดแล้ว แต่ก็ยังมีศักดิ์เรียกขาน ว่า “หมอลำจันไต่”

ปัจจุบันไม่มีคนสืบทอดการแสดงหมอลำ แต่กลอนกล่อมลูกของแม่จันไต่ ได้ถูกนำไปใช้ในการแข่งขันในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และเคยได้รับรางวัลชนะเลิศมากมาย อาทิ โรงเรียนสะแกกราชวิทยาคม โรงเรียนสมเด็จพระธีรญาณมุนี แม่จันไต่ยังคงเคยไปขับกลอนลำในกรุงเทพฯ และยังคงเคยลงหนังสือพิมพ์ เคยได้รับโล่พระราชทาน รางวัลชนะเลิศการประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ประจำปี 2536 จัดโดย มหาวิทยาลัยมหิดล เคยถูกเชิญขับกลอนลำกล่อมลูกหลากหลายที่ เช่น ในเขตโรงเรียน เขตอำเภอปักธงชัย นอกจากกลอนกล่อมลูก ก็ได้ขับกลอนลำทำนองลาวเวียง และกลอนลำเดือน 5 (จันได ลอยตะคุ. สัมภาษณ์. 18 กรกฎาคม 2563)

ประสบการณ์จากการรับฟังกลอนหมอลำแม่จันไต่ ลอยตะคุ ของนางรัตดา ร หัน ชาวบ้านที่เคยได้รับฟังกลอนหมอลำ เล่าว่า ตั้งแต่จำความความได้เคยเห็นแม่จันไต่ สวมชุดหมอลำทำการแสดง สวมชุดหมอลำกระโปงยาวชุดติดเพชรเล็กน้อย และลำในทำนองลำเวียง แม่จันไต่ มีน้ำเสียงที่ไพเราะมีเอกลักษณ์ และมีศักดิ์เรียกขานติดปากของคนในหมู่บ้าน ว่า “หมอลำจันไต่” มีคนมาเชิญแม่

จันได ไปเป็นวิทยากร เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกลอนหมอลำอยู่เสมอ และมีงานประจำอำเภอ แม่จันได ก็จะถูกเชิญไปร้องหมอลำอยู่เสมอ (ลัดดา ร หัน. สัมภาษณ์. 18 กรกฎาคม 2563)

กลอนลำ

กลอนลำเป็นร้อยกรองที่มีทั้งที่เป็นกลอนร่าย กลอนกาพย์ (หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากลอนตัด) และกลอนฉันท์ กลอนลำทางสั้นอาจเป็นกลอนตัดหรือกลอนฉันท์ก็ได้ กลอนลำทางยาว กลอนเตี้ยธรรมดา, กลอนลำเพลिन และกลอนเตี้ยหัวโนนตาลเป็นกลอนฉันท์ ส่วนกลอนเตี้ยโขงและกลอนเตี้ยพม่ามีลักษณะคล้ายเพลงไทยสากลโดยใช้คำภาษาไทยกลางผสมภาษาล้านนา (จารุวรรณ ธรรมวัตร. 2528.)

ทำนองลำที่เป็นทำนองหลักพอจะแบ่งได้ออกเป็น 4 ทำนองคือ ทำนองลำทางสั้น ทำนองลำทางยาว ทำนองลำเพลिन และทำนองลำเตี้ย

"ลำทางสั้น" เป็นทำนองลำแบบเนื้อเต็ม ไม่มีเอื้อน (ยกเว้นตอนขึ้นต้น "โอ้ละนอ") ความสั้น-ยาว ของพยางค์ต่างๆจะสม่ำเสมอจนตลอดเป็นทำนองที่แสดงออกถึงอารมณ์อันเป็นสุข เป็นทำนองลำของหมอลำพื้นตอนดำเนินเรื่อง เพื่อให้ได้ความรวดเร็ว และเป็นทำนองหลักของหมอลำกลอน

"ลำทางยาว" เป็นทำนองลำที่ใช้เอื้อนยาวสะอึกสะอื้นแสดงความโศกเศร้าเสียใจมีจังหวะลีลาช้า ใช้สำหรับลำผีฟ้า ลำพื้นแสดงอารมณ์โศกมีจังหวะลีลาช้า ใช้สำหรับลำผีฟ้า ลำพื้นตอนโศก และลำกลอนตอนลำลา

"ลำเตี้ย" เป็นทำนองเพลงรักสั้นๆ ประเภทเนื้อเต็มไม่มีเอื้อน มีอยู่ 4 ทำนอง คือ เตี้ยโขง เตี้ยพม่า เตี้ยธรรมดาและเตี้ยหัวโนนตาล

สำเนียงลำของกลุ่มลำแคนพอจะแบ่งสำเนียงหลักได้ 2 สำเนียงคือ สำเนียงขอนแก่นและสำเนียงอุบลฯ ความแตกต่างระหว่างสำเนียงขอนแก่นกับสำเนียงอุบลฯจะสังเกตได้จากทำนองลำทางสั้น ซึ่งจะพอมีหลักสังเกตได้ดังนี้ 1. สำเนียงอุบลฯ จะใช้กลอนล้วน ไม่มีแทรกด้วยคำพูด ส่วนสำเนียงขอนแก่นนิยมพูดแทรกหรือเต็มเข้าไปในกลอนลำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่เห็นหัวต่อระหว่างบทกลอนที่ใช้ถามหรือตอบ 2. สำเนียงอุบลฯ ที่มีจังหวะชัดเจน หนักแน่น มั่นคงและสม่ำเสมอ สำเนียงขอนแก่นนั้นยากแก่การแบ่งวรรคแบ่งตอน โกลීไปทางสำเนียงพูด 3. สำเนียงขอนแก่น หมอลำบางคนอาจจะมีการจังหวะชัดเจน แต่สำเนียงหรือกระแสเสียงทางภาษาก็ยังบ่งบอกในตัว เช่นเดียวกับ

สำเนียงพูด 4. ในตอนเดินดง หมอลำสำเนียงอุบลจะยังคงรักษาทำนองเดิมไว้ไม่เปลี่ยนแปลง แต่หมอลำสำเนียงขอนแก่นจะบิดผันท่วงทำนองเป็นแบบลำทางยาวกราย ๆ (จารุวรรณ ธรรมวัตร. 2528.)

แม่จันได ลอยตะคุ เป็นผู้ที่มีการประสพการณ์ด้านการร้องหมอลำ ตำบลตะคุ อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดนครราชสีมา โดยเริ่มร้องหมอลำตั้งแต่อายุ 18 ปี ประมาณปี พ.ศ. 2483 ลักษณะกลอนลำของแม่จันได เป็นลำเวียง ลักษณะของการลำพื้น ทำนองลำทางยาวผสมลำทางสั้น และมีทำนองลำเตี้ยผสม สังกวาท้อควินสีหมอก มีลักษณะเด่น คือ ทำนองการลำ แต่ช่วงคำจะมีการเล่นเสียงยาวสูงและต่ำ กลอนทำนองนี้เป็นที่รู้จักกันใน “ทำนองลาวเวียง” หรือ “ลำเวียง” ที่เก่าแก่และหาฟังได้ยาก ปัจจุบันแม่จันได ได้อำลาวงการหมอลำแล้ว แต่ก็ยังคงร้องหมอลำให้ลูกหลานได้ฟังอยู่เสมอ

ตัวอย่าง กลอนลำ เกี้ยว

เป็นกลอนชายหญิงเมื่อมาพบเจอกัน เนื้อเรื่อง กล่าวถึง ชายและหญิงพบเจอกัน ฝ่ายชายรู้สึกชอบจึงเริ่มเป็นฝ่ายขบถมาก่อน โดยบอกว่าเห็นฝ่ายหญิงตนเลยตั้งตัวไม่ทัน หัวใจเต้นแรง อยากเข้าไปอยู่ในใจ ฝ่ายหญิงตอบกลับไปเลยทันที ว่าฝ่ายชายพูดโกหก อย่ามาหลอกกัน คำพูดของผู้ชายเหมือนน้ำตาล หลอกมดแดงให้มากิน ฝ่ายชายไม่ลืรอตอบกลับไปว่า อยากวางคำหมั้นสาบานต่อหน้าฝ่ายหญิง ฝ่ายชายทนไม่ไหวเอามือลวงจับฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงเริ่มโกรธ แล้วบอกว่ามือของผู้ชายมีพิษภัย เพราะฝ่ายหญิงหวงเนื้อหวงเนื้อหวงตัว จึงร้องเรียกค่างตองสี่หมื่นห้าพร้อมบอกให้พ่อกับแม่ฝ่ายชายมาสู่ขอ ฝ่ายชายก็ตอบไปว่า เรื่องเงินเรื่องทองนั้นไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก ให้เจ็ดหมื่นก็ได้แต่ตอนนี้เขายังไม่มี ฝ่ายชายอยากได้ฝ่ายหญิงโดยไม่ต้องเสียค่าตอง ไม่แคร์คำคนินทาเดี๋ยวมันก็หายไปเอง ธรรมดาของคู่รักที่รักกัน ฝ่ายหญิงอุทานออกมาสุดเสียง พร้อมกับคิดว่าฝ่ายชายจะทำให้เสียท่า เลยลดค่าตองเหลือหมื่นห้า ฝ่ายชายไม่เอาเพราะไม่มีเงิน สุดท้ายฝ่ายหญิงไม่ต้องการเงิน พร้อมให้ฝ่ายชายยอมนอนกับเขาก่อนแต่งงานก็ได้

(ช)มาเห็นน้องประครองตนตั้งบ่เที่ยง มาเห็นสี่ก้าเกี้ยว หัวใจเต้นเสม่มือ

หวักะมาหมัดกุ่ม พอปั่นกุมภฎา หาแนวซาแนวแสง แนวซางแปลงตรงกลางน้อง”

(ญ)บ่แมนทองอย่ามาย่องปลอมคำ เป็นซีกว้าง เห็นสาวชั่วอ้ายอย่ามาแอกท่า ลวงล้อ ล่อผู้หญิง..

(ช)เป็นคำจริงอ้ายจงเว้า

(ญ)โอ้ย!!เขาโลดคารมปาก ผู้ชายหวานคือน้ำตาลชายขาว ล้อมมดแดงให้ตายข้าง

(ช)ลองได้วางคำหมั้น คับบ่เอาให้ป้อยดำ ยอมสาบานต่อหน้าให้ตายแม่บ่แน่นอน

(ญ)แสงเว้าผัดแสงฮ้อน เอามือปอนเข้ามาบาย โอ้ยมือผู้ชายมันมีพิษ

(ช)โอยนิตเดียวดอกเด็นน้อง

(ญ)มือเจ้าของหวงห้าม ธรรมดาต้องมีค่า เอมาสีหมื่นห้าราคา น้องแมนบ่หลาย คั้นอ้ายอยากได้น้อง

บอกพ่อแม่มาขอ จะกอดคอบายแขน จักแมนคงเมืองบ้าน

(ช)เว้าเรื่องเงินอ้ายบ่ย่าน สินดองอ้ายบ่ต้น เอาเจ็ดหมื่นกะได้ แต่เดี๋ยวนี้อ้ายบ่มี

(ช)ทุกซ์อ้ายจั่งมาขอซ่อน จนเงินทองอยากได้น้องเปล่าเปล่า น้องหั่งเอาบ่ได้ ย้านชาวบ้านเพิ่นหย่น

คำนิททานว่านั่น ประเดี๋ยวจืดจางหาย ธรรมดาหญิงชาย จนชั่วชีวิตขึ้น

(ญ)เอา! หยั่งกะหยั่งมาท่อน คั้นสิขำเตือนงอนเดี๋ยวนางสิเสียทา สำหรับเงินหมื่นห้าคงหาได้ ช้นบ่

ตาย

(ญ)เอา เอา อ้าย

(ช)เหอะ บ่เอาดอก บ่มีเงิน...

(ญ)สิเอาเงินไปหยั่ง

(ช)ไปแต่งเมียมานอนซ่อน

(ญ)อ้ายสิเอาผัยซ่อน

(ช)คั้นสาวนางบ่ซ่อน หนีไปนอนซ่อนนำไก่...

(ญ)เอาเงินบ่เงินกะได้น้องยอมให้แต่งงาน ถึงสินอนนำกันก่อนแต่งงานกะยังได้ จบ

ตัวอย่าง กลอนลำ เกี่ยว

(1) สัวสดีเด้ออ้ายเห็นชายมาใหม่ มาแต่ใสละอ้ายปา เคยฮู้กะซางเห็น
อ้ายหากซึ้งเร็นหรือชายยางเดินดินมานอ หรือเป็นอินเป็นพรหมลวงลงภายใต้
มาแต่ใสน้ออ้ายให้พี่ชายไซบอก อ้ายหากออกจากบ้านมาแท้แต่ใส

(2) มาแต่ใสเด้ออ้าย มาคนเดียวหรือมีหมู่ อ้ายหากมาคู้หรือโดดเดี่ยวคนเดียว
ไกลบ่ไนจักคีนจั่ง จั่งค้อยฮอด เดินตลอดหรือแมนได้นอนทาง
อ้ายหากมาเที่ยวเหล่นหรือมีแนวจำเป็น สาวนางอยากฮู้เรื่อง
ถามแต่เพียงทอนี้ทางอ้ายให้ว่ามา เด้ออ้ายเอย

(3) เขิญอ้ายสู่ห้องขึ้นเทิงเฮือนตุ่มกระท่อม หัวคั่นไต่เหล็กน่องบ่ทันได้สร้าง
หัวคั่นไต่ทองบ่ทันได้ลั้ง หัวคั่นไต่ไม้ไผ่บ้าน เขิญอ้ายขึ้นนั่งเทิง

(4) เฮือนอีน้องบ่แมนเฮือนพื้นแผ่นฝาโปกปูนซีเมน มันคือเคหาบอนพี่ชายเคยยั้งเทิง

เวลากินข้าวชามกะเมียนไม้ไผ่ กินอ่อมแล้วอม้วนเคาะกระดาน

มันบคือเฮือนอ้าย กระทบดองเป็ดไก่ ชายหิ้งใส่โตะตั้ง

พาเข้าเทียบทอง มันตั้งคือของทางเมืองจันทบุรี

สิมาซาฮียังกะเฮือนไม้ไผ่บ้าน ลียอม้วนเคาะกระดาน

(5) น่องนี้คือตั้งกระต่ายเต็นคอยหล้าจันท์ สุดที่ยอคอหินส่องจันท์ทะเลมลอ
จันท์ได้น้อใส่แจ้งเหลืองงามแจ้งส่อง ดวงดาวเทียมจัน้องโตอ้ายแมนพระจันท์

(6) น่องนี้บ่อยากเว้าเชื้อเพื่อนคนสูง บ่แมนแนวกษัตริย์กาหน่อพญาบุญกว้าง

ไผ่ลียินดีแท่น้ำโตลูกไก่ บุญบ่ส่งให้ตายแล้วแมนบ่ แมนบ่แห่งน

(๗) คั่นอ้ายได้ซี้ซ้าง ก้างฮมเป็นพญา น่องสิเป็นเสนาแห่น้ำตีนซ้าง

บุญบ่เคยพาส่าง บ่สูงเทียมกะตามล่าง คั่นอ้ายได้ซี้ซ้างพนางน่องสิยางเดิน

(๘) เจ้าผู้บ้านบ้างบานกระจ่างกลางวารี บัวหากมีกามซอน อ่อนกะทวยในน้ำ
เหลียวไปตามวังกว้างนทีทะเลวง นำไหลลงบานยุบ่อนกว้างกว้างบ่อนคนยี่ยังบ่เถิง

(๙) บัวบานบ้าง บานยุววงจอมผา ผุ่งหมุ่นารีเห็นอวาทะเลหัวแย้

บัวหักกะเคยบานย่องในตะคอง หนองใหญ่ๆ อักคีโลนลวกไหม้ บัวได้แมนบอโหลน

(10) วังกลางหนองมีบัวย่องบ่ออ้าย แนนพอมองชม วังกลางหนองมีบัวลอยกะคอยตาย พอแลเยี่ยม

วังกลางหนองก็ยังมีเหลี่ยม บุญบัวเทียมกะยังค่อง คั่นบุญน่องเหลี่ยมอ้าย

คั่นบุญอ้ายเหลี่ยมน่อง ยังสิย่องขึ้นกว่าหนองคำเอ้ย

(11) น่องนี้เป็นแม่มา้ย แฟนมาตายหนีจาก แสนลำบากตั้งตุ่มลูกเต้าบิดาเหง่าแมนบ่มี

มันเต็มทีน่องนอนกองน้ำตาหลัง เหม็ดหวังแล้วทอนี่เต็มทีน่องผู้เดียว

(12) เฒ่าแก่แล้วบ่อยากตัดดอกโคน ตาโกนแล้วบ่อยากป็นหาหนุ่ม

ย่านเขาคุมกอดเกี่ยววงล้อ เอ็นเสียงเหยถือกันเป็นพี่น้องพ่อแม่เดียวกัน สัมพันธ์ไมตรี อย่าสิลืมให้จำ

ไว้

คั่นอ้ายมาเที่ยวเล่นตามทางให้มาแวะ มากินเช่าและน้ำ น้ำจิ้งค๋อไป

(13) คิดคังแคนน้ำอ้ายอยู่บ่วาย จิตนางพุ่มพ่ายให้หาชายเอ้าอั้ง ลูกนั้งเลยเล่าลัม ตะแคงขว่าดาวหงาย

จนว่ากายหอมงคร่ำ คือคนไข้ป่วยเป็นหวนหวยอยู่บ่ได้ ละเมอเพื่อปวงวิน เทิงเมื่อยามกินเข้ามาคาคอ
แคนคัง คือจับหนามและก้างมาค้ำค่างยวงคอกแท้น้ออาย

(14)ได้ยินเสียงแซวฮ้องแจ้วๆในกลางเลา ว่าแต่เสียงแจมเจ้ามาจ่าจ้อยอ้อยพนาง
ฟังทีแต่ซิมถัดแม่นเสียงนกอกกุเอี้ย สั่งไปมกพั้วพันธ์ ปวงกะสันแต่ตัน ได้ยินเสียงจอแจ้
ฮ้องหุดอกทอง น่องกะว่าแต่แม่น ใจน่องนางเอยมันหักหนักหนวงแน่น อันใดฮ้องว่าแต่ชาย

(15)ดวงดาวใสส่องแจ้งได้เหลียวหล่าดูตาย ดวงดาวหลายอะนั้น
เนืองบ่ทอเสียงจันแจ้ง แสงดวงดาวยังใส เหลียมบ่งามเทียบจันทรส่อง
ดวงดาวเทียมจันน่องโตอายแมนพระจันทร

(16)คั้นน่องเว้าหมั้นหมั้น อ้ายผัดเลาหมายเสีย ชูเว้าปล่อยจดหมายน่องบ่สงมาเอี้ย
ผัยสิพายเฮือน่านกเจ้าบิน อยู่เทิงฟ้า ผัยสิมาเป็นบ่างมปลากกลางแก่ง
น้ำเข้ามาไหลพ่าบ้านจำให้น่องกองแต่ปลา ตามคมเอี้ย

(17)คั้นน่องเว้าหมั้นหมั้น อ้ายผัดเลาหมายมาย

มันบ่จริงหลงได้แล้วกะมาย มีแต่ลื้อบ่ฝ่ายสิมายแล้วแม่นบ่หัน

(18)คั้นแม่นอ้ายตัวน่อง ข้าวยุไฮ่ของอ้ายให้ตายคา ข้าวยุนาของอ้ายให้ตายแล้ง น้ำยูเองให้มีปีกบิน
หนี จัวควยมีให้ทำกินของอ้าย คั้นแม่นท่าเข้าบ้านให้กินอ้ายผเดียว

(19)อ้ายหากเว้าแล้วล่อพอปานตอป่าฮัง บ่หวังมาจับบอนคอนแขนไม้ สิวาไลล่องถิ่มเสมอคิมปากตาง
สิมาอายน่องไว้ตันให้ต่อไผ

(20)น่องนี่คือดังควายดำน้อยบ่มีผัยสิจับผูก คือดังลูกกำพราเห็นหน้าย่านแกมกิน คือดังหมานินน้อย
หากินน้ำใต้ลาง อ้ายบ่ถิมตองให้สิเมียลินยุเปล่าตาย

ตัวอย่าง กลอนเตี้ย

“แต่ได้อัยว่าน่อนาย พอแต่เหลียวละแม่นเห็นหน้า ละกลับมาเอี้ยยืมปอยลอย คั้นบ่ให้น่องม้อย กะ
นำอัยว่าจิงไต ลานาพี่ชายหนา หางตาละบ่หลอยลอมเจ้า ออย่าเอาเมียไว้หลายเต้อ ออย่าเอาเมียไว้
หลายเต้อ

แม่พี่ชายเอ๋ย จังว่าเจ้าแฟนแค่นั้น แวนผักแว่นแมนเคลียคลำ สังกไป เกิดกำ ตะคุคำละบ้าน
น้องแน สังกไปเกิด ลับชร สังกเมื่อนอน แมนหลับลิ้ สังกไปเกิดอยู่พี่ กะตาน้องชอกบ่เห็น ละนั้นน้องนวนวล
นา ละนวนวลนา ละนวนวลคิงบางเอ๋ย”

รูปแบบการแสดงหมอลำและการสาธิต

รูปแบบการแสดงหมอลำ แม่จันโต สามารถแบ่ง ออกได้ 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงแรก จะเดินออกไปขับลำหน้าฉาก เพื่อกล่าวสวัสดิและแนะนำตัวในช่วงแรก
ตัวอย่าง กลอนกล่าวหน้าฉาก เปิดฉาก เดินออกไปแล้วก็กล่าว

“สวัสดิเด้ออ้าย เห็นมาใหม่ใหม่ สวยวิสัยอย่างไก่อ้ ฟูโอ้ายว่าอย่างงาม... เวลาหัวออกยามยิ้ม
น้อยแลผะสบ สายตานางแลพบ ให้เมื่อยมีนคาม่าน..... เป็นบุญตาเหลือล้นจันใจมาลาลอง แสนเต็มที
แล้วพี่น้อง มาดำต้นละหว่างใจ.. สาวนางอดบ่ได้ กะตึบนับ หนีบหนีบ แฟนผู้ใดขอมัก ได้บ่เด้ออ้าย
..... กล่าวชื่อ ของตนเอง มาจากไหน วันนี้จะมาทำอะไร”

ช่วงที่ 2 ช่วงการขับลำ ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการลำ และลำเตี้ยบ้างสลับกันไป จนจบเรื่อง
ตัวอย่างกลอนลำเกี่ยว

(ช)มาเห็นน้องประครองตนตั้งบ่เที่ยง มาเห็นสีกำเกี้ยว หัวใจเต้นเสม็นมือ หัวกะมาเหมิดกุ่มพอ
ป็นกุ่มภูภา หาแนวซาแนวแสง แนวซาขงแปลงตรงกลางน้อง”

(ญ)บ่แมนทองอย่ามาอย่ามอปลอมคำ เป็นซีกกว้าง เห็นสาวชัวอ้ายอย่ามาแอกท่า ลวงล้อ ล่อ
ผู้หญิง

(ช)เป็นคำจริงอ้ายจังเว้า

(ญ)โอ้ย!!ซาโลดคารมปาก ผู้ชายหวานคือน้ำตาลชายขาว ล้อมดแดงให้ตายข้าง

(ช)ลองได้วางคำหมั้น คั้นบ่เอาให้บ้อยดำ ยอมสาบานต่อหน้าให้ตายแม่บ่แน่นอน

(ญ)แสงเว้าผัดแสงฮ้อน เอามือปอนเข้ามาบาย โอ้ยมือพูชายมันมีพิช

(ช)โอ้ยนิตเดียวดอกเด้น้อง

(ญ)มือเจ้าของหวงห้าม ธรรมดาต้องมีค่า เอามาสิ่หมั้นหาราคาน้องแมนบ่หลาย คั้นอ้ายอยาก
ได้น้องบอกพ่อแม่มาขอ จะกอดคอบายแขน จักแมนคองเมืองบ้าน

(ช)เว้าเรื่องเงินอ้ายบ่ย่าน สินดองอ้ายบ่ต้น เอาเจ็ดหมื่นกะได้ แต่เด้อวิน้ออ้ายบ่มี

(ข)ทุกข์อ้ายจั่งมาขอซ่อน จนเงินทองอยากได้น้องเปล่าเปลว น้องหั่งเอาบ่ได้ ย้านชาวบ้าน
เพิ่นหยั้น

(ญ)ค่านินทานว่านั่น ประเดี้ยวจิตจางหาย ธรรมดาหญิงชาย จนชั่วชีวิตขึ้น

(ญ)เอ้า! หยั่งกะหยั่งมาท้อน คั่นสิข่ำเตือนงอนเตียวพานางสิเสียวตา สำหรับเงินหมื่นห้าคงหา
ได้ ชั้นบ่ตาย

(ญ)เอา เอา อ้าย

(ข)เหอะ บ่เอาดอก บ่มีเงิน...

(ญ)สิเอาเงินไปหยั่ง

(ข)ไปแต่งเมียมานอนซ่อน

(ญ)อ้ายสิเอาผัวซ่อน

(ข)คั่นสาวนางบ่ซ่อน หนีไปนอนซ่อนนำไก่อ...

(ญ)เอ้า! เงินบ่เงินกะได้น้องยอมให้แต่งงาน ถึงสินอนนำกันก่อนแต่งงานกะยังได้ จบ

ช่วงที่ 3 ช่วงการลำเต้ยเพื่อความสนุกสนาน ก่อนลาท่านผู้ชม

ตัวอย่าง กลอนลำเต้ย ของ แม่จันได

“แต่ได้อย่าว่าน่อนาย พอแต่เหลียวละแมนเห็นหน้า ละกลับมาเอ่ยยิ้มปอยลอย คั่นบ่ให้
น้องม้อย กะนำอ้ายว่าจิงไต ลานาพี่ชายหนา ทางตาละบ่หลอยลอมเจ้า ออย่าเอาเมียไว้หลายเต้อ ออย่า
เอาเมียไว้หลายเต้อ

แม่พี่ชายเอ่ย จั่งว่าเจ้าแพนแค้น แวนผักแว่นแมนเคลียคลำ สังกบ่ไป เกิดกำ ตะคุคำละบ้าน
น้องแแน สังกบ่เกิด ลับขร สังกเมื่อนอน แมนหลับลี้ สังกบ่เกิดอยู่พี่ กะตาน้องชอกบ่เห็น ละนั้นน่อนานวล
นา ละนานวลนา ละนานวลคิงบางเอ้ย”

กลอนกล่อมลูก

กลอนกล่อมลูกเป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของคนในท้องถิ่นต่างๆ
คำกลอน หรือเพลงกล่อม เป็นกลอนชาวบ้านที่ไม่มีแบบแผน แต่เนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อมหรือเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรักความห่วงใย
ของแม่จันได ลอยตะคุ อาศัยการท่องจำเนื้อร้อง ทำนองเพลง และการบอกเล่าตลกทอดจากปู่ย่า
สู่รุ่นพ่อรุ่นแม่ จนมาถึงตน แม่จันได ลอยตะคุ ครั้งที่เป็นหมอลำยังคงเคยขับร้อง กลอนกล่อมลูกให้ผู้คน

ได้ฟัง เคยได้รับรางวัลชนะเลิศ กลอนกล่อมลูกภาคอีสาน ที่จัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากนี้แม่จันทิ ยังได้มอบกลอนกล่อมลูกไว้ให้คณะครู นักเรียนโรงเรียนสะแกราษวิทยาคม โรงเรียนสมเด็จพระธีรญาณมุนี ไว้ให้ศึกษาตามเอกสารส่วนเกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

กลอนกล่อมลูก

นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม	นอนอยู่ไม่นอนได้แห่งเย็น
นอนกลางเว็นนอนเย็นอ้วยส้วย	ไทยมาขายกล้วยแม่สิแลวกไว้ให้กิน
ไทยมาแลกขมั้นแม่สิแลวกไว้ให้ทา	ไทยมาขายปลาแม่สิแลวกไว้บ้อน
แม่เจ้าไปเลี้ยงหม่อนอยู่ในสวนมอญ	เอ่ เอ่ ละ เเท่ เอ่ เเท่ เอ
เจ้าบ่นนอนแม่บ่ให้กินกล้วย	แม่สิลงไปห้วยไปชอนปลาชิว
เก็บผักตี้วมาใส่แกงเห็ด	ไปตกเบ็ดเอาปลาคอใหญ่
เอ่เอละเท่เอเท่เอ	
ไก่อ้อย ๆ สิมาตอดดวงตา	แมวโพรงคำสเด็นเดอะเด็นต่อง
เด็นลงปองหมาคาบไปกิน	เอ่ เอ่ ละ เเท่ เอ่ เเท่ เอ
นอนอยู่ไม่นอนอยู่สายไหม	หลับตาไปจะได้นอนอยู่แก้ว
หลับตาแล้วแม่สิแต่งสายโยน	สิได้จับโยน ๆ โยนไปเสมออยู่
ขอให้ลูกอ่อนน้อยนอนนิ่งอยู่คู่เปล	เอ่เอละเท่เอเท่เอ
กับแก้ตาโลเอย	ขึ้นกกโพธิ์เจ้าหัวโล่ฆ่า
ขึ้นกกหว่าหล่าน้อยไล่แทง	ขึ้นกกแดงเอาขวันมาปล้ำ
ปล้ำล้มแล้วกับแก้เลนหนี	อีสิเลนนำบักคำแลนลี่
หมกปึกหมี่แตกใส่หูแมว	เอ่ เอ่ ละ เเท่ เอ่ เเท่ เอ
โอนชาลูชี้หมุดกห้วย	ขึ้นต้นกล้วยเอาน้องกอดเอว
เสียงแซว ๆ เขาไปจับอึ้ง	ยิงป้อองพายคองดาวคิน
เอ่ เอ่ ละ เเท่ เอ่ เเท่ เอ	
โอนชาตุมผู้ได้อยู่หลุ่มบ่ได้กินแตง	ไผ่อยู่เทิงบ่ได้เคี้ยวหมาก
เคี้ยวหมากแล้วไปเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย	ควายแห่งเสียอีแม่แห่งดำ

หลบเข้าป่าเห็นตุ้แตนแวน
 บ่เห็นดอกกลับบ้านเฮาละเว
 ไปเน็งแบ้กระต่ายชนกัน
 ฮอดทุ่งเสี้ยวเขาเหนือมีแสง
 ฟิงเขาเฟิงอยู่ป่าโงงนา
 ว่าน้อย ๆ เขากะบ่ได้ยิน
 ฟ้าแหล่ ๆ เขาชี้ใส่ชาน
 โอนโคโนโยนไปตกหนองบัว
 ตำข้าวเม่ามาใส่เสียนหลวง
 อีน้อย ๆ ตำสุกปัก ๆ
 น่องบ่เล่นด้วงบั้งหลังคา
 เอเอละเห่เอเห่เอ
 แม่ไปไฮชี้ควายเขาลา
 ขาหนึ่งคู่ขาหนึ่งสอยลอย
 ให้เจ้านอนอุ้ผ้าสองวาแม่เจ้าตำ
 เอ่ เอ ละ เห่ เอ เห่ เอ
 แมวโพรงเป่าหางยาว ๆ ลากชี้เกล้า
 แมวโพรงลายมาขายบักปิดแม่ใหญ่ช้อยฮ้อย
 ลูกเฟินให้กะมาเปามาวิ
 บ้านใกล้ทุ่งพ่อค้ำมาเขา
 ฮอดเดือนสี่เดือนห้าสงกรานต์
 ตั้งมะนะทั้งบ่าวทั้งสาว
 ลงไปห้วยอาบน้ำไทยมอม
 คอกละมั่งเกี้ยวไม้ตุ้มตรัง
 เสียงแซว ๆ ไก่ขันยามเช้า
 ผู้เฟินมีเฟินมีได้เลี้ยงวัวแม่
 เอ่ เอ ละ เห่ เอ เห่ เอ

แตนแวนแวนเอยเห็นควายกูป
 เมื่อเฮ็ดหยังยังเว็นบ่แพ
 อดหนองหันเห็นฮอยควายเหยี่ยว
 นอนตะแคงอยู่กไม้เนียง
 สาวสองคนว่าวกันค่อยๆ
 นกอินทินบินจับไม้แต่
 เอ่ เอ ละ เห่ เอ เห่ เอ
 แม่บัวเอยวันพระวันเจ้า
 เก็บผักสงมาใส่เสียนน้อย
 เอาตะวักมาให้บ่เล่น
 กาบินมาเสียนนาแตกโป่ง
 แม่ไปนาชี้ควายเขาตุ้
 เอเอละเห่เอเห่เอ
 ให้เจ้านอนอุ้ผ้าสองป่องพ่อเจ้าสาน
 นั่งค้ำเม่าอยู่หน้าคิงไฟ
 อ้อยเต็มสวนแม่ใหญ่ช้อยปลุก
 เอ่ เอ ละ เห่ เอ เห่ เอ
 เสียงละเงาทั้งแคนทั้งปี
 ถือไม้คานตักน้ำสรงพระ
 ไทยกับลาวปนกันชินค่วย
 ดอกชวยอมอยู่สองฝากฝั่ง
 ตั้งสีหลอดกักตอดปลุกไว้เรียงแถว
 ข้าวอยู่เล่าบ่พอดตลอดปี
 มันเลยแผ่เต็มบ้านเต็มเมือง

นกตุ๊กไถนาข้าวกำ	คำแล้วแล้วเมื่อบ้านเฮาละเวย
เมื่อเฮ็ดหยังยังเว็นบแพ	ไปเน็งแบ้กระต่ายชนกัน
เอ๋ เฮ ละ เท่ เอ เท่ เอ	
แม่ไปไฮกะยังบ่ทันมา	แม่ไปนากะยังบ่ทันสอด
มาฮอดแล้วจั่งตีนกินนม	กินนมไผ่บ่คือนมแม่
นมเพิ่นสัมนมแม่จังหวาน	เอ๋ เอ ละ เท่ เอ เท่ เอ

นอนชะเดอ นอน นอน ชะพีเดอ นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม
จบ.

แนวคิด ทฤษฎีในการสร้างสรรค์และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์

แนวคิด ทฤษฎีในการสร้างสรรค์ และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างงาน ในการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ ชุต หมอลำเมืองปัก ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ มาเป็นหลักในการสร้างสรรค์การแสดง เพื่อให้ผลงานที่สร้างสรรค์ออกมา มีความสมดุล ถูกต้องตามหลักทฤษฎี และครบองค์ประกอบทางนาฏศิลป์

แนวคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ (Concept in Creative Dance)

แนวคิด เป็นตัวกำหนดทิศทางการสร้างสรรค์ผลงาน โดยศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรม ค้นหา รูปแบบในการนำเสนอ เรียบเรียงข้อมูล สร้างกรอบแนวความคิด และกำหนดรูปแบบการแสดงในแต่ละช่วงให้ชัดเจน โดยแนวคิดในการสร้างสรรค์จะต้องมีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ผลงาน (นวลรวี จันทร์ลุน. 2560. 120. สืบค้นจากออนไลน์.)

กรอบความคิดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับ เรื่องราว ความเชื่อลักษณะรูปแบบของผลงาน และองค์ประกอบของนาฏศิลป์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ ซึ่งผู้สร้างสรรค์จะเป็นผู้กำหนดและออกแบบ แนวความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ขึ้นให้ตรงตามเรื่องราว ที่จะนำมาถ่ายทอดในรูปแบบการแสดงทางนาฏศิลป์ (นวลรวี จันทร์ลุน. ออนไลน์. 2560. 117)

การแสดงพื้นบ้านสร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ แนวคิดการสร้างสรรค์งานที่มุ่งเน้น การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของท้องถิ่นที่กำลังจะเลือนหายไป ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเพื่อเป็นตัวกำหนดทิศทาง และกรอบความคิดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน(นวลรวี จันทร์ลุน.

ออนไลน์. 2560. 117-120) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย ความเป็นมาของหมอลำ และการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านหมอลำ (แม่จันได ลอยตะคุ) สัมภาษณ์ในหัวข้อ ความเป็นมาของหมอลำ รูปแบบการแสดงหมอลำ กลอนลำ กลอนกล่อมลูก และการสาธิตการร้องหมอลำ เพื่อเป็นการนำเอาความรู้ทั้งหมดที่ได้รับ มาบูรณาการกับงานทางนาฏศิลป์

กระบวนการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์

การสร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้นำเอาแนวความคิด องค์ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ ของ(นวลรวี จันทร์สุน. ออนไลน์. 2560. 120-121) มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

- แนวคิด เป็นตัวกำหนดทิศทางการสร้างสรรค์ผลงาน โดยศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรม ค้นหา รูปแบบในการนำเสนอ เรียบเรียงข้อมูล สร้างกรอบแนวความคิด และกำหนดรูปแบบการแสดงในแต่ละช่วงให้ชัดเจน โดยแนวคิดในการสร้างสรรค์จะต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ผลงาน

- กลวิธีในการรำ ศึกษาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน รูปแบบ ประเภท ตามลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ การนำเสนอเรื่องราว วิเคราะห์เพื่อหากลวิธีในการรำที่สอดคล้องได้อย่างเหมาะสม โดยศึกษาท่ารำต้นแบบ และท่ารำประเภทอื่นๆ ดังนี้

- ท่ารำพื้นบ้านโคราช
- ท่ารำพื้นบ้านอีสาน
- ท่ารำตีบตามธรรมชาติ
- ท่ารำตีบตามคำร้อง
- ท่ารำดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้นๆตามลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์
- ท่าทางตามธรรมชาติ ในการละเล่น การและกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต
- ท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นจากจินตนาการของผู้สร้างสรรค์

โดยการสร้างสรรค์ต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตของชุมชน การสร้างสรรครูปแบบ กลวิธีในการรำผสมกับองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อสื่อความหมายของการแสดงให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตามหลักทฤษฎีการเคลื่อนไหว (Kenetolgy) และทฤษฎีทางศิลปะในเรื่องของความกลมกลืน(Harmony) และดุลยภาพ (Balance) นำมาใช้ผสมผสานองค์ประกอบทั้งหมด จนเกิดเอกภาพ(Unity) ที่สอดคล้องกับแนวคิดในการแสดง

- การสร้างสรรค์ดนตรี ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านวงมโหรีโคราช โดย เน้นโทนเป็นเครื่องหลักในการแสดง สามารถนำดนตรีตามลักษณะพื้นบ้านอื่นๆมาประยุกต์ใช้ เช่น วงโปงลาง วงกันตรึม และเครื่องดนตรีสากล เพื่อสร้างสีสันทางดนตรี โดยนำเทคนิคต่างๆมาใช้บางช่วง เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ใช้รูปแบบจังหวะมีตั้งแต่ช้า ปานกลาง และเร็ว เพื่อเสริมอารมณ์ ในการสร้างแสดงพื้นบ้านที่เน้นความสนุกสนาน ประพันธ์คำร้องโดยใช้ภาษาโคราช หรือภาษาตามลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์

- การออกแบบเครื่องแต่งกายสร้างสรรค์จากความเป็นพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะ การแต่งกายพื้นบ้านโดยมีองค์ประกอบดังนี้

- รูปแบบต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวความคิดในการแสดง
- วัสดุและคุณสมบัติ วัสดุที่ใช้ศึกษาต้นแบบจากท้องถิ่นเลือกใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติระบายความร้อนได้ดี เหมาะสมกับรูปร่าง และไม่ใช่อุปสรรคต่อการเคลื่อนไหวของร่างกาย
- กลุ่มสีและลวดลายประกอบ ควรศึกษาความหมายของสี และลวดลายที่มีความสำคัญต่อชุมชน
- เทคนิคการตกแต่ง องค์ประกอบทั้งหมดควรสัมพันธ์กับแนวความคิดในการแสดง สื่อถึงเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้าน และสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ตามลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างเหมาะสม

- รูปแบบการใช้พื้นที่ในการแสดง การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์มักจะนำรูปแบบทรงเรขาคณิตเข้ามาใช้ในการออกแบบการเคลื่อนไหวของนักแสดง ให้มีความหลากหลายโดยศึกษารูปแบบ และความหมายของหลักทฤษฎีการเคลื่อนไหวการใช้พื้นที่ว่าง (Space) ลักษณะการเคลื่อนไหวที่มีความสำคัญในการกำหนดตำแหน่งขนาด และ ทิศทาง หมายถึงการกำหนดตำแหน่งนักแสดง ณ จุดใดจุดหนึ่งบนเวที โดยออกแบบให้มีความเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ว่างบนเวที การเคลื่อนไหวของนักแสดงนั้นสามารถเคลื่อนไหวได้ 8 ทิศทาง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมแตกต่างกัน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่ จำนวนนักแสดง และแนวคิดการแสดง ให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อส่งเสริมคุณค่าในการแสดงมากยิ่งขึ้น

- การคัดเลือกนักแสดง ในการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านโคราชที่ต้องใช้ทักษะทางการร้อง คัดเลือกนักแสดงที่มีความสามารถทั้งการร้องและการรำ นักแสดงทั่วไปจะต้องมีทักษะทางนาฏศิลป์

ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน สิ่งสำคัญ คือมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดในการแสดง เพื่อให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของการแสดงออกมาได้

- อุปกรณ์ประกอบการแสดง ใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นโคราช เพื่อสื่อถึงการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น โทงโคราช สากเหม็ง ลูกสะบ้า เป็นต้น โดยศึกษาถึงความสอดคล้องและเหมาะสมกับแนวคิดในการแสดง

ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลอนลำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง ส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้หมอลำมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ฟังการที่ผู้แต่งกลอนลำจะแต่งกลอนให้มีสุนทรียภาพได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะทั้งสามด้านคือด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ฉันทลักษณ์และด้านศิลปะในการใช้ถ้อยคำ ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของกลอนลำที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของหมอลำ กล่าวคือ หัวใจหลักของหมอลำก็คือกลอนลำ ทำนอง ผู้วิจัยจึงนำเอาวิจัยเรื่อง สุนทรียภาพในกลอนลำของหมอลำกลอนมาศึกษาเกี่ยวกับกลอนลำ กลอนลำทางสั้น กลอนลำทางยาว และกลอนลำเตี้ย (ราตรี และคณะ. ออนไลน์. 2554)

การสร้างสรรคแบบอนุรักษ์ แนวคิดการสร้างสรรคที่มุ่งเน้นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม อันดั้งเดิมของท้องถิ่นที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคม หรือวัฒนธรรมบางอย่างที่อาจจะสูญหายไป แล้ว ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรคจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากปราชญ์ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อได้ทราบข้อมูลในการนำเสนอทางวัฒนธรรมในรูปแบบการอนุรักษ์ที่ถูกต้องหรือมีความใกล้เคียงตามแบบฉบับให้ได้มากที่สุด การสร้างสรรคแบบอนุรักษ์นี้จะพบมากในการศึกษาเกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตในอดีต วัฒนธรรม จารีต ประเพณีพื้นบ้านในท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครราชสีมา มีหลากหลายชาติพันธุ์ ในเล่มวิจัยได้นำเอาการแสดงนาฏศิลป์ทั้ง 14 ชุดการแสดง มีความคล้ายคลึงในด้านของแนวคิด การสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ แต่จะแตกต่างกันในเรื่องของรูปแบบการนำเสนอ และวิธีการสร้างสรรคองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงนำเอา แนวทางการสร้างสรรคนาฏศิลป์พื้นบ้านโคราชมาเป็นแนวทางในการสร้างงาน (นวลรวี จันทร์ลุน. ออนไลน์. 2560. 120)

หลักทฤษฎีการเคลื่อนไหวการใช้พื้นที่ว่าง (Space) ลักษณะการเคลื่อนไหวที่มีความสำคัญในการกำหนดตำแหน่งขนาด และ ทิศทาง หมายถึงการกำหนดตำแหน่งนักแสดง ณ จุดใดจุดหนึ่งบนเวที โดยออกแบบให้มีความเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ว่างบนเวที การเคลื่อนไหวของนักแสดงนั้นสามารถเคลื่อนไหวได้ 8 ทิศทาง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมแตกต่างกัน โดย

พิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่ จำนวนนักแสดง และแนวคิดการแสดงให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อส่งเสริมคุณค่าในการแสดงมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำเอาหลักทฤษฎีการเคลื่อนไหวการใช้พื้นที่ว่าง (Space) มาเป็นแนวทางในการสร้างงานทางนาฏศิลป์ (นวลวี จันทรลุน. ออนไลน์. 2560. 121)

บทสรุป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ศึกษา มาใช้ในงานวิจัย โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและสภาพทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมาเพื่อให้ทราบถึงประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง จากนั้นศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อหาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและการละเล่น ผู้วิจัยได้มองเห็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอปักธงชัย คือ การร้องหมอลำ การรำแคนเดือนห้า การเล่นรำแคน ของตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลของตำบลตะคุ ตั้งแต่ประวัติศาสตร์ จึงทำให้ทราบข้อมูล เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลตะคุ ผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของหมอลำ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของหมอลำมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย พบว่า ยังมีหมอลำ ชื่อ นางจันได ลอยตะคุ อายุ 89 ปี ที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัย ปัจจุบันนางจันได ลอยตะคุได้เสียชีวิตเมื่อปี 2564

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของหมอลำ (แม่จันได ลอยตะคุ) จึงทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของหมอลำปักธงชัย จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษากลอนลำของแม่จันได ลอยตะคุ พบว่า กลอนลำของแม่จันได ลอยตะคุนั้น มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นทำนองลำเวียง นอกจากนั้นยังมีกลอนลำเดือนห้า ที่ใช้ในการละเล่น ลำแคนเดือนห้า และมีกลอนหมอลำกล่อมลูก ที่เคยได้รับโล่พระราชทาน จากพระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ จากการประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ประจำปี 2536 จัดโดย มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการแสดงหมอลำและให้แม่จันได ลอยตะคุ สาธิตร้องหมอลำ และทำรำ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษากลอนกล่อมลูก ที่เคยได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ประจำปีการศึกษา 2563 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ ในการนำเอาบทกลอนกล่อมลูกมาสร้างสร้างเป็นเพลงที่ใช้ในการแสดงต่อไป จากนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการสร้างสรรค์และองค์ประกอบทางนาฏศิลป์ เพื่อที่จะได้นำมาเป็นตัวกำหนดทิศทาง กรอบความคิด

ในการสร้างสรรค์งานต่อไป ผู้วิจัยได้นำเอาแนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านโคราช ของ (นวล รวี จันทร์ลุน. ออนไลน์. 2560. 120-121) มาศึกษา เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง พื้นบ้านสร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ และได้ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ แนวความคิด องค์ประกอบทางนาฏศิลป์มาเป็นแนวคิด กลวิธีในการรำ การสร้างสรรค์ดนตรี การออกแบบเครื่อง แต่งกาย รูปแบบการใช้พื้นที่แสดง การคัดเลือกนักแสดง มาวิเคราะห์และหาแนวทางในการ สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ได้ถูกต้องตามหลักกระบวนการสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์ จากนั้นผู้วิจัย จึงศึกษาข้อมูลกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเอาข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น มาเป็นแนวทางใน การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูล กลอนลำของหมอลำกลอน ของ (ราตรี และ คณะ. ออนไลน์. 2554) เพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหมอลำป๋อหงษ์ (แม่จันได ลอยตะคุ) ผู้วิจัย ศึกษาการสร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ ของ(นวลรวี จันทร์ลุน. ออนไลน์. 2560. 120) เพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์โคราชสร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ และผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการ เคลื่อนไหวการใช้พื้นที่ว่าง เพื่อให้ชุดการแสดงมีความสวยงามมากยิ่งขึ้น จากเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างสรรค์เป็นการ แสดงทางนาฏศิลป์สร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ในลำดับต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัยด้านนาฏศิลป์

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ เป็นการวิจัยสร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญในการวิจัย ในบทที่ 3 ผู้วิจัยจะกล่าวถึง รูปแบบงานวิจัยการออกแบบงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย เป็นการวางแผนองค์ประกอบที่สำคัญทำให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รูปแบบงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยรูปแบบงานวิจัย 2 รูปแบบ ได้แก่ วิจัยเชิงสร้างสรรค์ และวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

วิจัยเชิงสร้างสรรค์ วิจัยเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการวิจัยที่ไม่ได้มีกำหนดแน่นอนขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้วิจัย ผู้วิจัยสามารถดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานไปพร้อมกับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะทำให้กระบวนการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นและพัฒนาได้ รูปแบบวิจัยเชิงสร้างสรรค์ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการวางโครงสร้างงานวิจัยในรูปแบบที่ผู้วิจัยมีความถนัด โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่ง่ายที่สุด ชัดเจนที่สุด รูปแบบงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ควรเป็นรูปแบบเฉพาะของผู้วิจัยแต่ละบุคคล อาจจะมีโครงสร้างที่คล้ายกับผู้วิจัยก่อนหน้านั้นได้แต่เพียงมีรูปแบบที่ผู้วิจัยสามารถอธิบายผลงานสร้างสรรค์ของตนเองได้ตามหลักเหตุผล

การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นข้อมูลทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้นใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล เน้นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย งานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิจัยที่มุ่งเน้นหาคำตอบจากเหตุการณ์นั้น ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์มานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์เป็นรูปแบบงานวิจัยเชิงพรรณนาหรือเชิงบรรยาย เน้นเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ การลงมือปฏิบัติ นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้มาซึ่งข้อเท็จจริง ดังนั้นงานวิจัยเชิง

คุณภาพเป็นการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้หลากหลายมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อม ในขณะนั้น

การออกแบบงานวิจัย

กระบวนการศึกษาการออกแบบวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัย โดยแบ่งหัวข้อได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ งานวิจัยฉบับนี้ เป็นงานวิจัยที่ผนวกรูปแบบกระบวนการดำเนินงานการวิจัยเชิงสร้างสรรค์และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมาของ หมอลำปักธงชัย (แม่จันได ลอยตะคุ) รวมถึงรูปแบบการแสดง เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมหมอลำ แม่จันได ลอยตะคุ เผยแพร่ให้บุคคลทั่วไปได้รู้จักกว้างขวางขึ้น และเพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุด “กวยกล่อมแก้ว”

คำถามในงานวิจัย จากแรงบันดาลใจที่ผู้วิจัยได้รับสู่การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงผู้วิจัย ได้ตั้งคำถามในงานวิจัยถึง รูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งคำถามเพื่อค้นหารูปแบบและพัฒนาการการสร้างสรรค์ผลงานตามองค์ประกอบ ดังนี้

1. กลอนกล่อมลูก มีรูปแบบการขับร้องหมอลำแบบใด
2. กลอนกล่อมลูก จะถูกสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบใด โดยตั้งประเด็นคำถามตามองค์ประกอบของการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ได้ดังนี้

- แนวคิดการแสดง/การออกแบบบทการแสดง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะ เป็นสิ่งที่สามารถกำหนดทิศทางของการแสดงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ทำให้การดำเนินการสร้างสรรค์อย่างชัดเจน โดยอาจจะแบ่งเป็นช่วง หรือเป็นหัวข้อในการนำเสนอผลงานการแสดงที่ไม่ได้มุ่งเน้นการดำเนินเรื่อง เช่นเดียวกับละคร บทเป็นสิ่งสำคัญแรกก่อนที่จะทำการแสดง เป็นโครงสร้างทุกสิ่งทุกอย่าง หากไม่มีบทการแสดงเกิดขึ้นได้แต่จะไม่มีจุดเริ่มจุดสูงสุด และจุดจบจะเห็นได้ว่าบทมีความสำคัญในแง่ของการนำมาใช้เป็นแกน หรือหลักในการดำเนินงานสร้างสรรค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วบทจะชัดเจนหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในสิ่งนั้นของผู้สร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์ต้องมีความเข้าใจที่มาให้ได้ก่อนที่จะทำ

อะไรสักอย่าง จะทำให้บทที่สร้างสรรค์มีความชัดเจนในสิ่งที่ต้องการนำเสนอ จะส่งผลให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจตามไปด้วยจากข้อความที่ได้กล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าบทการแสดง มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการกำหนดทิศทางหรือรูปแบบการเล่าเรื่องเพื่อให้ผู้ชมได้ดำเนินตาม โดยบทหรือโครงเรื่องสามารถเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์โดยตรง ผู้วิจัยพิจารณาการออกแบบบทการแสดงจากกล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมการกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ จังหวัดนครราชสีมา กลอนกล่อมลูกที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ กลวิธีของแม่ที่ใช้ความเฉลียวฉลาด ชักกล่อมสั่งสอนลูกน้อยและให้ลูกน้อยได้นอนหลับสบาย

- ดนตรีประกอบและบทขับร้อง คณะผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะนำเอาเอกลักษณ์ของดนตรีรูปแบบทำนองหมอลำแม่จันได ลอยตะคุ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้ขับบอกถึงเอกลักษณ์ ที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมโคราชผสมผสานกับวัฒนธรรมลาวเวียง ทำให้ดนตรีที่ใช้ในการแสดง มีความโดดเด่น ไพเราะน่าฟัง ผ่านการปรับปรุงแก้ไขให้เนื้อร้องมีความสอดคล้องมากยิ่งขึ้นปรับเนื้อร้องให้สื่อความหมายส่งเสริมกลอนกล่อมลูกมากขึ้น ให้โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในการแสดง จึงมีการแต่งเนื้อร้องเพิ่มเป็นท่อนเชื่อมหลังจากเทิดทูลพระคุณของบุพการี โดยมีเนื้อความว่า ครั้นเมื่อลูกร้องให้ผู้เป็นแม่จึงคิดวิธีอันฉานฉลาด คือการชักกล่อมลูกน้อยพร้อมไกวเปล ในส่วนของท่อนที่แต่งเพิ่มนี้จะช่วยขยายความส่งท่อนกล่อมลูก ว่ากล่อมลูกทำไม เพื่ออะไร และนี่จึงเป็นที่มา ซึ่งสร้างจากวิถีชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งของใครหลาย ๆ คน ที่ขึ้นชื่อว่า “แม่” ผู้หญิงที่รักลูกของเธอประดุจแก้วตาดวงใจ โดยผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ดนตรีประกอบ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 เป็นช่วงเปิดการแสดง ใช้เครื่องดนตรีคือ แคน บรรเลงเปิดการแสดง โดยเสียงแคน ช่วยเพิ่มกลิ่นอายวิถีชีวิตของชาวอีสาน เปรียบได้ว่า วิถีชีวิตที่กำลังดำเนินขึ้น

ช่วงที่ 2 บทขับร้องมีเนื้อหาแสดงถึงการเทิดทูลพระคุณของบุพการี แม่ผู้เสียสละเลี้ยงดูทะนุถนอมลูกน้อยตั้งแก้วตาดวงใจ ครั้นเมื่อลูกน้อยร้องให้ ผู้เป็นแม่มีวิธีอันฉานฉลาดเอาลูกน้อยนอนเปลและชักกล่อมสั่งสอนพร้อมไกวเปล จนลูกน้อยนอนหลับ ดนตรีที่ใช้จะใช้เครื่องเครื่องดนตรีหลักคือ แคน ซอ โทน และใช้เครื่องดนตรีชนิดอื่นเพิ่มอารมณ์เพลงให้ละมุนละม่อมไพเราะเพิ่มมากขึ้น

ช่วงที่ 3 ดนตรีที่ใช้เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยต้องการให้เข้ากับกลอนกล่อมลูก เพื่อให้ฟังดนตรีนี้แล้วรู้สึกตกอยู่ในภวังค์อันหลับไหล และเนื้อร้องในช่วงนี้เป็นการขับกล่อมทำนองลำกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ่

ช่วงที่ 4 ผู้วิจัยให้ดนตรีในช่วงนี้เป็นช่วงเวลาส่งท้าย ตามรูปแบบของหมอลำ โดยใช้จังหวะทำนองลำเพลิน เพิ่มเติมเครื่องดนตรีให้มีความไพเราะ สนุกสนานมากขึ้น

- ลีลาท่ารำ การสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ท่าขึ้นมาใหม่ซึ่ง แต่จะต้องคงความเป็นแบบแผนท่ารำในแบบการแสดงหมอลำอยู่บ้าง และต้องแสดงออกถึงบริบทการกล่อมลูกเลี้ยงดูลูกด้วยความรักของผู้ที่เป็นแม่ นำเสนอในรูปแบบการแสดงระบำกล่อมลูก ถ่ายทอดการแสดงผ่านนักแสดงหญิงจำนวน 12 คน ดังนั้นการออกแบบท่ารำในช่วงแรกจะยึดกระบวนท่ารำแบบอีสาน สร้างสรรค์กระบวนท่ารำที่สื่อถึงการเทิดทูลพระคุณของบุพการี ช่วงกลางเป็นการนำเอาท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เข้ามาผสมผสานกับการตีบทคำร้องบางคำ คงรูปแบบความเป็นระบำการแปลแฉวที่ส่งกระบวนท่ารำให้สื่อความหมายเป็นการกล่อมลูกและช่วงสุดท้ายเป็นการแสดงกระบวนท่ารำลำเพลินตามทำนองเพลง เป็นการส่งท้ายการแสดงตามแบบฉบับการแสดงหมอลำ เพื่อให้เห็นถึงการแสดงกระบวนท่ารำโดยลักษณะท่ารำสามารถวิเคราะห์ได้

- รูปแบบการแปรแฉว การสร้างสรรค์ชุดการแสดงในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีแนวคิดในการแปรแฉวโดยยึดหลักของการแสดง คงรูปแบบความเป็นระบำ จะใช้การแปรแฉวเพื่อเพิ่มความสวยงาม และเอื้อให้ผู้แสดงสามารถสื่อความหมายของกระบวนท่ารำได้ง่าย สามารถเข้าใจได้ และคงความสวยงาม ผู้วิจัยมีการนำเสนอรูปแบบการแปรแฉว และได้ปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสม จากบางแฉวที่ค่อนข้างดูไม่สบายตาและดูหน้าอัดจนเกินไป ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ประจำรายวิชา ได้แนะนำ แปรแฉวเปิดและปิด โดยจะใช้การปฏิบัติทำนิ่ง (Poses) ที่สื่อถึงการกล่อมลูก และจบด้วยท่าโพสท่ากล่อมลูกดั้งเดิม เพื่อย้ำให้เกิดเป็นภาพจำในการแสดงระบำกล่อมลูกครั้งนี้ และให้ช่วงสุดท้ายนักแสดงที่รำอยู่บริเวณปีกทั้งสองข้างของเวทีให้ออกจบเร็วขึ้นกว่าเดิม ในส่วนของการแปรแฉวทั้งหมดคือ สามารถนำไปซ้อมนักแสดงให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น เพื่อที่การแสดงจะได้มีความพร้อมเพียง สวยงาม

- เครื่องแต่งกาย การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายในการแสดง คือ นักแสดงหญิงทั้งหมดแต่งกายในรูปแบบเดียวกัน สวมเสื้อแขนกระบอกกลม 5 ส่วน ด้านหน้าเป็นผ้าตาข่ายสีทูล หน้าอกปกคลุมไม้สีขาวดอกมะลิ และใช้ผ้าจับจีบเดรปช่วงเอว นุ่งผ้าถุงป้ายตัดสำเร็จแบบยาว โดยโทนสีชุดเป็นสีกรมท่าผมทรงเกล้าตั้งตะกร้อ ใช้ดอกมะลิประดิษฐ์ติดผม ใส่เครื่องประดับเพชรอย่างน้อยสร้อย ต่างหู กำไล แหวน สิ่งสำคัญของการออกแบบเครื่องแต่งกาย ต้องให้ผู้แสดงสวมใส่ออกมาแล้วเหมาะสมกับสรีระของแต่ละคน โดยชุดการแสดงนี้ไม่ได้มานำเสนอกรรมวิธีการกล่อมลูก แต่เป็นการเทิดทูนพระคุณของบุพการีและแม่ผู้เสียสละเลี้ยงดูลูกน้อยดั่งแก้วตาดวงใจ ตัวชุดจึงสื่อให้เห็นผ่านความงามของหญิงสาวที่มีความอ่อนหวาน นำสัญลักษณ์ที่บ่งบอกและสื่อถึงผู้เป็นแม่ นั่นคือดอกมะลิที่เป็นสัญลักษณ์ของความรักอันบริสุทธิ์ของแม่ที่มีต่อลูก นอกเหนือจากดอกมะลิแล้ว ยังมีสีฟ้า เป็นสัญลักษณ์วันแม่ โดยสีฟ้าที่ว่านี้มาจากสีประจำวันพระราชพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงนำแรงบันดาลใจทั้งสองสิ่งนี้ ผสมผสานกับเครื่องแต่งกายรูปแบบหมอลำสร้างสรรค์ขึ้นมาในรูปแบบใหม่เป็นเครื่องแต่งกายในชุดการแสดง “กาย กล่อม แก้ว”

- การคัดเลือกนักแสดง นักแสดงหรือผู้ถ่ายทอดสารเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญไม่ต่างจากบทมากนัก การสร้างสรรค์การแสดงโดยบริบทของบทเพลงและเนื้อร้องที่ใช้ในการแสดงแล้ว กลอนกล่อมลูกแสดงให้เห็นถึงความรักของผู้ที่เป็นแม่ ผู้วิจัยจึงใช้นักแสดงหญิงจำนวน 12 คนนำมาถ่ายการแสดงให้เห็นถึงความงามอันอ่อนหวาน โดยผู้วิจัยมีเจตนาที่อยากให้มองนักแสดงเป็นตั้งสาวงามที่ออกมาถ่ายทอดท่ารำที่อ่อนช้อยเพื่อเกิดทูลพรรณนาบุญคุณของบุพการีและผู้ที่เป็นแม่อันหาที่สิ้นสุดไม่ได้ ซึ่งได้คัดเลือกนักแสดงหญิงที่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานและมีความกล้าแสดงออกสามารถถ่ายทอดท่ารำด้วยความสง่างาม อ่อนหวาน จดจำท่ารำและมีวินัยในการฝึกซ้อม รูปร่างสัดส่วนของนักแสดงได้คัดเลือกนักแสดงหญิงที่มีรูปร่างสูงโปร่ง ใบหน้าเรียว รูปร่างมีความใกล้เคียงไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องด้วยผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดการแสดงให้เห็นคงรูปแบบของระบำต้องการความพร้อมเพียงในการแสดง การคัดเลือกที่เหมาะสมช่วยส่งผลดีให้ สวมใส่เครื่องแต่งการสวยงามเหมาะสม และทำให้การแสดงดูลงตัวสมดุกลมกลืน ชุดการแสดงขึ้นมาได้ให้สมบูรณ์แบบมากขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การสำรวจข้อมูลทางเอกสาร

การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยค้นคว้าจากหนังสือ บทความ งานวิจัยที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ เป็นข้อมูลที่มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษร มีการเผยแพร่เป็นที่น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับ โดยมีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- ประวัติความเป็นมาของหมอลำ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจาก ศึกษาศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของหมอลำ
- กลอนลำ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า จากสมุดกลอนลำของ แม่จันใด ลอยตะคุ

การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การสัมภาษณ์เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่จะทำให้ผู้วิจัยได้รับ ความรู้จาก ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ โดยข้อมูลที่ได้รับจะมีความตรงต่อประเด็นที่ต้องการหา ข้อมูลและข้อมูล การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตามหลักการของการวิจัยเชิง คุณภาพ ขั้นตอนในการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

- ขั้นตอนการเตรียมสัมภาษณ์เลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม และควรเตรียมงานขั้นต้น เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการทั้งรายชื่อ ที่อยู่ ลักษณะของกลุ่ม ตัวอย่างทุกคน การซ่อมสัมภาษณ์บุคคลอื่น มีการเตรียมคำถามหลายอันเพื่อใช้สับเปลี่ยนตามความ เหมาะสม จัดเตรียมอุปกรณ์จดและบันทึกให้เหมาะกับสถานการณ์ และติดต่อนัดหมายเวลาล่วงหน้า กับผู้สัมภาษณ์

- ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ ควรมีการแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ สร้าง บรรยากาศให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองและต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบเมื่อมีการ จดบันทึกหรือใช้ เครื่องบันทึกเสียง

- ขั้นสัมภาษณ์เป็นนักฟังที่ดี ตั้งใจฟังและติดตาม การเลือกใช้ภาษาในการซักถามควรเป็น ภาษาที่เข้าใจง่าย แต่ดำเนินการถามตามคำถามที่เตรียมมาล่วงหน้าให้เกิดความลื่นไหลไม่สะดุด

- ขั้นบันทึกข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ต้องเรียนรู้การสังเกต พฤติกรรมของผู้ ถูกสัมภาษณ์หากพบเห็นเกิดปฏิกิริยาที่ไม่ดีควรเลิกจดบันทึกทันที และให้ใช้ความจำแทนในการจด

บันทึกควรบันทึกที่เป็นจริง บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์หลังจากเสร็จการสัมภาษณ์ทันที ทั้งนี้การสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยฉบับนี้ ได้เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การสัมภาษณ์บุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

- แม่จันได ลอยตะคุ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านหมอลำมากกว่า 70 ปี
- นายวิไล อักษรประจักษ์ ปราชญ์ชาวบ้าน
- นางรัตดา ร หัน ชาวบ้านอุโลก-โนนรัง ตำบลตะคุ

ตารางที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล

ครั้งที่	วันที่ศึกษาข้อมูล	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลที่รวบรวม
1	18 กรกฎาคม 2563	แม่จันได ลอยตะคุ (ศิลปินพื้นบ้านหมอลำ)	ประวัติความเป็นมาของหมอลำ แม่จันได ลอยตะคุ
		นายวิไล อักษรประจักษ์ (ปราชญ์ชาวบ้าน)	ประวัติหมู่บ้าน อุโลก-โนนรัง ตำบลตะคุ
		นางรัตดา ร หัน (ชาวบ้าน)	ประสบการณ์ที่เคยได้รับฟังกลอนหมอลำ แม่จันได ลอยตะคุ

ที่มา : คณะผู้วิจัย

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยออกเป็น ดังนี้

- สื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สื่อที่มีความทันสมัยมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งระบบการบันทึกงาน แก๊ซ จัดเก็บข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีเครือข่าย ผู้วิจัยได้ใช้สื่อสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาผลงานการสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีมีความเกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัยทั้งในยูทูป (YouTube) เฟซบุ๊ก (Facebook) และกูเกิ้ล (Google) อีกทั้งผู้วิจัยได้ใช้สื่อสารสนเทศในการค้นคว้าหาข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งสื่อสารสนเทศเหล่านี้จะช่วยอำนวยความสะดวก เพิ่มความรวดเร็วในการรวบรวมข้อมูลและได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายในประเด็นต่าง ๆ ของผู้วิจัย

- ประสบการณ์ของผู้วิจัย

ประสบการณ์ของผู้วิจัยในงานวิจัยฉบับนี้ หมายถึง สิ่งที่ผู้วิจัยเคยประสบหรือมีกิจกรรมร่วมในแง่ของการเรียน การสอน การเข้าร่วมแสดง การสร้างสรรค์ และการรับชมการแสดงสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ด้านการละคร และด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดง ทั้งแบบประสบการณ์ คือ ผู้วิจัยได้พบเห็น สัมผัส ลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้ การได้รับถ่ายทอดจากบุคคลอื่น ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ทางตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อมล้วนมีประโยชน์ต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ทั้ง โดยเฉพาะการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงที่จะสะท้อนประสบการณ์ ทัศนคติและความเป็นตัวตนของผู้สร้างสรรค์ออกมาสู่ผลงาน

ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

- เลือกประเด็น/หัวข้อวิจัย
- นำเสนอหัวข้อวิจัย
- ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัย บทความ วารสาร และสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ศึกษาข้อมูล สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- สังเกตการณ์/ลงพื้นที่ภาคสนาม
- วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง
- นำข้อมูลที่ได้มาสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ออกแบบเพลง ออกแบบเครื่องแต่งกายออกแบบท่ารำ
- ฝึกซ้อมการแสดง
- ขั้นตอนตรวจสอบผลงานโดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ ตรวจสอบและประเมิน พร้อมกับเสนอแนะ และให้แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- นำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุง
- แสดงผลงานโดยมีการประเมินจากการสัมภาษณ์ ชักถาม และตอบแบบสอบถาม
- นำข้อมูลจากการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ทั้งหมด มาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกมาเป็นบทองค์ความรู้ และสรุปผล

- จัดทำเอกสารการวิจัยซึ่งผ่านการ ตรวจสอบและประเมินจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวิจัย

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานการสร้างสรรค์งานแสดง

วัน/เดือนปี	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
1-8 ธันวาคม 63	นำเสนอความก้าวหน้าจากรายวิชาวิจัย และเลือกหัวข้อในการสร้างสรรค์งานวิจัย
8-15 ธันวาคม 63	ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล นำเสนอโครงร่างและแนวทางการทำวิจัย
15 ธันวาคม 63	นำเสนอเนื้อหา 3 บท
29 ธันวาคม 63	นำเสนอการแสดง 15 %
12 มกราคม 64	เครื่องแต่งกาย/เพลง 50 %
19 มกราคม 64	นำเสนอการแสดง 50 %
26 มกราคม 64	ปรับปรุงแก้ไขงานแสดง
2 กุมภาพันธ์ 64	นำเสนอการแสดง 70 %
9 กุมภาพันธ์ 64	ส่งเนื้อหา บทที่ 4
16 กุมภาพันธ์ 64	การแสดง 100 % (ในห้องเรียน)
13 มีนาคม 64	นำเสนอคณะกรรมการภายนอก 100% และนำเสนอต่อชุมชน

ที่มา : คณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4 กำหนดการดำเนินงานวิจัย

จากการดำเนินงาน ตามแผนการดำเนินงานวิจัยในการสร้างสรรค์การแสดง ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยตามระยะเวลา แสดงผลตามตารางดังต่อไปนี้

ที่	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	ระยะเวลาในการดำเนินการ (2563-2565)			
		ธ.ค. 63- มี.ค. 64	เม.ย. 64- ก.ค. 64	ส.ค. 64- พ.ย. 64	ธ.ค. 64- เม.ย. 65
1	เลือกประเด็น/หัวข้อวิจัย	↔			
2	นำเสนอหัวข้อวิจัย	↔			
3	ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัย บทความ วารสารและสื่อสารสนเทศ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง		↔		

4	ศึกษาข้อมูล สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย				
5	สังเกตการณ์/ลงพื้นที่ภาคสนาม	←→			
6	วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง		←→		
7	นำข้อมูลที่ได้มาสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ออกแบบเพลง ออกแบบเครื่องแต่งกายออกแบบท่ารำ	←→			
8	ฝึกซ้อมการแสดง		←→		
9	ขั้นตอนตรวจสอบผลงานโดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ตรวจสอบและประเมินพร้อมกับเสนอแนะ และให้แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น			←→	
10	นำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุง			←→	
11	แสดงผลงานโดยมีการประเมินจากการสัมภาษณ์ ชักถาม และตอบแบบสอบถาม			←→	
12	นำข้อมูลจากการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ทั้งหมด มาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมาเป็นบทองค์ความรู้ และสรุปผล			←→	
13	จัดทำเอกสารการวิจัยซึ่งผ่านการ ตรวจสอบและประเมินจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวิจัย				←→

สรุปบท

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันทิ ลอย ตะคุ ผู้วิจัยได้อธิบายในบทที่ 3 ถึงการศึกษากระบวนการและวิธีการในการดำเนินการวิจัยต่าง ๆ อันประกอบด้วย รูปแบบงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สู่ การตั้งคำถามในงานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงตาม องค์ประกอบการสร้างสรรค์การแสดงทั้ง 6 ประการได้แก่ แนวคิดการแสดง การออกแบบบทการแสดง นักแสดง ลีลาท่ารำ การออกแบบเสียง/เพลง เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ใน การค้นหาข้อมูลทั้งจากการสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สื่อ สารสนเทศ การสังเกตการณ์สำรวจข้อมูลภาคสนาม และประสบการณ์ของผู้วิจัยซึ่งทำให้งานวิจัยใน ครั้งนี้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย จะนำไปสู่ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 อันจะประกอบไปด้วยหัวข้อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังจะกล่าวใน บทต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของรูปแบบหมอลำ กลอนลำกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ บ้านอุโลก ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา ได้ศึกษาข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ และได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลอนหมอลำ กล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คือได้รู้ประวัติความเป็นมาอัตลักษณ์ทางภาษาของชาวลาวเวียง ที่อพยพมาในอำเภอปรางค์ชัย วัฒนธรรมการขับร้องกลอนหมอลำที่มีอายุยาวนาน และเพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดง กวญ กล่อม แก้ว ให้มีแบบแผนตามรูปแบบการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทย จึงได้เสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 7 หัวข้อ โดยศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แนวคิดและบทประกอบการแสดง

การสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้ มีแนวคิดที่จะนำเอาอัตลักษณ์ทางภาษาของชาวลาวเวียง การขับร้องกลอนลำกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ อดีตนางเอกหมอลำ ปัจจุบันอายุ 89 ปี เป็นผู้แต่งคำร้องกลอนกล่อมลูก ได้รับรางวัลโล่พระราชทาน ในงานวันแม่ - มหิดล ประเภทการประกวดเพลงกล่อมลูกอีสาน ระหว่างวันที่ 10 – 14 สิงหาคม พ.ศ. 2536 โดยกลอนลำดังกล่าวได้หยิบยกนำเอามาสร้างสรรค์เป็นการแสดงระบำกล่อมลูก นำเสนอเอกลักษณ์ทำนองกลอนลำ ภาษาสำเนียงชาวลาวเวียงที่บ่งบอกความเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ในจังหวัดนครราชสีมา รูปแบบของการแสดงกล่าวถึงการเทิดทูนพระคุณของบุพการี ผู้เป็นแม่ผู้ที่ยอมเสียสละเลี้ยงดูลูกน้อยตั้งแต่วาดวงใจ หากลวีธอัน ฉานฉลาดขับกล่อมสั่งสอนลูกน้อย เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานหมอลำอำเภอปรางค์ชัย ที่ภายหลังเริ่มสูญหายไป โดยมีการนำเสนอทั้งสิ้น 3 ครั้ง ดังต่อไปนี้

- การนำเสนอครั้งที่ 1

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดที่ได้จากการลงพื้นที่ บ้านอุโลก ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยได้สนใจในศิลปะการแสดงหมอลำปรางค์ชัย กรณีศึกษาคุณแม่จันได ลอยตะคุ อดีตนางเอกหมอลำ ซึ่งเป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์ทางภาษาลาวเวียง หนึ่งในชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยนำเสนอแบ่งการแสดงออกเป็น 4 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 เป็นการโหมโรงก่อนทำการแสดงกล่าวเชิญชวนผู้ชม บอกเล่าว่าหมอลำคณะนี้จะมาทำการแสดงในท้องเรื่องอะไร ก่อนที่จะทำการแสดง

ช่วงที่ 2 เป็นการกล่าวถึงการเทิดทูลพระคุณของบุพการี ที่เลี้ยงดูลูกน้อยดั่งแก้วตา ดวงใจ

ช่วงที่ 3 เป็นการแสดงระบำกล่อมลูก ขับกล่อมกลอนลำของแม่จันทิ ลอยตะคุ

ช่วงที่ 4 เป็นการแสดงเต้ยลา เกี่ยวพาราสีของชายหนุ่มหญิงสาว ส่งท้ายการอำลาด้วยความสนุกสนาน

สรุปจากการนำเสนอแนวคิดรูปแบบการแสดงในครั้งที่ 1 แนวทางในการแสดงยังคงไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม และการแสดงเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวในการแสดงหมอลำค่อยข้างที่จะมีความจำเจ เลยทำให้คณะผู้วิจัยต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดรูปแบบการแสดง โดยอาจารย์ประจำรายวิชาทำได้แนะนำว่า ให้คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูล สอบถามคุณแม่จันทิ ลอยตะคุ เกี่ยวกับบทกลอนอื่น ๆ ที่มีความน่าสนใจ มาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง และนำมาเสนอใหม่ในครั้งต่อไป

- การนำเสนอครั้งที่ 2

ในส่วนของการนำเสนอการแสดงในครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการวิจัย โดยสืบหากลอนของคุณแม่จันทิ ลอยตะคุ กลอนอื่น ๆ จนค้นพบกลอนกล่อมลูก ซึ่งคุณแม่จันทิ ลอยตะคุ เป็นผู้ขับร้องและแต่งบทกลอนนี้ขึ้น ด้วยความรักของคนเป็นแม่ที่มีต่อลูก และยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนสมัยเก่า แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด หากลวิธีขับกล่อมสั่งสอนลูกน้อย โดยนำเสนอแบ่งการแสดงออกเป็น 4 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 เป็นการโหมโรงก่อนทำการแสดงกล่าวเชิญชวนผู้ชม กล่าวถึงหมอลำปึกธงชัย กลอนลำที่แสดงให้เห็นเสน่ห์ทางภาษาของชาวลาวเวียง ทำนองเพลงลำที่เป็นเอกลักษณ์ก่อนที่จะทำการแสดง

ช่วงที่ 2 เป็นการกล่าวถึงการเทิดทูลพระคุณของบุพการี ที่เลี้ยงดูลูกน้อยด้วยความรักทะนุถนอมดั่งแก้วตาดวงใจ

ช่วงที่ 3 เป็นการแสดงระบำกล่อมลูก ขับกล่อมกลอนลำของแม่จันทิ ลอยตะคุ

ช่วงที่ 4 เป็นการแสดงเต้ยลา เป็นการเชิญชวนให้ท่านผู้ชมร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมหมอลำ ส่งท้ายการอำลาด้วยความสนุกสนาน

สรุปในการนำเสนอครั้งที่ 2 อาจารย์ประจำรายวิชาได้แนะนำคณะผู้วิจัยให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้สมดุลมากขึ้น โดยเฉพาะการวางรูปแบบการแสดงหมอลำ จำเป็นที่จะต้องนำเสนอแบบไหน ซึ่งอาจจะนำเสนอผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ที่แสดงให้เห็นถึงกลิ่นอายเฉพาะเอกลักษณ์เพียงเท่านั้น และควรนำเสนอกล่อมลูกให้โดดเด่น เนื่องด้วยการแสดงสร้างสรรค์

มาในทางการแสดงที่เป็นระบำ แต่ให้การบ้านกลับมาคิด ว่าควรทำอะไรให้การแสดงไม่น่าเบื่อและ
ผู้ชม ชมการแสดงแล้วประทับใจและเข้าใจผ่านภาษาการแสดง

- การนำเสนอครั้งที่ 3

ในการนำเสนอครั้งที่ 3 นี้ ผู้วิจัยปรับรูปแบบการแสดงให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น
โดยหลังจากการเทิดทูลพระคุณของบุพการีในช่วงที่ 1 แล้ว ส่งไปเป็นกล่อมลูกเลย ในส่วนนี้อาจทำให้
ที่มาที่ไปดูไม่ค่อยรู้เรื่อง ผู้วิจัยจึงมีการแต่งเนื้อร้องเพิ่มเติม โดยเนื้อความประมาณว่า ในครั้งที่ลูกร้อง
ให้ผู้เป็นแม่เพียงแต่ต้องดูแล ด้วยความเฉลียวฉลาด แม่ ท่านจึงได้คิดหากวิธีซบกล่อมสั่งสอนลูกน้อย
ผ่านบทกลอนกล่อมลูก เพื่อเป็นการส่งการแสดงจากเนื้อร้องท่อนนี้ไปสู่กลอนกล่อมลูก โดยรูปแบบ
การแสดงแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 เป็นการเทิดทูลพระคุณของบุพการี แม่ผู้ที่เสียสละหากวิถี สร้างกุศโลบายซบ
กล่อมสั่งสอนลูกน้อย

ช่วงที่ 2 เป็นการซบกล่อมทำนองกลอนลำของ แม่จันทิ ลอยตะคุ

สรุปรูปแบบการแสดงที่ได้นำเสนอ มีการปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม บ่งบอกที่มาที่ไป
ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งแนวคิดนี้สามารถกำหนดให้การแสดงเรียงร้อยออกมาในรูปแบบการแสดงระบำ
กล่อมลูกได้สวยงามมากขึ้น พร้อมทั้งนำเสนอกลอนกล่อมลูกของแม่จันทิ ลอยตะคุ ได้โดดเด่น รับรู้
ได้ว่าการแสดงชุดนี้ได้รับแนวคิดมาจากกลอนลำกล่อมลูก นำเสนอรูปแบบการแสดงออกมาตาม
เป้าหมายที่ได้กำหนด และอาจารย์ประจำรายวิชาได้ชี้แนะให้ผู้วิจัย นำองค์ประกอบในการแสดงครั้งนี้
มาประติดประต่อกัน เพื่อดูความเหมาะสม และการทำงานจะได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ลีลาท่ารำ

การสร้างสรรค์ชุดการแสดงในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ท่าขึ้นมาใหม่ซึ่ง แต่จะต้องคงความ
เป็นแบบแผนท่ารำในแบบการแสดงหมอลำอยู่บ้าง และต้องแสดงออกถึงบริบทการกล่อมลูกเลี้ยงดูลูก
ด้วยความรักของผู้ที่เป็นแม่ นำเสนอในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านอีสาน ถ่ายทอดการแสดงผ่าน
นักแสดงหญิงจำนวน 12 คน ดังนั้นการออกแบบท่ารำในช่วงแรกจะยึดกระบวนท่ารำแบบอีสาน
สร้างสรรค์กระบวนท่ารำที่สื่อถึงการเทิดทูลพระคุณของบุพการี ช่วงกลางเป็นการนำเอาท่ารำที่
สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เข้ามาผสมผสานกับการตีบทคำร้องบางคำ คงรูปแบบความเป็นระบำ การแปล
แฉวที่ส่งกระบวนท่ารำให้สื่อความหมายเป็นการกล่อมลูกและช่วงสุดท้ายเป็นการแสดงกระบวนท่ารำ

ลำเพลินตามทำนองเพลง เป็นการส่งท้ายการแสดงตามแบบฉบับการแสดงหมอลำ เพื่อให้เห็นถึงการแสดงกระบวนท่ารำโดยลักษณะท่ารำสามารถวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 4.1

- ประเภทกระบวนท่ารำที่สื่อความหมายแทนอากัปกิริยาการช้บกล่อมลูก

กระบวนท่ารำสื่อความหมายแทนอากัปกิริยาเป็นการสร้างสรรค์ท่ารำจากการกระทำในขณะนั้นเช่น การเดิน การนั่ง หรือจะเป็นการอุ้มลูก การกวยเปล ผู้วิจัยได้ออกแบบท่ารำที่คงความเป็นระบำ โดยยึดท่ารำแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน และการใช้นาฏยศัพท์ทางนาฏศิลป์ไทย เพื่อสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับความหมาย ตามเนื้อร้องที่แต่งขึ้น โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้งาน แต่จะไม่ได้เน้นไปในการแสดงในรูปแบบของละคร จะใช้กระบวนท่ารำเล่าเรื่องราวแทน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงยกตัวอย่างท่ารำที่ใช้ในการแสดง กวย กล่อม แก้ว พร้อมทั้งแสดงภาพเปรียบเทียบสัญลักษณ์ ที่มาของท่ารำและแสดงประเภทของท่ารำดังปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ท่ารำประเภทกระบวนท่ารำที่สื่อความหมายแทนอากัปกิริยา โดยมีที่มาของท่ารำ และการแบ่งประเภทของท่ารำ

ลำดับ	กระบวนท่ารำ	ภาพสัญลักษณ์เปรียบเทียบ	ที่มาของท่ารำ
1			เป็นการนำเอาการอุ้มลูกของแม่มาใช้ในการสร้างสรรค์ท่ารำโดยใช้แขนทั้งสองข้างประสานกัน มือซ้ายที่อยู่ด้านล่างเพิ่มรายละเอียดโดยการตบที่แขนเบาๆ เปรียบเหมือนแม่ที่อุ้มลูกตบก้นลูกเบาๆ
2			เป็นการนำเอาการไกวเปลกล่อมลูกนอนของแม่มาสร้างสรรค์ท่ารำ

3			เป็นการนำเอาการไกวเปลกล่อมลูกนอนของแม่มาสร้างสรรค์ทำรำ
---	---	--	--

ที่มา : คณะผู้วิจัย เปรียบเทียบทำรำจาก (ประตู่สู่อีสานบ้านเฮา. ออนไลน์. 2564 , theasianparent. ออนไลน์. 2564)

- ประเภทกระบวนทำรำที่สื่อความหมายแบบนามธรรม

ผู้วิจัยได้ออกแบบทำรำที่คงความเป็นระบำ ใช้การสื่อความหมายในเนื้อร้องบางช่วงบางตอนมาสร้างสรรค์ทำรำความหมายในแบบของนามธรรม คือสิ่งที่ไม่มีรูป คือ รู้ไม่ได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่รู้ได้ทางใจสามารถรับรู้ได้ผ่านความรู้สึก เช่นความรักที่แม่มีต่อลูก การเอาใจใส่ ปรากฏดังภาพในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 กระบวนทำรำที่สื่อความหมายแบบนามธรรม

ลำดับ	กระบวนทำรำ	เนื้อร้อง	ที่มาของทำรำ
1		อันว่าบุญคุณล้น เท ลี อ แ ส น ลี พรรณนา	ท่าพรหมสี่หน้า สื่อให้เห็นถึง พระคุณของพ่อแม่ที่หาที่ สิ้นสุดไม่ได้ เป็นบุญอันใหญ่ หลวง จึงเลือกใช้ท่าพรหมสี่ หน้าตีบทตามคำร้อง

2		ยามว่าแก่ชราเฒ่า ควรดูแลเอาใจใส่	ทำนาฏยศัพท์ทำรัก นำมาตี บทตามคำร้อง โดยทำรำสื่อ ให้เห็นถึงความรัก การเอาใจ ใส่ ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยน สร้างสรรค์ให้เข้ากับบริบท ทางการแสดงมากขึ้น
3		คุณบิดามารดาให้ ให้ย่อแหยงยกใส่ ขึ้นไว้เหนือเกศ เกล้า	การพนมมือไหวยกขึ้นเหนือ หัว เป็นการตีบทตามคำร้อง ว่าด้วยบุญคุณพ่อแม่ควร ยกขึ้นไว้อยู่เหนือหัว

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

- ประเภทกระบวนการทำรำนานาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่

ผู้วิจัยได้นำความรู้จากนาฏศิลป์ไทยการใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบท่ารำ รวมทั้งความรู้ในด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน จากรูปแบบการแสดงหมอลำและการแสดงวงโปงลาง นำมาวิเคราะห์และต่อยอดสร้างสรรค์เป็นท่ารำ จนกลายเป็นการแสดงระบำกล่อมลูกในชื่อชุดการแสดงกวย กล่อม แก้ว โดยเน้นรูปแบบคงความเป็นระบำ พร้อมเพียง สวยงาม ซึ่งผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการสร้างสรรคท่ารำ ปรากฏดังภาพในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 กระบวนท่ารำนานาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่

ลำดับ	กระบวนท่ารำ	ที่มาของท่ารำ
1		เป็นการนำท่าเดิน ทางนาฏยศัพท์มา สร้างสรรค์ ผสมผสานความเป็นพื้นบ้าน อีสาน โดยการเพิ่มการทิ้งสะโพกและย้า เท้าไปตามจังหวะ เป็นท่าที่ใช้ในการ แปลแถวทำให้เกิดความสวยงาม

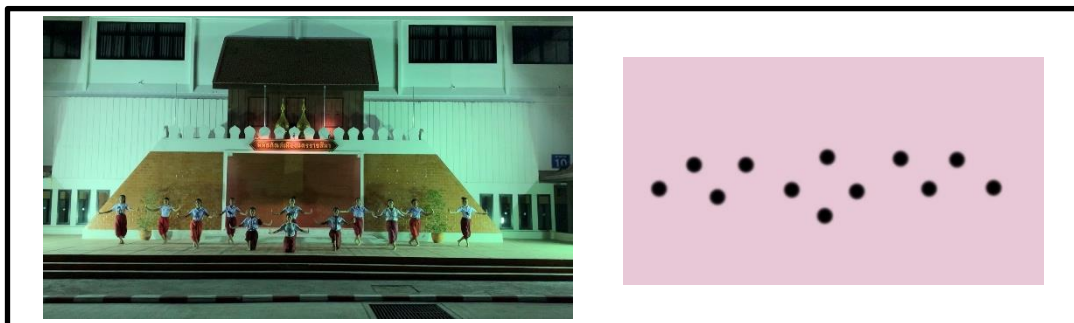
2		<p>ดนตรีท่อนนี้เป็นจังหวะลำเพลิน ไม่มีเนื้อร้อง ผู้วิจัยจึงคิดท่าที่สามารถแปลแถวสลับไปด้านซ้ายด้านขวาได้ โดยนำการสลับจีบ และการลักค้อมมาสร้างสรรค์ท่ารำ พร้อมด้วยการย่ำเท้าไปตามจังหวะ ช่วยให้เกิดการแปลแถวไม่ยืนอยู่กับที่เป็นหน้าอึดจนเกินไป</p>
3		<p>ผู้วิจัยใช้การตีบทจากคำร้องที่ว่า “ให้เจ้านอนอู่ผ้าสองวาแม่เจ้าตำ” โดยสื่อความหมายถึงการนอน และจึงนำทำนานาฏยศัพท์มาสร้างสรรค์ ให้เกิดเป็นท่ารำทางนาฏศิลป์</p>

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

รูปแบบการแปลแถว

การสร้างสรรค์ชุดการแสดงในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีแนวคิดในการแปลแถวโดยยึดหลักการของการแสดง คงรูปแบบความเป็นระบำ จะใช้การแปลแถวเพื่อเพิ่มความสวยงาม และเอื้อให้ผู้แสดงสามารถสื่อความหมายของกระบวนท่ารำได้ง่าย สามารถเข้าใจได้ และคงความสวยงาม ผู้วิจัยเสนอรูปแบบการแปลแถวดังต่อไปนี้

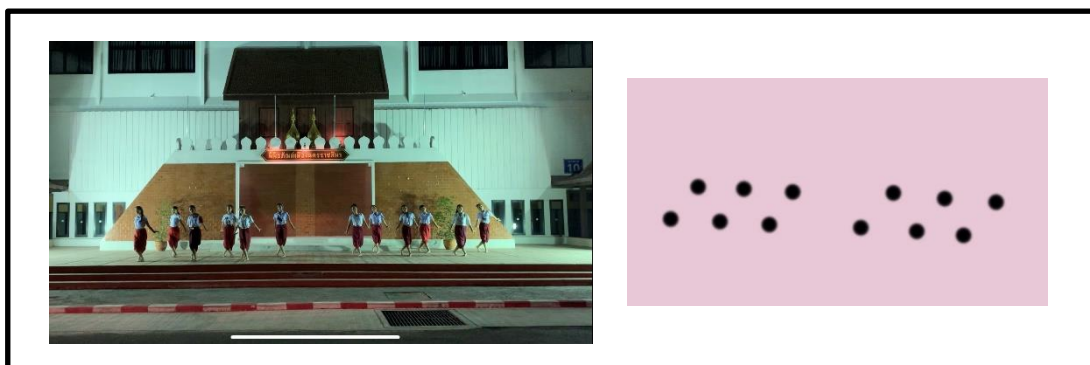
- การนำเสนอรูปแบบการแปลแถว ครั้งที่ 1 (50%)

ภาพที่ 2 รูปแบบการแปลแถวครั้งที่ 1 (50%)

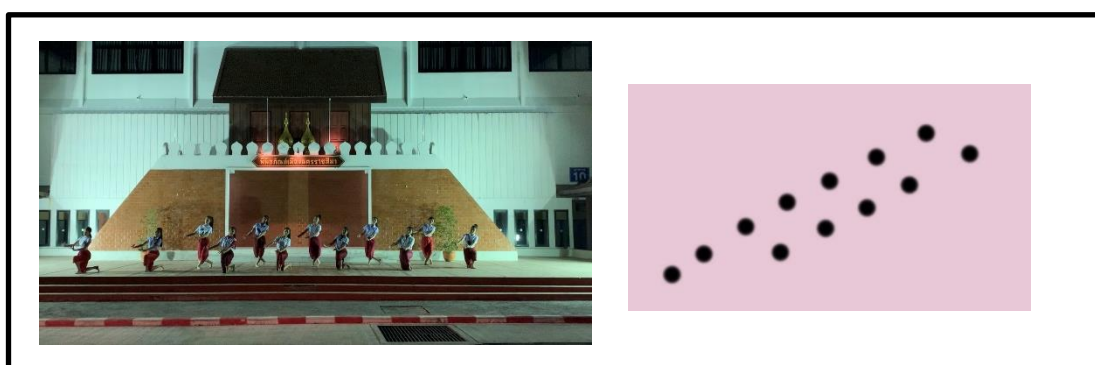
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 3 รูปแบบการแปรแถวสลับพื้นปลา

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 4 รูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

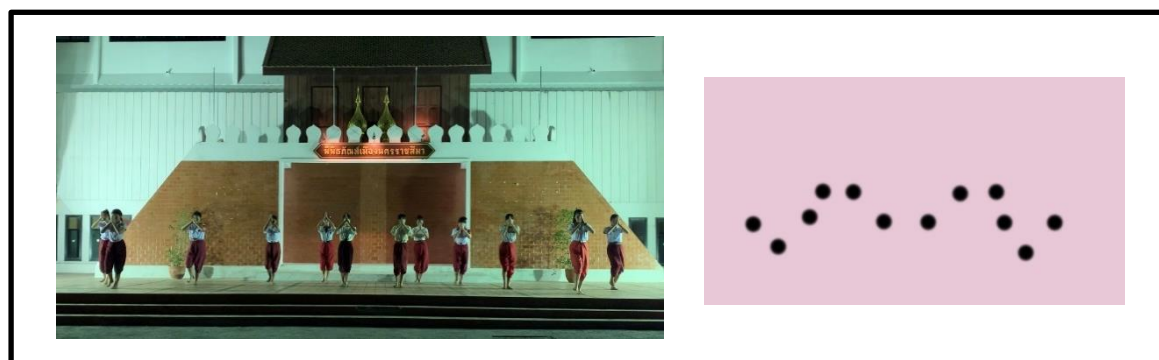
จากการนำเสนอการแปรแถว (50%) ครั้งที่ 1 เสนอการแปรแถวแค่เพียงช่วงกลอนกลุ่มลูก
 ได้รับคำแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไขแถวที่ค่อนข้างจะเป็นหน้าอืดจนเกินไป และในการแปรแถวช่วงท่อน
 รับของเพลงทำร้ายดูไม่ค่อยสบายตา ทำให้เวลาแปรแถวอาจทำให้ผู้ชมดูแล้วไม่เข้าใจ และจะทำให้
 การแสดงดูไม่น่าที่จะจดจำ ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ประจำรายวิชามาปรับปรุงแก้ไขและ
 นำเสนอใหม่ในรอบถัดไป

- การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว ครั้งที่ 2 (50%)

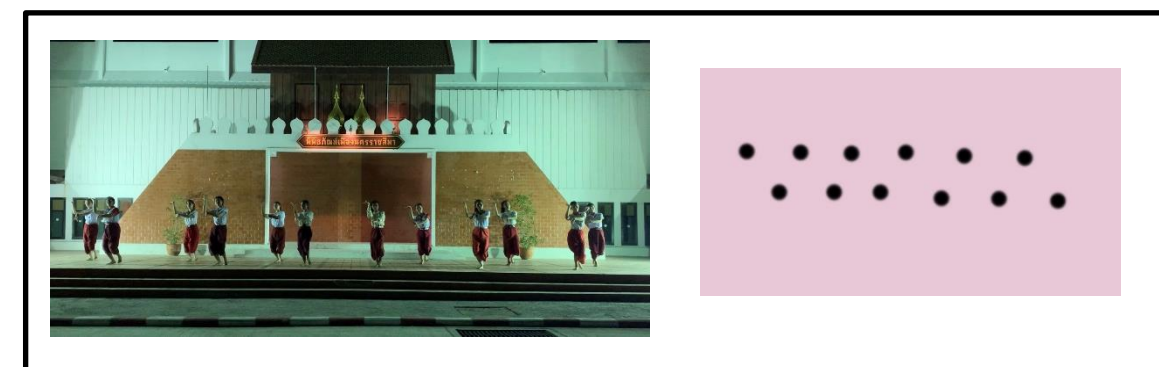
ภาพที่ 5 นำเสนอรูปแบบการแปรแถวครั้งที่ 2 (50%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

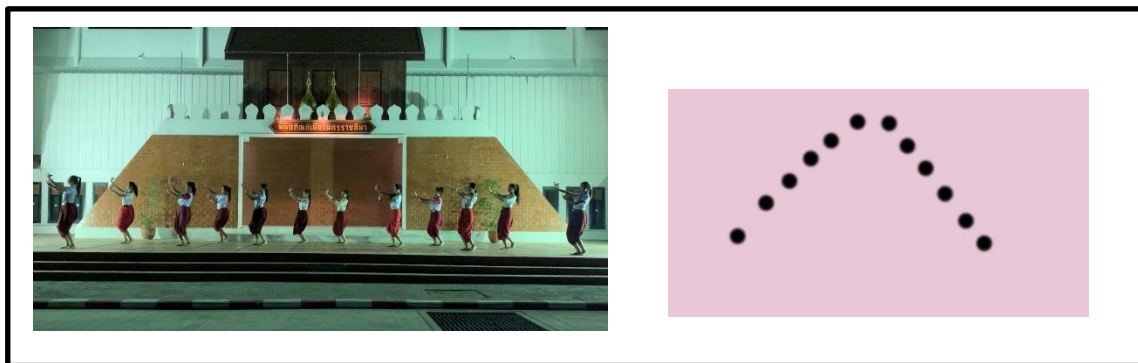
ภาพที่ 6 รูปแบบการแปรแถวแบบตัวดับเบิ้ลยู

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

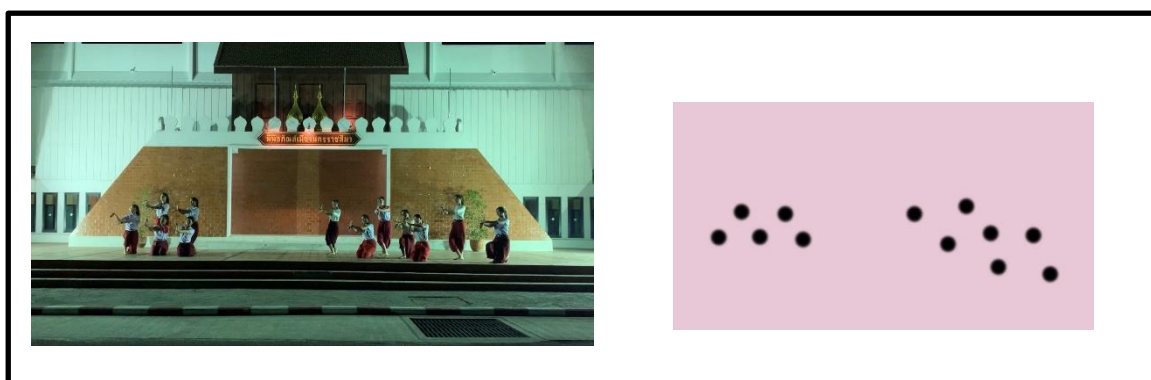
ภาพที่ 7 การแปรแถวหน้ากระดานสลับฟันปลา

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 8 รูปแบบการแปรแถวรูปตัววีหงาย

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 9 รูปแบบการแปรแถวแบบกลุ่ม

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

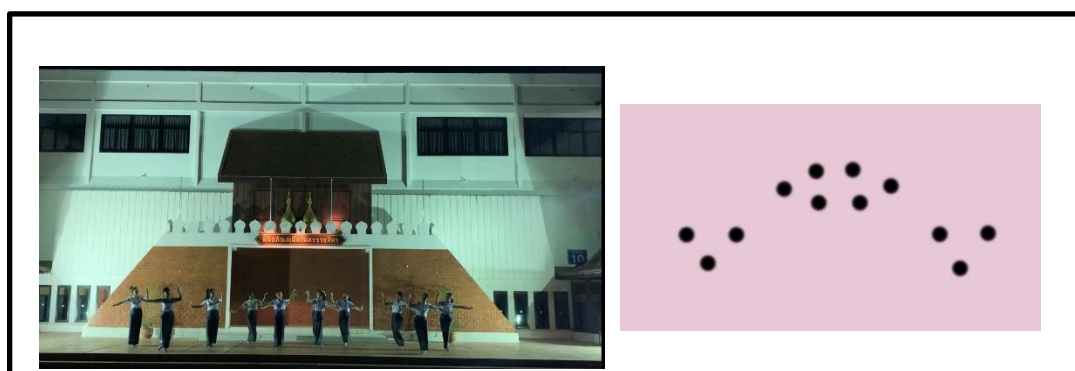
การนำเสนอท่ารำ (50%) ในครั้งที่ 2 ได้เสนอรูปแบบการแปรแถวเพิ่มเติมจากตอนเปิดจนถึง ตอนเพลงกล่อมลูก อาจารย์ประจำรายวิชาได้เสนอแนะข้อบกพร่อง เนื่องจากจำนวนนักแสดงที่มี จำนวนมากการแปรแถวบางช่วงยังดูหน้าอืดอยู่ ในส่วนของการแก้ไขจากการนำเสนอครั้งที่แล้ว แก้ไข ได้ดีขึ้น ดูสบายตามากขึ้น ท่าโพสตีในตอนเปิดอาจารย์แนะนำให้ทำเป็นท่ากล่อมลูกเลย อาจจะมี โปสตีด้านข้าง ผู้วิจัยนำคำแนะนำของอาจารย์มาปรับปรุงแก้ไขการแสดงให้สมบูรณ์ และเตรียมนำเสนอในครั้งต่อไป

- การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว ครั้งที่ 3 (70%)

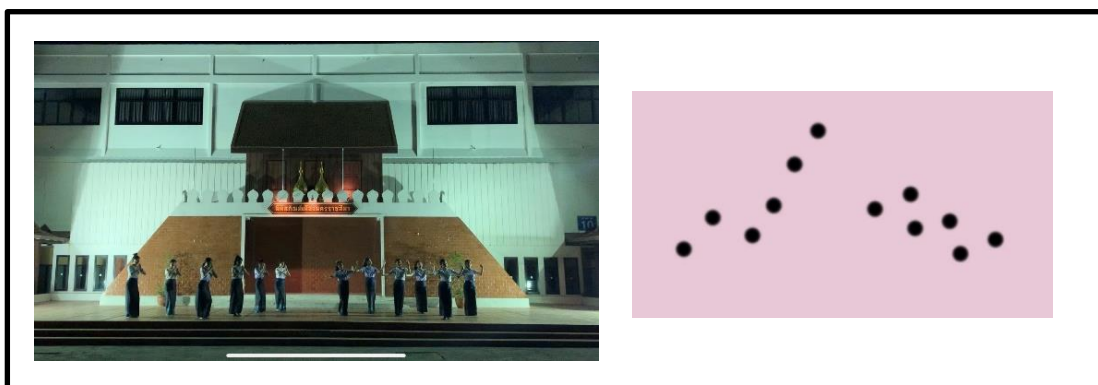
ภาพที่ 10 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว (70%) ครั้งที่ 1

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

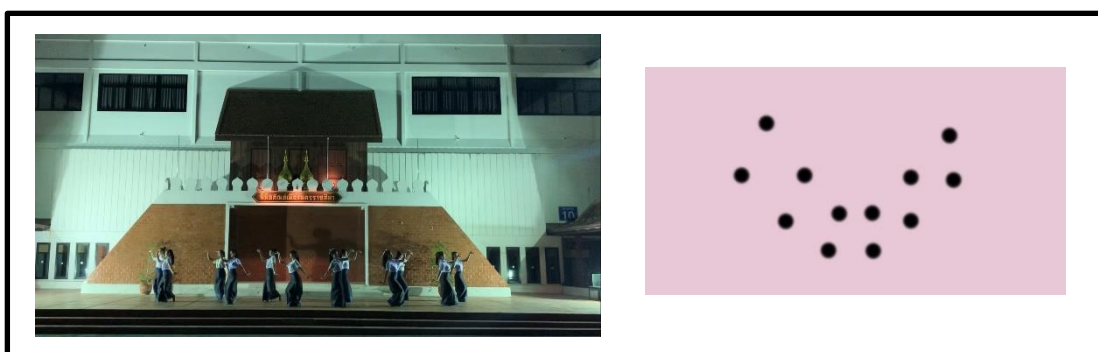
ภาพที่ 11 รูปแบบการแปรแถวในการแสดง

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

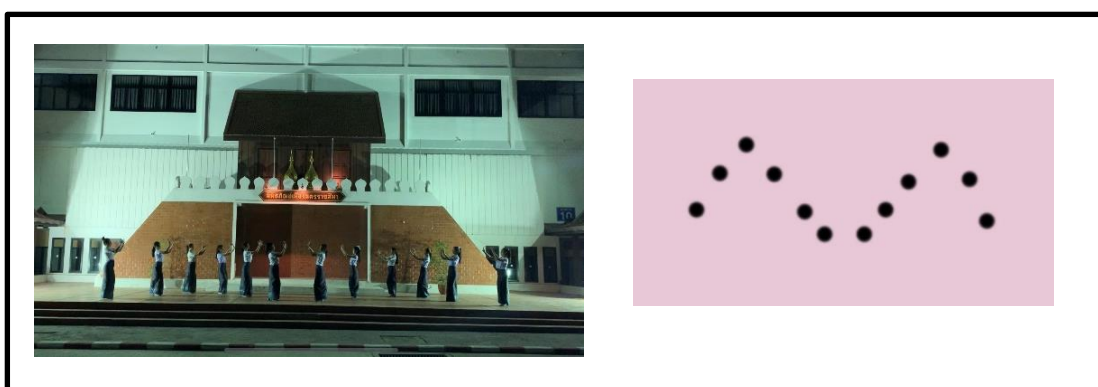
ภาพที่ 12 รูปแบบการแปรแถวในการแสดง

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 13 รูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่เป็นรูปตัววีคว่ำ

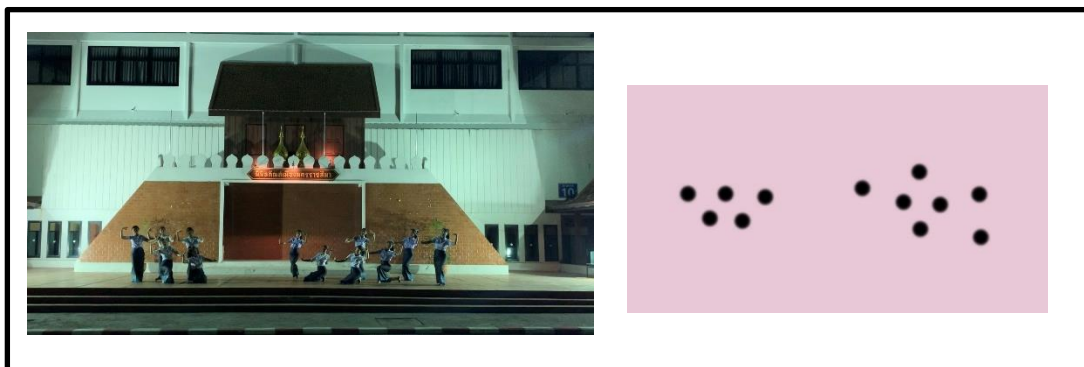
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 14 รูปแบบการแปรแถวเป็นรูปตัวดับเบิ้ลยู

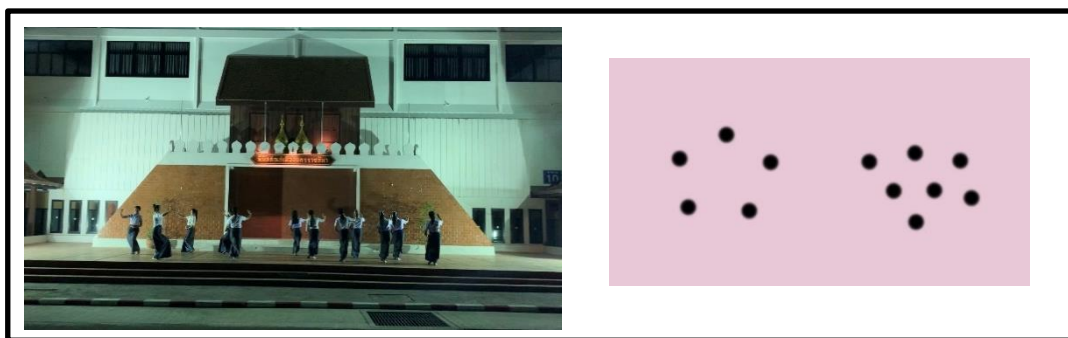
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

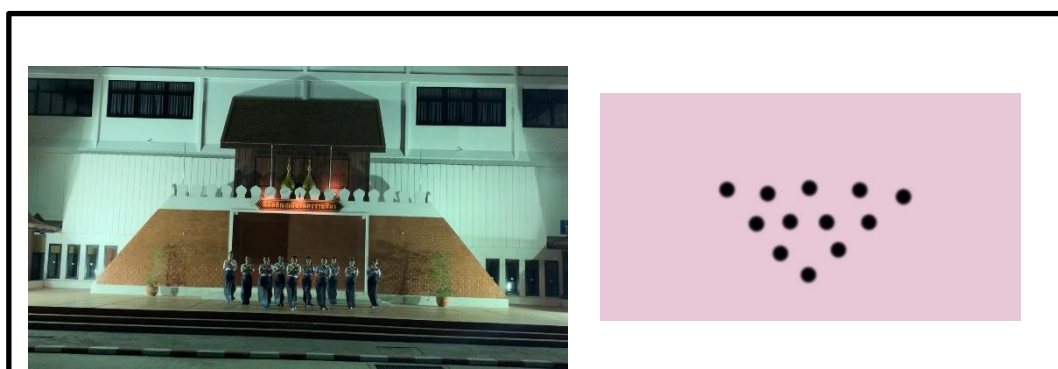
ภาพที่ 15 รูปแบบการแปรแถวเป็นสองฝั่ง

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

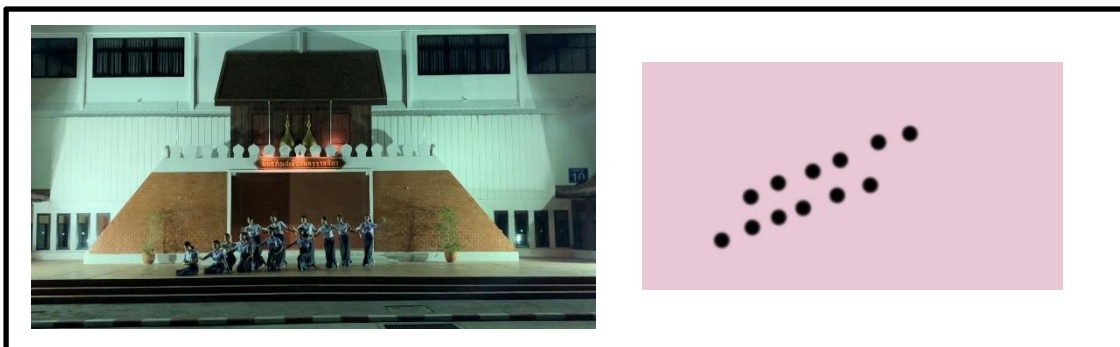
ภาพที่ 16 รูปแบบการแปรแถวแบ่งเป็นสองฝั่ง ฝั่งซ้ายแปรแถวเป็นวงกลม

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

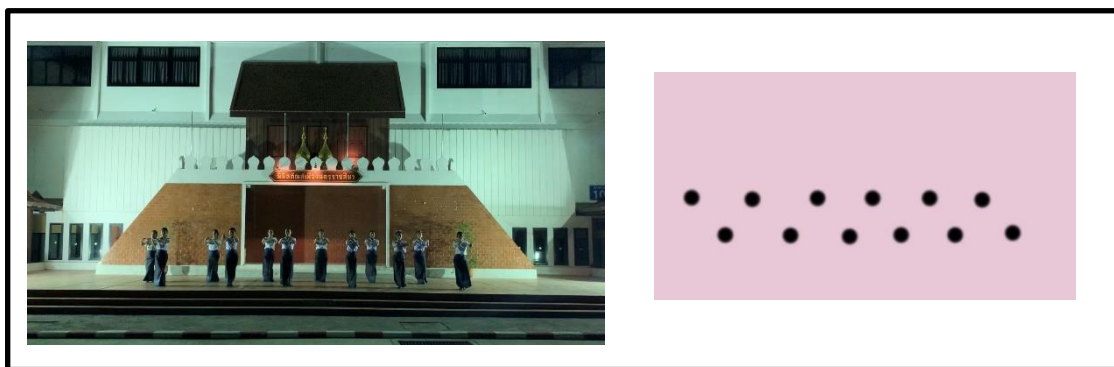
ภาพที่ 17 รูปแบบการแปรแถวเป็นรูปสามเหลี่ยม

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

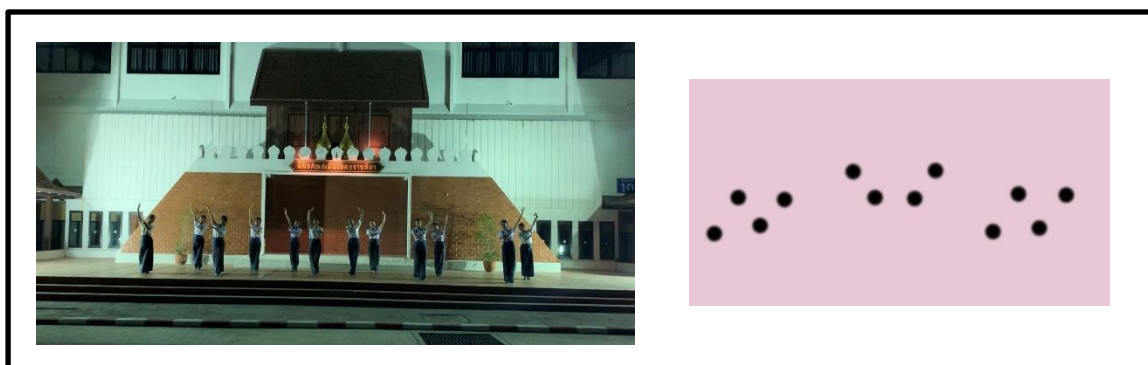
ภาพที่ 18 รูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่ไล่ระดับ

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

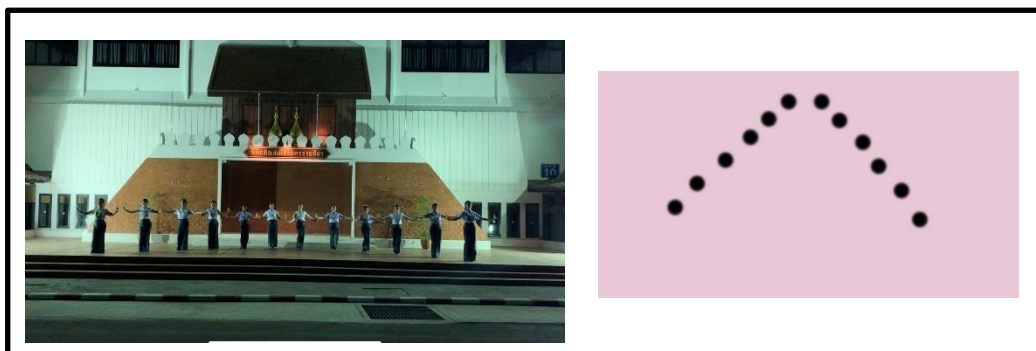
ภาพที่ 19 รูปแบบการแปรแถวหน้ากระดานสลับฟันปลา

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 20 รูปแบบการแปรแถว

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 21 รูปแบบการแปรแถวรูปตัววีหงาย

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 22 รูปแบบการแปรแถวท่าจบ

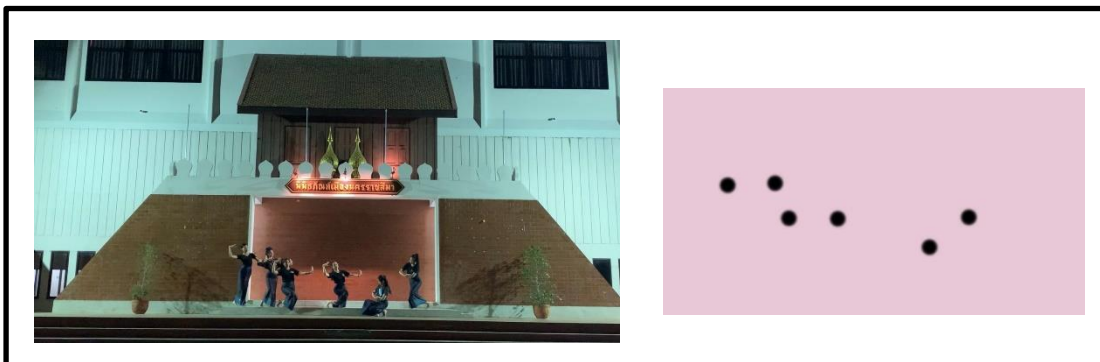
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

จากการนำเสนอการแปรแถว (70%) ครั้งที่ 1 อาจารย์ประจำรายวิชากล่าวชื่นชม ให้ข้อเสนอแนะว่าแถวเฉียงท่อนกล่อมลูกยังขาดความสมดุลของเวที และการตั้งซุ้มตอนจบ ยังดูแล้วไม่ค่อยสบายตา แนะนำให้ไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดูสบายตามากขึ้น

- การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว ครั้งที่ 4 (70%)

ในการนำเสนอครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคำแนะนำของอาจารย์ประจำรายวิชาไปปรับปรุงแก้ไข ในส่วนของการแปรแถวโดยรวมไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร อาจารย์ให้การประเมินผ่าน ครั้งนี้จึงนำเสนอการแปรแถวในตอนจบดังปรากฏดังภาพต่อไปนี้

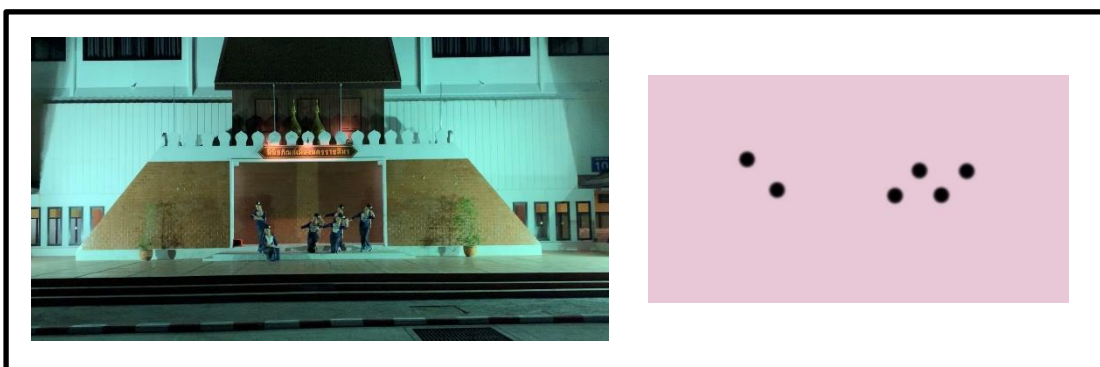

ภาพที่ 23 แกะไข่มุมจบและรูปแบบการแปรแถวท่าจบ

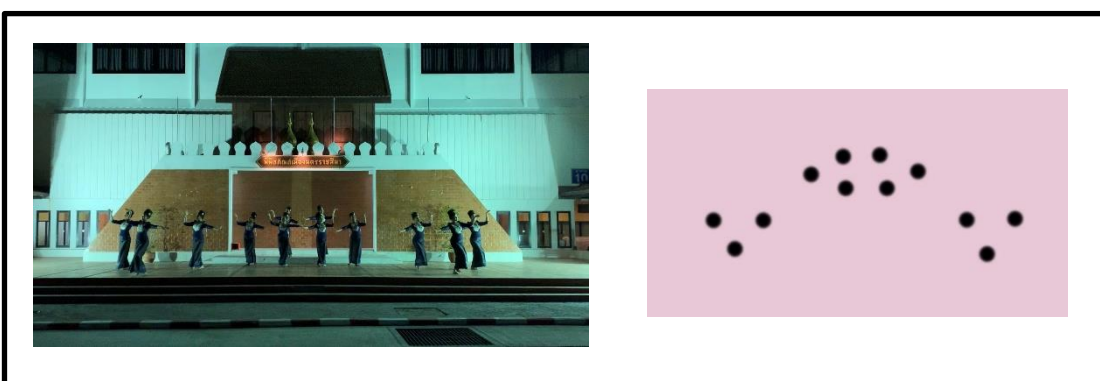
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

- การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว ครั้งที่ 5 (100%)

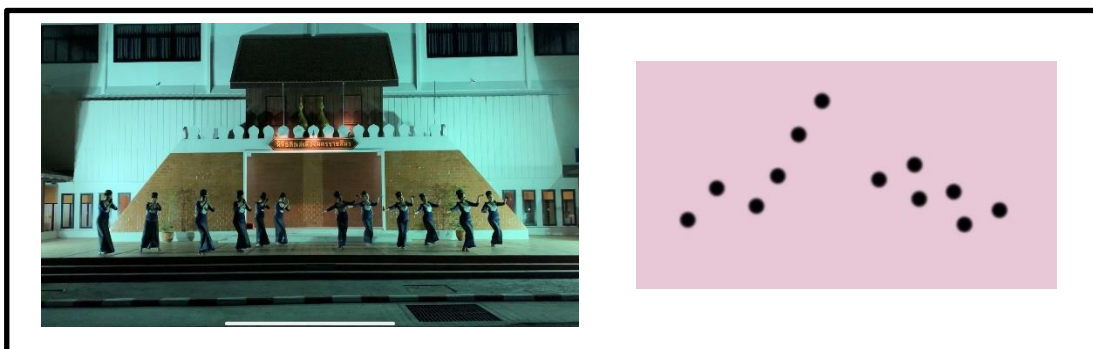
ภาพที่ 24 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

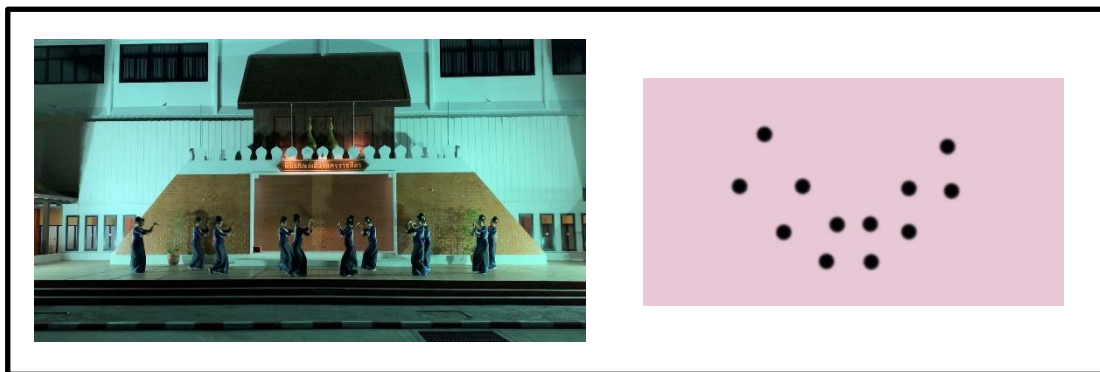
ภาพที่ 25 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

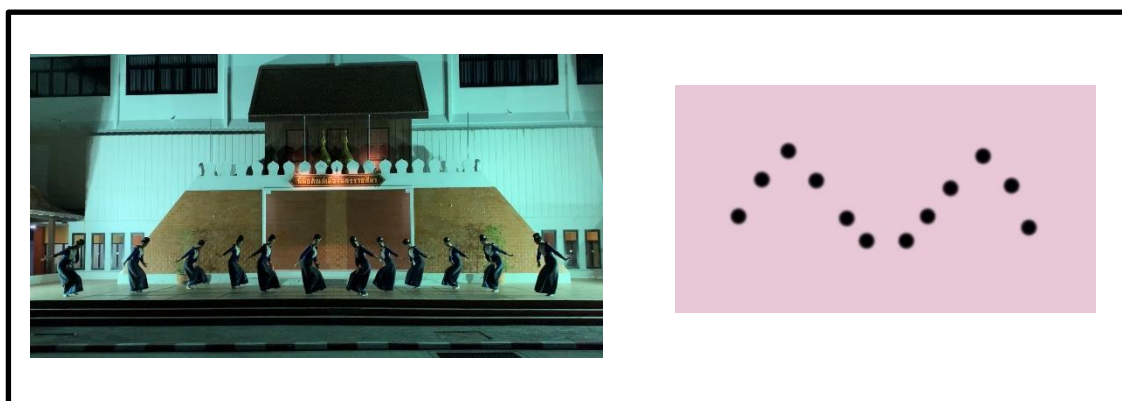
ภาพที่ 26 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

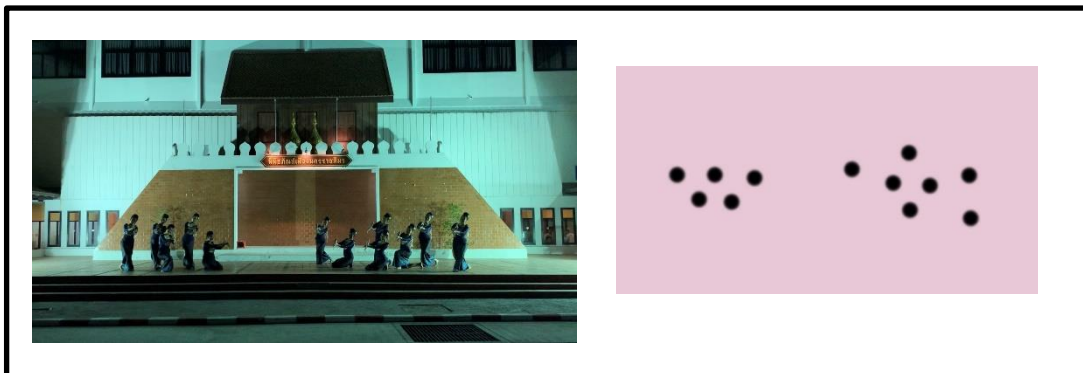
ภาพที่ 27 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวเฉียงคู่รูปตัววีคว่ำ

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

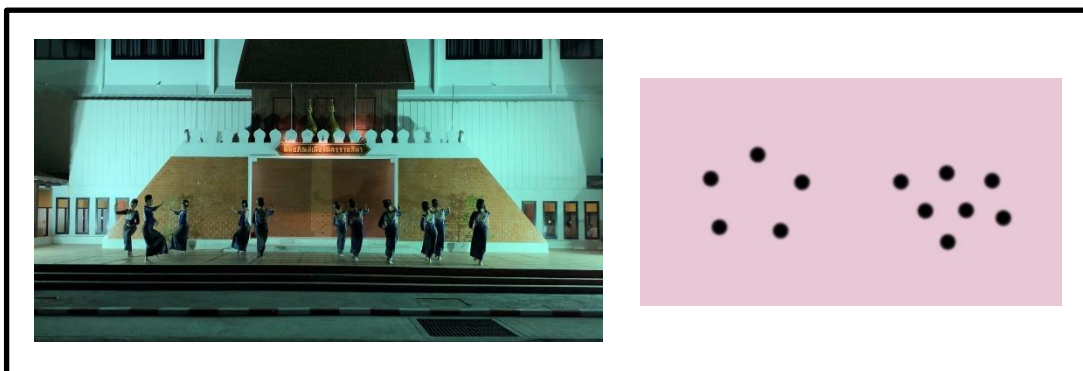

ภาพที่ 28 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวเป็นรูปตัวดับเบิ้ลยู

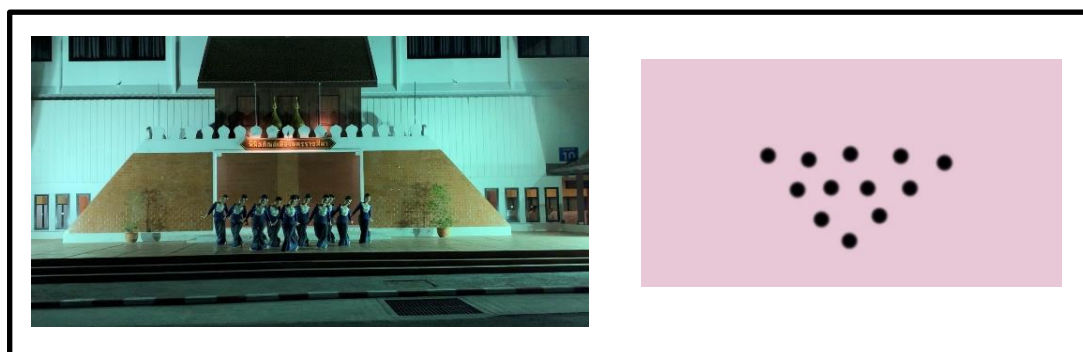
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

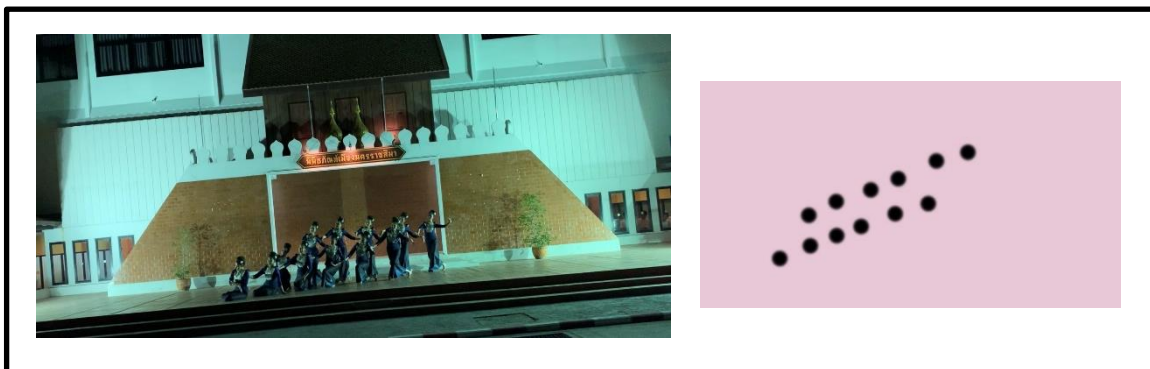
ภาพที่ 29 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวแบบสองฝั่ง
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 30 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวแบบสองฝั่ง ฝั่งซ้ายแปรเป็นวงกลม
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

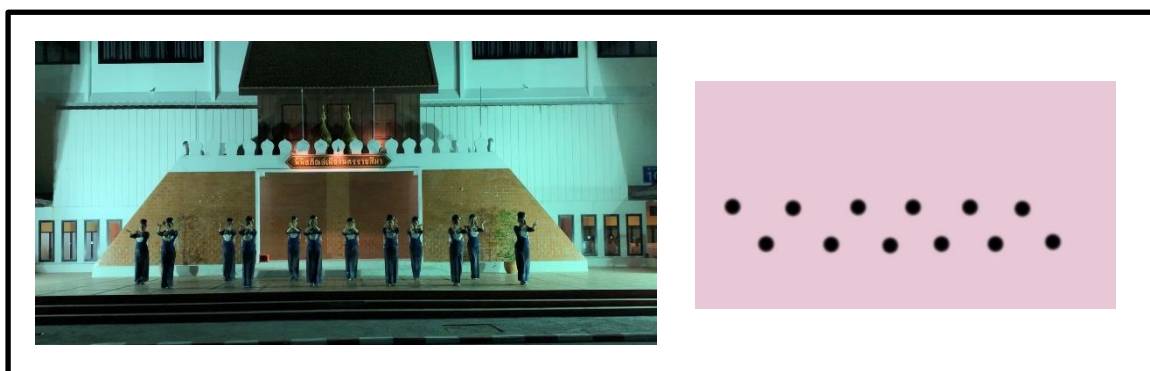

ภาพที่ 31 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวเป็นรูปสามเหลี่ยม
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

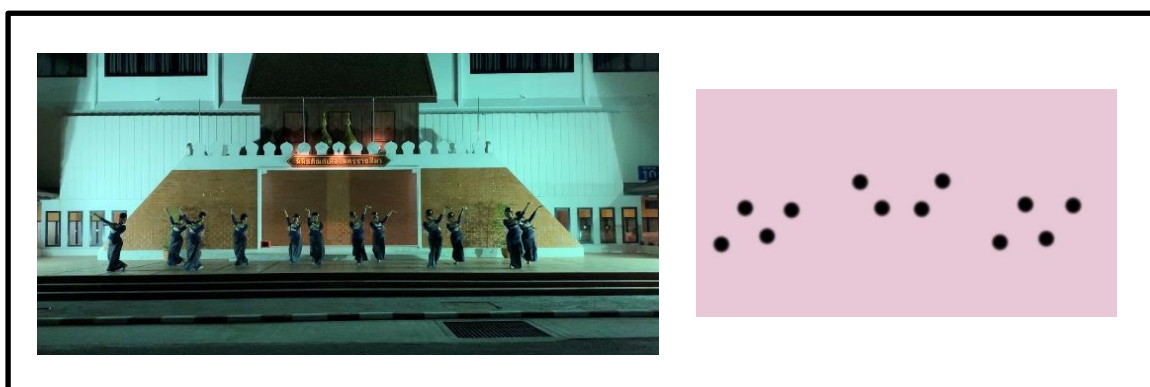
ภาพที่ 32 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

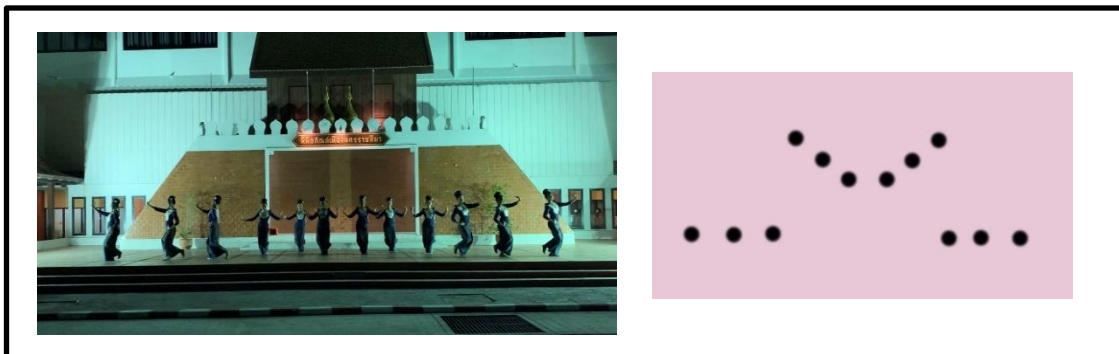
ภาพที่ 33 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวหน้ากระดานสลับพื้นปลา

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

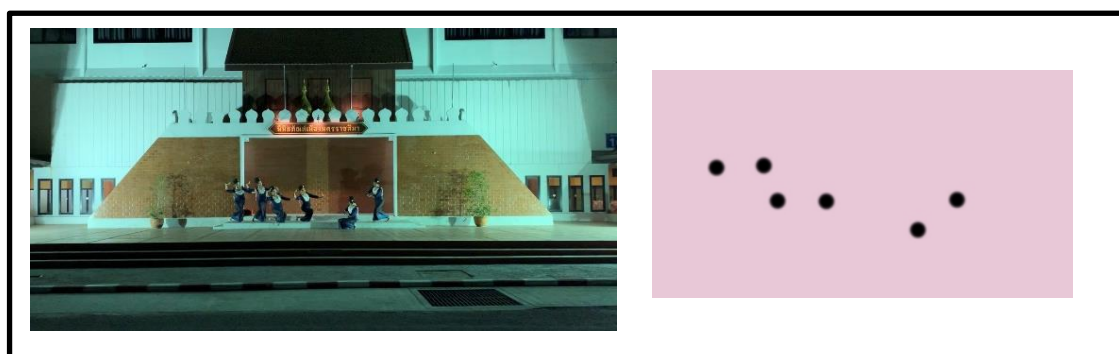
ภาพที่ 34 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 35 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถว(100%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 36 การนำเสนอรูปแบบการแปรแถวเป็นกลุ่มจบในตอนสุดท้าย

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

การนำเสนอการแปรแถว(100%) ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ประจำรายวิชา ให้ช่วงสุดท้ายนักแสดงที่ร่าอยู่บริเวณปีกทั้งสองข้างของเวทีให้ออกจบเร็วขึ้นกว่าเดิม ในส่วนของการแปรแถวทั้งหมดคือ ผ่าน สามารถนำไปซ้อมนักแสดงให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น เพื่อที่การแสดงจะได้มีความพร้อมเพียง สวยงาม

ดนตรีประกอบและบทคำร้อง

การสร้างสรรคชุดการแสดงในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะนำเอาเอกลักษณ์ของดนตรีรูปแบบทำนองหมอลำแม่จันไต ลอยตะคุ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้บงบอกถึงเอกลักษณ์ ที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมโคราชผสมผสานกับวัฒนธรรมลาวเวียง ทำให้ดนตรีที่ใช้ในการแสดง มีความโดดเด่นไพเราะน่าฟัง โดยมีการนำเสนอทั้งสิ้น 3 ครั้ง ดังต่อไปนี้

- นำเสนอเครื่องดนตรี คำร้อง และทำนองเพลง ครั้งที่ 1 (15 %)

การนำเสนอในส่วนของปัจจัยที่สำคัญอย่างเพลงที่ใช้ในการแสดง ผู้วิจัยได้ระดมความคิดเห็นจากสมาชิกในกลุ่ม เพื่อหาข้อสรุปในการทำเพลง โดยผู้วิจัยนึกถึงการเทิดทูลพระคุณของบุพการี ผู้เป็นพ่อ ผู้เป็นแม่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกใช้นักร้องผู้ชาย และนักร้องผู้หญิง เพื่อใช้ขับร้องให้สมกับบทบาท ผู้เป็นพ่อและแม่ ในส่วนของเนื้อร้อง ผู้วิจัยมีความคิดที่จะให้เนื้อร้องบอกถึงพระคุณของพ่อแม่ ที่ช่วยกันเลี้ยงดู ทะนุถนอมลูกน้อย ตั้งกั้วตาดวงใจ และนำบทกลอนกล่อมลูกของคุณแม่จันไต ลอยตะคุ มาใส่เป็นจุดสำคัญของบทเพลง เพื่อสื่อถึงการกล่อมลูก ตรงตามแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย เครื่องดนตรีที่ใช้ในการสร้างสรรคจึงหวะ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาจากการการบันทึกเทปการแสดงหมอลำของคณะอัศวินสีหมอก ซึ่งจะใช้เครื่องดนตรีหลักอยู่ 3 คือ โทน แคน ซอ ซึ่งผู้วิจัยได้องค์ประกอบในการนำเสนอดังนี้

- ผู้วิจัยนำเสนอเครื่องดนตรีประกอบเพลง มีเครื่องดนตรีหลัก ได้แก่ โทน ซอ และแคน บรรเลงเพลงเหมือนวงหมอลำ ในลักษณะตามแบบเฉพาะของแม่จันไต ลอยตะคุ

- คำร้องและทำนองเพลง แต่งในลักษณะการร้องหมอลำ มีเอกลักษณ์ กล่าวถึง บุญคุณของบิดา ผู้ที่คอยเลี้ยงดูลูกน้อย ควรทดแทนคุณท่าน โดยใช้นักร้องชายในการขับร้อง เนื้อร้องดังนี้

" อันว่าบุญคุณล้น เหลือแสนสิพรรณา จักสิหาแนวไ้มาเกิงชาน้อเอาไ้

คุณบิดามารดาไ้ ไ้ยอแยงยกไ้ ขึ้นไว้เหนือเศศเกล้าเทียมไ้ไ้ยอไ้ให้ศูนย์

ความการุณไ้ให้ ไ้ค้อยพรำดอกเพียรสอน ยามสินอนค้อยดู บ่ห่างไกลดอกไ้ไ้วัน

เป็นคนค้อยป้อนเข้า ยามหิวมาหาไ้ให้อิม บ่เคยถิมลูกแก้ว ถนอมเลี้ยงตั้งนวยตา

ยามว่าแก้ชราเฒ่าควรดูแลเอาใจไ้ ไ้แนวไ้ไ้แซบหาไ้กินแลงเข้าอยู่ชยาม

ควรตอบแทนคุณท่าน พ่อแม่ของเขา จังสิเอนไ้ว่าดี ประเสริฐหลาย น้อเหลือล้น "

ผลสรุปจากการนำเสนอในครั้งที่ 1 ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ประจำรายวิชา ให้จัดเรียงองค์ประกอบของเพลงใหม่ หลังจากที่ได้รับฟังเพลงตัวอย่าง เพลงไม่มีความน่าสนใจ และการจัดวางเครื่องดนตรีและเนื้อร้องยังไม่เหมาะสมกับเพลง นักร้องชายไม่เหมาะสมกับบริบทของเพลงกล่อมลูก เพราะเสียงนักร้องชาย อาจดูแข็งแรงแรงและทรงพลังจนเกินไป ทำให้เพลงกล่อมลูกขาดความอ่อนหวานและกลมกล่อม ทางผู้วิจัยน้อมรับคำแนะนำและนำมาปรับปรุงแก้ไขในลำดับต่อไป

- นำเสนอเครื่องดนตรี คำร้อง และทำนองเพลง ครั้งที่ 2 (50 %)

จากการนำเสนอในงานในครั้งที่ 1 ผู้วิจัยนำคำแนะนำของอาจารย์มาปรับปรุงแก้ไข โดยเลือกใช้ นักร้องหญิงเป็นผู้ขับร้องเพลง เพียงคนเดียว เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของเพลง การใช้เสียงของ นักร้องหญิงในการนำเสนอเนื้อร้อง ช่วยให้ผู้ฟัง ฟังสบายมากยิ่งขึ้น และในการนำเสนอครั้งที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลอนกล่อมลูกของคุณแม่จันทิ ลอยตะคุ ที่สนใจ ไปใช้ในการแต่งเพลง และได้มานำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาประจำรายวิชาในลำดับต่อไป

- ผู้วิจัยนำเสนอเครื่องดนตรีประกอบเพลง บรรเลงเพลงเหมือนวงหมอลำ ในลักษณะตามแบบเฉพาะของแม่จันทิ ลอยตะคุ

- คำร้องและทำนองเพลง ขับร้องทำนองกล่อมลูก โดยยึดทำนองของแม่จันทิ ลอยตะคุ เป็นต้นฉบับ ผู้วิจัยเลือกเอากลอนกล่อมลูกของมา ต่อจากกลอนลำ เนื้อร้องดังนี้

เอ เอ ละ เเท่ เอ เเท่ เอ

นอนอู๊มนอนอู๊ส่ายไหม

หลับตาไปให้ได้นอนอู๊แก้ว

หลับตาแล้วแม่สีแต่งส่ายโยน

สีได้จับโยน ๆ โยนไปเสมออู๊

ขอให้ลูกอ่อนน้อยนอนนิ่งอยู่คู่เปล

เอ เอ ละ เเท่ เอ เเท่ เอ

ให้เจ้านอนอู๊ผ้าสองวาแม่เจ้าตำ

ให้เจ้านอนอู๊ไม้สองป้องพ่อเจ้าสาน

เอ เอ ละ เเท่ เอ เเท่ เอ

แม่ไปไฮกะยังบ่ทันมา

แม่ไปนากะยังบ่ทันฮอด

มาฮอดแล้วจั่งตื่นกินนม

กินนมไผ่บ่คือนนมแม่

นมพินัสมนมแม่จั่งหวาน

เอ เอ ละ เเท่ เอ เเท่ เอ

นอนชะเดอ นอน นอน ชะพีเดอ นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม

เอ๋ เออ ละ เท เออ เท เออ เอ๋ เออ ละ เท เออ เท เออ

สรุปจากการนำเสนอในครั้งที่ 2 แนวคิดของเพลงชัดเจนขึ้น แต่ต้องยอมรับว่าเพลงค่อนข้างไม่น่าสนใจ เนื้อร้องในแต่ละส่วนยังกำกวม เทิดทูลพระคุณพ่อแม่แล้ว แล้วมากล่อมลูก ในส่วนนี้ทำให้มองเห็นว่าแนวคิดที่มาได้ยังไม่ชัดเจน และเรียงลำดับเหตุการณ์ ไม่เหมาะสม ทำให้การแสดงในลักษณะระบำดูน่าเบื่อ ไม่สบายตาและไม่เข้าใจสามารถเข้าถึงได้ยาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยน้อมรับคำแนะนำและนำไปพัฒนาเพิ่มเติม ให้คงความสมดุล สอดคล้อง และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

- นำเสนอเครื่องดนตรี คำร้อง และทำนองเพลง ครั้งที่ 3 (70 %)

การนำเสนอในครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไข และได้ปรึกษาอาจารย์นอกรอบอยู่เสมอ เพื่อให้กระบวนการทำงาน เดินหน้าได้เร็วขึ้น ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนในส่วนต่าง ๆ คงรูปแบบเดิมแต่ปรับเนื้อร้องให้สื่อความหมายส่งเสริม กลอนกล่อมลูกมากขึ้น ให้โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในการแสดง จึงมีการแต่งเนื้อร้องเพิ่มเป็นท่อนเชื่อมหลังจากเทิดทูลพระคุณของบุพการี โดยมีเนื้อความว่า ครั้นเมื่อลูกร้องไห้ผู้เป็นแม่จึงคิดวิธีอันฉานฉลาด คือการชกกล่อมลูกน้อยพร้อมไกวเปล ในส่วนของท่อนที่แต่งเพิ่มนี้จะช่วยขยายความส่งท่อนกล่อมลูก ว่ากล่อมลูกทำไม เพื่ออะไร และนี่จึงเป็นที่มา ซึ่งสร้างจากวิถีชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งของใครหลาย ๆ คน ที่ขึ้นชื่อว่า “ แม่ ” ผู้หญิงที่รักลูกของเธอประดุจแก้วตาดวงใจ โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

- ผู้วิจัยนำเสนอเครื่องดนตรีประกอบเพลง บรรเลงเพลงในลักษณะดนตรีวงหมอลำในฉบับของแม่จันทิ ลอยตะคุ โดยมีเครื่องดนตรีโทน แคน และซอ เป็นเครื่องดนตรีหลัก และนำเอาดนตรีมาผสมผสานเพื่อเพิ่มอรรถรส ในการรับฟัง และหลังจากจบกลอนกล่อมลูกผู้วิจัยได้เพิ่มจังหวะดนตรีสนุกสนานเพื่อเป็นการส่งท้ายการแสดงตามแบบฉบับของหมอลำ

- คำร้องและทำนองเพลง ผู้วิจัยเพิ่มกลอนลำทำนองลาวเวียง ต่อจากกลอนลำที่นำเสนอในครั้งที่ 1 เพื่อให้คำร้องเชื่อมโยงกับกลอนกล่อมลูก เนื้อร้องที่เพิ่มดังนี้

“ ยามเมื่อลูกอ้าไห้เฮอนฮ้องแอ้ว แม่กะอุ้มเอาลูกแก้วยอขึ้นใส่ภา
บายเอาเจ้าขึ้นสู่เสมอก กะจ้งยอแยงยกกินนมแม่นี้
กินนมแล้วเอาลงนอนในอู่ ศรีบุญชูหลับแล้วแม่นี้ลือกล่อมกวย.....คำเอ๊ย ”

จากการนำเสนอเครื่องดนตรี คำร้อง และทำนองเพลง ทั้ง 3 ครั้ง ผู้วิจัยได้นำเอาคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับใช้ และอ้างอิงทำนองจังหวะดนตรีที่ใช้ จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล จากแม่จันได ลอยตะคุ เครื่องดนตรีหลักในการแสดงครั้งนี้ คือ โทณ แคน และซอ ที่บงบอกถึงวัฒนธรรมลาวเวียงในจังหวัดนครราชสีมา ทำนองกลอนลำแบบฉบับลำเวียง และคำร้องที่ได้มาจากแม่จันได ลอยตะคุ

เครื่องแต่งกาย

การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายในการแสดงครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แม่จันได ลอยตะคุ เพื่อทราบถึงการแต่งกายของหมอลำยุคหนึ่ง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ โดยการแต่งกายสมัยนั้นจะสวมใส่ชุดลำพลินที่เรียบง่าย ใส่เครื่องประดับเพชรน้อยชิ้น เก๋ๆ และใส่มงกุฎประดับ ผู้วิจัยนำเอกลักษณ์อายุของหมอลำมาสร้างสรรค์และประยุกต์ให้เข้ากับบริบททางนาฏศิลป์ ทำให้ผู้สวมใส่ดูสง่างาม อ่อนหวาน และเปรียบเสมือนกุลสตรีที่ออกมาทำการร้ายรำเทิดทูลพระคุณของบุพการี สื่อให้เห็นถึงการบูชาพระคุณของแม่ โดยการนำสัญลักษณ์อย่างดอกมะลิ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นไม้มงคล มีความหมายว่าเป็นดอกไม้ที่ได้รับความปรารถนาดี เป็นที่รักและคิดถึงของคนทั่วไป อีกทั้งยังเป็นสื่อแทนของความกตัญญูใช้นำมากราบไว้ขอพรผู้เป็นแม่ จึงนำมาประดับตกแต่งในตัวชุดเพื่อแสดงถึงความรักอันบริสุทธิ์ของแม่ ใส่เครื่องประดับเพชร รูปแบบชุดตัดเย็บเป็นเสื้อแขนห้าส่วนจับจีบตรงช่วงบริเวณเอว นุ่งผ้าถุงยาวสำเร็จรูปเหมาะสมกับบริบทในการแสดงเพื่อเรียงร้อยท่าระบำที่สวยงาม โดยผู้วิจัยมีการนำเสนอดังต่อไปนี้

- การนำเสนอเครื่องแต่งกาย ครั้งที่ 1

เป็นการนำเสนอการออกแบบผ่านการร่างแบบลงกระดาษ โดยผู้วิจัยเสนอชุดนักแสดงชาย 1 แบบ ชุดนักแสดงหญิงอีก 2 แบบ ตามแนวคิดที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม และรอรับฟังคำแนะนำจากครูผู้สอนในลำดับต่อไป

ภาพที่ 37 การนำเสนอเครื่องแต่งกายครั้งที่ 1

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 38 การนำเสนอเครื่องแต่งกาย ครั้งที่ 1

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

จากการนำเสนอเครื่องแต่งกายครั้งที่ 1 ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ประจำรายวิชาให้ปรับปรุงแก้ไข โดยเลือกแบบที่ 1 นำมาแก้ไขโครงโปรงเป็นนุ่งผ้าถุง และอาจารย์แนะนำให้ลองตัดออกมานำเสนอใหม่ในรอบถัดไป ตัดเครื่องแต่งกายของนักแสดงชายออก ปรับมาเป็นนักแสดงหญิงล้วน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทกลุ่มลูก และได้ร่างแบบออกมาพร้อมทั้งเลือกผ้าสีตัวอย่างนำมาเสนอ ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 39 แบบร่างการออกแบบพร้อมทั้งตัวอย่างผ้า

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

- การนำเสนอเครื่องแต่งกาย ครั้งที่ 2

จากการนำเสนอการแต่งกายครั้งที่ 2 (15%) ผู้วิจัยได้ตัดเย็บชุดให้นักแสดงใส่ 1 ชุด พร้อมทั้งแต่งหน้าทำผม ใส่เครื่องประดับ และได้บันทึกภาพมานำเสนอตามภาพที่ปรากฏด้านล่าง อาจารย์ประจำรายวิชาได้ให้คำแนะนำในเรื่องของความเหมาะสม รูปแบบเพลงกล่อมลูก จังหวะซ้ำควรใส่เป็นประโประยาวหรือผ้าถุงยาว ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องทำการตัดกระโปรงแบบยาวและนุ่งผ้าถุงแบบยาวมานำเสนอในรอบถัดไป

ภาพที่ 40 เครื่องแต่งกายพร้อมการทำผม (15%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 41 เครื่องแต่งกายพร้อมการทำผม (15%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

- การนำเสนอเครื่องแต่งกาย ครั้งที่ 3 (50%)

ผู้วิจัยนำคำแนะนำ มาปรับปรุงแก้ไขออกแบบเครื่องแต่งกายให้เหมาะสม กับบริบทของ การแสดง โดยนำเสนอความยาวของผ้าถุงและกระโปรง ให้อาจารย์ได้พิจารณาความเหมาะสม จนในที่สุดได้ข้อสรุปเป็นการนุ่งผ้าถุงสำเร็จแบบยาว และผู้วิจัยได้ให้นักแสดงสวมใส่พร้อมแต่งหน้าทำผม มานำเสนอให้อาจารย์ประจำรายวิชาพิจารณาอีกครั้ง ดังปรากฏในภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 42 การออกแบบความยาวของกระโปรงหรือผ้าถุง

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 43 การนำเสนอเครื่องแต่งกาย (50%)

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

- การนำเสนอเครื่องแต่งกาย ครั้งที่ 4 (70%)

จากการนำเสนอรอบ 50% ได้มีการแก้ไขในเรื่องของทรงผมที่อาจารย์ท่านได้แนะนำให้ลดความใหญ่ของผมข้างหน้า ให้เป็นการเกล้าผมขึ้นเพียงเล็กน้อยก็พอ และเพิ่มเติมในส่วนของรายละเอียดของเครื่องแต่งกาย การตกแต่ง ปักเพชรประดับเพิ่มกลิ่นอายความเป็นหมอลำ พร้อมทั้งทำผมมานำเสนออีก 2 ทรงด้วยกัน คือ แสกกลางฟาร่า และ เก้าผมยกหน้าขึ้นเล็กน้อยแล้วตั้งตะกร้าผมจะเห็นได้จากภาพที่ปรากฏดังต่อไปนี้

ภาพที่ 44 การนำเสนอทรงผมเพิ่มเติม

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

- การนำเสนอเครื่องแต่งกาย ครั้งที่ 5 (100%)

การนำเสนอเครื่องแต่งกาย 100% พร้อมกับการแสดง ในครั้งที่แล้วอาจารย์ให้ผู้วิจัยตกลงกันเรื่องทรงผมได้เลย ทั้งสองทรงผ่านทั้งคู่ ผู้วิจัยได้เลือกทรงเกล้าผมตั้งตะกร้าผม ซึ่งชุดเครื่องแต่งกายผ่านเป็นที่เรียนร้อย 100% หลังจากนั้นผู้วิจัยจะได้นำนักแสดงแต่งกายถ่ายแบบนำเสนอการแสดงโดยการถ่ายโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ งานนาฏศิลป์นิพนธ์ครั้งนี้

ภาพที่ 45 เครื่องแต่งกายการแสดง “กาย กล่อม แก้ว”

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

จากภาพที่ 4.41 การแต่งกายการแสดง “กาย กล่อม แก้ว” เครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่

- 1) เสื้อแขนห่าส่วนตัดสำเร็จรูปจับจีบตรงช่วงเอว
- 2) นุ่งผ้าถุงป้ายยาวสำเร็จรูป
- 3) แหวนเพชร
- 4) กำไลเพชร
- 5) ต่างหูเพชร
- 6) ดอกไม้ติดผมเป็นดอกมะลิประดิษฐ์
- 7) เครื่องห้อยด้านหลังประดิษฐ์จากลูกปัดคริสตัล

การคัดเลือกนักแสดง

การสร้างสรรคการแสดงโดยบริบทของบทเพลงและเนื้อร้องที่ใช้ในการแสดงแล้ว กลอนกล่อมลูกแสดงให้เห็นถึงความรักของผู้ที่เป็นแม่ ผู้วิจัยจึงใช้นักแสดงหญิงจำนวน 12 คน นำมาถ่ายการแสดงให้เห็นถึงความงามอันอ่อนหวาน โดยผู้วิจัยมีเจตนาที่อยากให้มองนักแสดงเป็นดั่งสาวงามที่ออกมาถ่ายทอดท่าร่าที่อ่อนช้อยเพื่อเทิดทูลพรณนาบุญคุณของบุพการีและผู้ที่เป็นแม่อันหาที่สิ้นสุดไม่ได้ ซึ่งได้คัดเลือกนักแสดงหญิงที่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานและมีความกล้าแสดงออกสามารถถ่ายทอดท่าร่าด้วยความสง่างาม อ่อนหวาน จดจำท่าร่าและมีวินัยในการฝึกซ้อม รูปร่างสัดส่วนของนักแสดงได้คัดเลือกนักแสดงหญิงที่มีรูปร่างสูงโปร่ง ใบหน้าเรียว รูปร่างมีความใกล้เคียงไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องด้วยผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดการแสดงให้คงรูปแบบของระบำ ต้องการความพร้อมเพียงในการแสดง การคัดเลือกที่เหมาะสมช่วยส่งผลดีให้ สวมใส่เครื่องแต่งการสวยงามเหมาะสม และทำให้การแสดงดูลงตัวสมตุลกลมกลืน ชูการแสดงขึ้นมาได้ให้สมบูรณ์แบบมากขึ้น

ภาพที่ 46 นักแสดงชุดการแสดง “กาย กล่อม แก้ว”

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

บทที่ 5 บันทึกทำรำ

จากการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์การสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ การแสดงชุด “กวยกล่อมแก้ว” ในการศึกษารูปแบบหมอลำ ของแม่จันได ลอยตะคุ ผู้วิจัย ได้สร้างสรรค์นาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ มีกระบวนการทำรำที่อ่อนช้อย สวยงาม ตามแบบนาฏศิลป์ ซึ่งในการบันทึกทำรำนี้ผู้วิจัยใช้นักแสดงหญิงจำนวน 12 คน มีคำร้อง ทำรำ และ คำอธิบาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 ทำรำการแสดงชุด “กวยกล่อมแก้ว”

ลำดับ ที่	เนื้อร้อง / ทำนอง	ทำรำ	อธิบายทำรำ
1	ดนตรี		<p>ทิต : หน้า</p> <p>เท้า : คนอุ้มลูก *คนหน้านั่งคุกเข่า *คนหลังยืนเก้าหน้าเท้า ซ้าย นางรำ 2 คนแถวหน้านั่งตั้งเข่า ซ้าย 2 คนแถวหลังยืนก้าว เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปกข้าง มือขวามือขวาตั้งวง กลางทำเหมือนท่าไกว เปล</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย/ขวา โยกตามจังหวะเสียง แคน</p>

			
2	ดนตรี	 	<p>ทิศ : หน้า</p> <p>เท้า : จังหวะแรกย่อเท้า ซ้ายสลับขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหาง มือขวาตั้งวง มือทั้งสอง เปลี่ยนทำสลับไปมา โดยที่มือทั้งสองยื่นมา ข้างหน้าทำไถ่ระดับ ตั้งแต่ ล่าง กลาง บน ทำทั้งหมด 6 ชุด</p> <p>ศีรษะ : ก้มมองมือจาก ล่างจนมาถึงระดับหน้า ตรง</p>

			
3	ดนตรี	 	<p>ทิศ : หลัง (หมุนตัว กลับหลัง)</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าเดินตาม จังหวะ</p> <p>มือ : มือซ้ายจับตรง ชายพก มือขวาตั้งวงบน แล้วเปลี่ยนมาเป็นมือ ขวาตั้งจับคว่ำแขนตั้ง มือซ้ายตั้งวงบัวบาน</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>

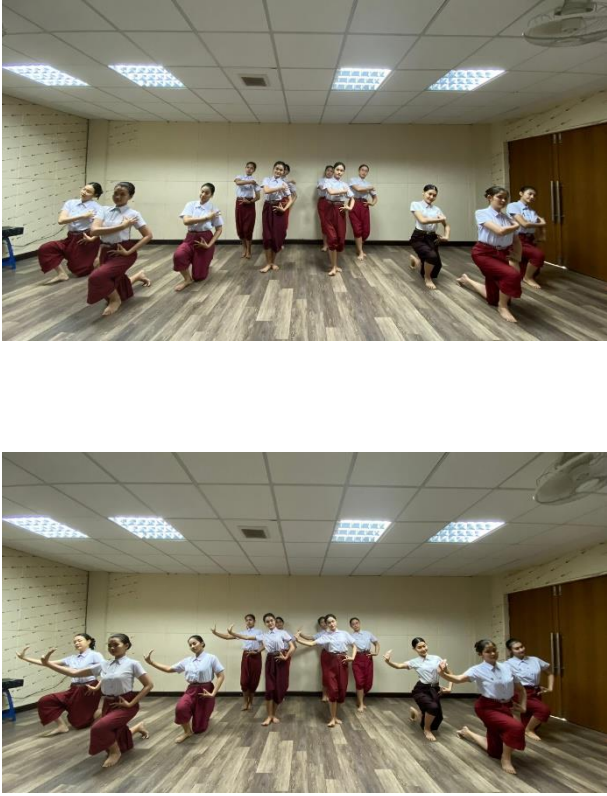

			
4	ดนตรี	 	<p>ทิศ : หน้า</p> <p>เท้า : ย่ำเท้าตาม จังหวะ</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงล่าง ระดับหัวเข็มขัด มือขวา ตั้งวงล่างแทงมือลงแล้ว เอาข้อมือทั้งสอง ประกบเข้ากันแล้วพลิก มือขึ้นลงสลับกัน</p> <p>ศีรษะ : เอียงตามมือวง ที่แทงลง</p>

			
5	ดนตรี		<p>ทิศ : หน้า</p> <p>เท้า : ย่ำเท้าตาม จังหวะ</p> <p>มือ : มือทั้งสองจับเข้า ในระดับอกแล้วดึง ออกเป็นมือในตั้งวงบน มือนอกตั้งวงแขนตั้ง ตามภาพ</p> <p>ศีรษะ : เอียงในจากนั้น เอียงนอกมองมือตั้งวง</p>

6	ดนตรี		<p>ทิต : หน้า</p> <p>เท้า : * ฝั่งซ้าย ก้าวไขว้ เท้าซ้าย แล้วก้าวไขว้ เท้าขวา * ฝั่งขวา ก้าวไขว้เท้า ขวา แล้วก้าวไขว้เท้า ซ้าย</p> <p>มือ : * ฝั่งซ้าย จับปีกข้าง มือขวา มือซ้าย ตั้งวง กลาง แขน ตั้ง แล้วทำ สลับเข้าฝั่งข้างใน * ฝั่งขวา จับปีกข้างมือ ซ้าย มือขวา ตั้งวงกลาง แขน ตั้ง แล้วทำสลับเข้า ฝั่งข้างใน</p> <p>ศีรษะ : เอียงมองมือจับ ปีกข้าง</p>
7	ดนตรี		<p>ทิต : หน้า</p> <p>เท้า : ยืนเหลื่อมเท้า ขวา ย่อตัวลง แล้วขยับ ตัวตามจังหวะมือ</p> <p>มือ : มือทั้งสอง ตั้งวง แกงมือลง แกงสอง จังหวะ จังหวะที่สอง แกงแกเป็นตั้งวงกลาง</p> <p>ศีรษะ : ก้มหน้า เล็กน้อย แล้วเป็นหน้า ตรง</p>

			
8	<p>อันว่า บุญคุณล้น</p>	 	<p>ทิวศ : หน้า เท้า : ปีกข้างฝั่งขวานั่ง ตั้งเข่าขวา ปีกข้างฝั่ง ซ้ายนั่งตั้งเข่าซ้าย กลุ่มกลางยืนเหลื่อมเท้า ขวาย่อตัวเล็กน้อย มือ : มือทั้งสองจับคว่ำ ระดับวงกลางแล้วดึง ขึ้นเป็นวงบันบาน ศีรษะ : หน้าตรง</p>

9	เหนือแสงสี พรรณา		<p>ทิต : หน้า</p> <p>เท้า : ปีกข้างฝั่งขวานั่ง ตั้งเข่าขวา ปีกข้างฝั่ง ซ้ายนั่งตั้งเข่าซ้าย กลุ่มกลางย่อเท้าตาม จังหวะ</p> <p>มือ : มือซ้ายจับที่ซ้าย พก มือขวาจับที่อกข้าง ซ้ายแล้ววาดมือม้วน เปิดออกเป็นวงบน</p> <p>ศิระษะ : เอียงขวา</p>
10	จักสีหา แนวโตมา เกิงซาเอา ได้		<p>ทิต : หน้า</p> <p>เท้า : ก้าวซ้ายไขว้เท้า ขวาแล้วก้าวเท้าซ้าย ตาม แล้วก็ทำสลับไปฝั่ง ขวา</p> <p>มือ : วาดมือไขว้กัน ด้านหน้าแล้วจับม้วน</p>

			<p>ออกอออกข้างลำตัว คีรีษะ : เอียงซ้ายแล้ว กลับเอียงขวา</p>
11	<p>คุณบิดา มารดาให้ ให้ยอแยง ยกใส่</p>	 	<p>ทิต : *ปีกขวาเอียงขวา ปีกซ้ายเอียงซ้าย เท้า : *ปีกขวา ย่ำเท้า หมุนตัวแล้วกลับมาหัน เอียงตามเดิม *ปีกซ้าย ก้าวไขว้เท้า ซ้ายแล้วก้าวไขว้เท้า ขวา มือ : *ปีกขวาแบ่มือทั้งสองข้างในท่าบัวชูฝัก แล้วเปลี่ยนมาเป็นพนม มือใส่หน้าผาก *ปีกซ้าย มือขวาจับเข้า ที่หัวไหล่ มือซ้ายจับที่ ชายพก คีรีษะ : *ปีกขวาเอียง ขวา *ปีกซ้ายลักคอก</p>

12	<p>ขึ้นไว้เหนือ เกตุเกล้า เทียมไม้ อย่าสูง</p>		<p>ทิต : ปีกขวาเฉียงขวา ปีกซ้ายเฉียงซ้าย เท้า : *ปีกขวา ย่ำเท้า แล้วก้าวไขว้เท้าซ้าย *ปีกซ้าย ย่ำเท้าตาม จังหวะในท่าไหว้ มือ : *ปีกขวามือซ้าย จับปีกข้างแล้ววาดลง ด้านหน้าปล่อยเป็นวง กลาง *ปีกขวา พนมมือไหว้ใน ระดับศีรษะ ศีรษะ : *ปีกขวาเอียง ขวา *ปีกซ้ายก้มศีรษะ ลงเล็กน้อย</p>
13	<p>ความกา รณมีให้ ให้ คอยพริ้ว เพียรสอน</p>		<p>ทิต : หันเฉียงเข้าด้าน ใน เท้า : ก้าวซ้ายเตะขวา ก้าวขวาเตะซ้าย มือ : แหว่งมือขวาลงเป็น แขนตึง มือซ้ายจับเข้าที่ อกฝั่งขวา เปลี่ยนท่า สลับอีกข้าง ทำทั้งหมด สองชุด ศีรษะ : เอียงตามมือที่ แทงลง</p>

14	<p>ยามสินอน คอยดู บ่ ห่างไกลไร เว้น</p>		<p>ทิต : หันเฉียงเข้าด้าน ใน เท้า : ก้าวซ้ายแตะเท้า ขวาจากนั้นให้ย่อเท้า ปกติ มือ : มือทั้งสองข้างใน ระดับเอวฝั่งขวา โดยที่ มือขวาจับคว่ำในระดับ หัวเข่าชิด มือซ้ายตั้งวง แทงลงแล้วให้วาดมือทั้ง สองขึ้นไปทำอีกฝั่งให้ จับแล้วม้วนมือออก ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
15	<p>เป็นคน คอยป้อน ข้าว ยาม หิวมาหา ให้อิ่ม</p>		<p>ทิต : หันเฉียงออก45 องศา เท้า : ย่อเท้าตาม จังหวะเพลงเดินขึ้นหน้า เล็กน้อย แล้วหมุนรอบ ตัวเอง มือ : มือนอกของแต่ละ ฝั่งวาดขึ้นบนจากนั้นจับ แล้วปล่อยออกเป็นตั้ง วง มือในวางไว้ที่ระดับ หน้าขา จากนั้นดึงจับ ขึ้นระดับเอว ศีรษะ : เอียงในกลับ เอียงนอก</p>

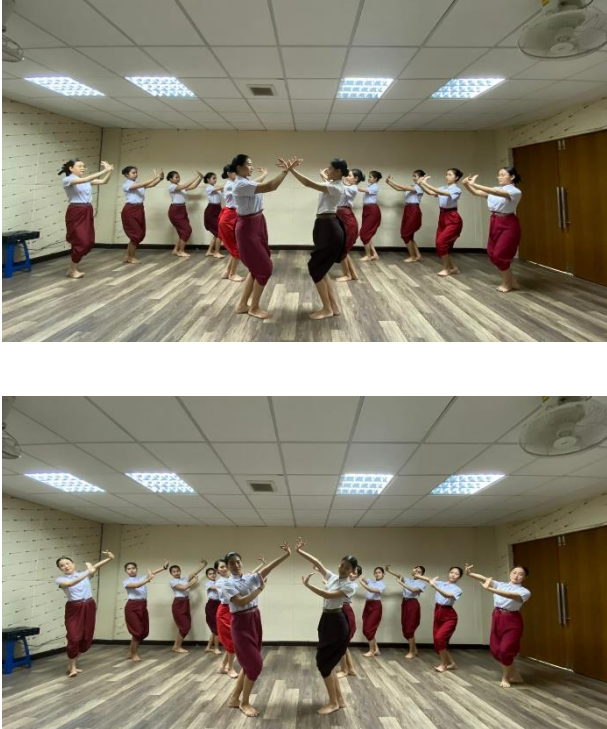
16	<p>บ่เคยถึ มลูกแก้ว ถนอมเลี้ยง ตั้งหน่วย ตา</p>		<p>ทิต : หันเฉียงเข้าด้าน ใน45องศา เท้า : ถอนหลังขานอก นอกแต่ละฝั่งแล้ว หมุนรอบตัวเอง มือ : มือทั้งสองข้างอยู่ แทงไปด้านหลังแล้วตั้ง วงระดับเข็มขัด ศีรษะ : เอียงนอก</p>
17	<p>ยามว่าแก้ ชราเฒ่า</p>	 	<p>ทิต : หันข้าง ซ้าย-ขวา เท้า : ตะขานอกแล้ว ก้าวหน้าตามจังหวะ เพลง มือ : มือทั้งสองข้างจับ แล้วตั้งไปด้านหน้าแขน ตั้ง ศีรษะ : ก้มหน้าลง เล็กน้อย</p>
18	<p>ควรดูแล เอาใจใส่</p>		<p>ทิต : หน้าตรง เท้า : ย่ำตามจังหวะ เพลงแล้วตะขาซ้าย มือ : แขนมือวางนาบไว้ ที่อกมือขวาวางไว้ที่ ด้านบนมือซ้าย ศีรษะ : หน้าตรง</p>

<p>19</p>	<p>แนวได้ แชนหาให้ กินแลงเข้า อยู่ชยาม</p>		<p>ทิศ : หน้าตรงจากนั้น หันเข้าหน้ากัน</p> <p>เท้า : ย่ำเท้าตาม จังหวะเพลงและเดิน แพลแถว</p> <p>มือ : มือซ้ายอยู่ระดับ ศีรษะแบมือออก มือ ขวาจับคว่ำต่อศอก ทำ สลับกันทั้งซ้ายและขวา เมื่อหันหน้าเข้าหากัน มือซ้ายเปิดออกระดับ เหนือศีรษะ มือขวาจับ ส่งหลัง สลับกันทั้งซ้าย และขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงตามมือสูง ซ้าย-ขวา</p>
-----------	---	---	---

			
21	<p>จั่งสิเอ็นว่า ดี ประเสริฐ หลาย น้อ เหลือล้น</p>	 	<p>ทิต : หันเข้าหาฝั่งตรงข้าม เท้า : ก้าวขาซ้ายแล้วเขย่ง เปลี่ยนก้าวขาขวาแล้วเขย่ง มือ : มือซ้ายเปิดออก ระดับศีรษะ มือขวาม้วนมือแล้วตั้งขึ้นระดับต่อศอก แล้วเปลี่ยนเป็นท่าไหว้ ศีรษะ : เอียงตามมือ สูง-ก้มหน้าเล็กน้อย</p>
			<p>ทิต : หมุนรอบตัวอง เท้า : ก้าวขาตาม จังหวะเพลง มือ : ฝั่งขวา แทงมือขวาขึ้นระดับศีรษะ มือซ้ายส่งจับหลัง</p>

			<p>ฝั่งซ้าย แขนงมือซ้ายขึ้น ระดับศีรษะ มือขวาส่ง จิบหลัง ศีรษะ : เอียงนอก ตาม มือสูง</p>
22	<p>ยามเมื่อลูก อ้าให้เฮฮ นฮ้องแอ่ว แม่กะอุ้ม เอาลูกแก้ว ยอขึ้นใส่ เกา</p>		<p>ทิศ : หันหน้าเข้าหาฝั่ง ตรงข้าม เเฉียงออก45 องศา เท้า : ก้าวขาตาม จังหวะเพลง มือ : มือในของแต่ละฝั่ง วาดออกตั้งวงกลาง มือ นอกส่งจิบหลัง สลับกัน ซ้ายและขวา ศีรษะ : เอียงนอก กลับ เอียงใน</p>
23	<p>บายเอา เจ้าขึ้นสู่ เสมออก กะจ้งยอ แยงยกกิน นมแม่นี้</p>		<p>ทิศ : หันหน้าเข้าหาฝั่ง ตรงกันข้าม เท้า : ย่ำเท้าตาม จังหวะเพลง มือ : มือในจิบอยู่ระดับ หัวเข็มขัด มือนอกส่ง จิบหลัง แล้วม้วนจิบขึ้น บน มือนอกจิบอยู่ระดับ เหนือศีรษะ มือในแบบ</p>

			<p>ออก ทำสลับกันทั้งซ้าย และขวา</p> <p>คีรีษะ : เอียงใน มอง นอก สลับเอียงนอก มองใน</p>
24	<p>กินนมแล้ว เอาลงนอน ในอู่</p>		<p>ทิต : หันหน้าเข้าหาฝั่ง ตรงกันข้าม</p> <p>เท้า : ย่ำตามจังหวะ เพลง แล้วเดินถอยหลัง เล็กน้อย</p> <p>มือ : มือในจับแขนตั้ง มือนอกตั้งวง ชักเข้า ออกหาลำตัว สลับกัน ตามจังหวะเพลง</p> <p>คีรีษะ : เอียงนอก มอง ตรง</p>

			
25	<p>ศรีบุญชู หลับแล้ว แม่นี่ลี กลุ่มกวย .....คำเอ้ย</p>		<p>ทิต : หน้าตรง เท้า : *ฝั่งขวา ก้าวขา ซ้าย หมุนรอบตัวเอง *ฝั่งซ้าย ก้าวขาขวา หมุนรอบตัวเอง มือ : มือนอกตั้งวง ระดับไหล่ มือในจับแล้ว ม้วนออกวาดขึ้น เป็น ทำตั้งวง มือในสูงระดับ ศีรษะ มือนอกอยู่ระดับ สะเอว ศีรษะ : เอียงนอกกลับ เอียงใน</p>
26	ดนตรี		<p>ท่าที่1 ทิต : หน้าตรง เท้า : ก้าวแปลแหวตาม จังหวะเพลง มือ : มือซ้ายตั้งวงอยู่ ระดับศีรษะ มือขวาตั้ง วงอยู่ระดับไหล่ มือทั้ง</p>

		   	<p>สองจีบคว่ำแล้วม้วน ปล่อยออก สลับกันทั้ง ซ้ายและขวา</p> <p>คีรีชะ : เอียงซ้ายและ ขวาตามจังหวะเพลง</p> <p>ท่าที่2</p> <p>ทิศ : หน้าตรง</p> <p>เท้า : ขาซ้ายแตะ ด้านหน้าแล้วแตะข้าง ตามจังหวะเพลง</p> <p>มือ : มือขวาตั้งวงระดับ ไหล่ มือซ้ายจีบแล้ววาด ลงปล่อยออกระดับ สะเอว</p> <p>คีรีชะ : เอียงขวาแล้ว กลับเอียงซ้าย</p> <p>ท่าที่3</p> <p>ทิศ : หน้าตรง</p> <p>เท้า : ยกขาขวาขึ้นแล้ว วางหน้า ขาซ้ายเปิดสัน เท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงระดับ ไหล่ มือขวาจีบแล้ววาด ลงปล่อยออกระดับ สะเอว</p> <p>คีรีชะ : เอียงซ้ายแล้ว กลับเอียงขวา</p>
--	--	--	---

			
<p>27</p>	<p>เอ๋ เอ ละ เเท้ เอ เเท้ เอ นอนอู๋ไม้ นอนอู๋สาย ไหม</p>	 	<p>ทิวศ : หน้าตรง เท้า : ก้าวข้างขาซ้าย แล้วก้าวขาขวาหนัก หน้าและเปลี่ยนหนัก หลังตามจังหวะเพลง *ฝึ๊งขวา ค่อยๆนั่งลง พร้อมเปลี่ยนหนักหลัง มือ : มือซ้ายตั้งวงระดับ เอว มือขวาจับแล้วม้วน ออกวาดขึ้น มือซ้ายพับ มือขวาในท่ากลมลูก แล้วตบมือขวา4ครั้ง ตามจังหวะเพลง ศีรษะ : เอียงขวาแล้ว กลับเอียงซ้าย ,ก้มหน้า มองดูลูก</p>

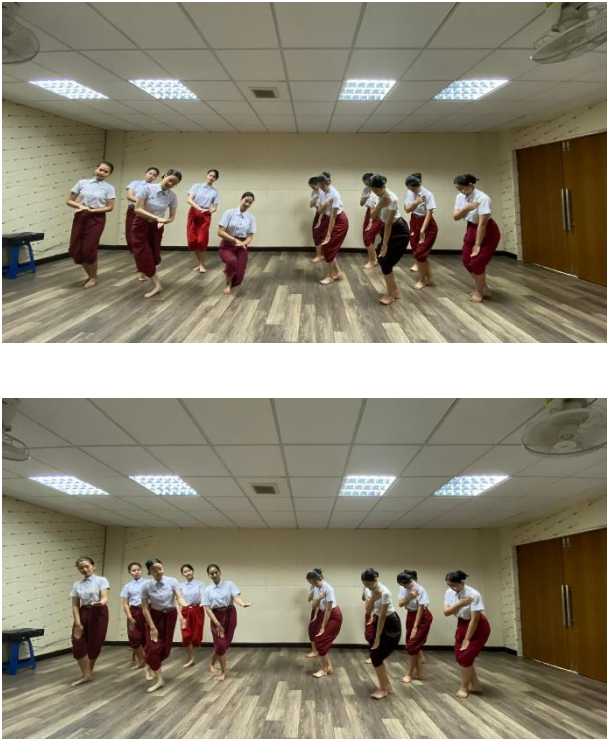

28	หลับตาไป ให้ได้นอน อู่แก้ว	 	<p>*ฝั๊งขวา ทิศ : เฉียงเข้าซ้าย45 องศา เท้า : นั่งทับสัน, นั่งคุกเข่าตั้งขาขวา, ยืน ก้าวหน้าขาขวา มือ : มือขวาจับอยู่ระดับ หัวเข็มขัด มือซ้ายส่งจับ หลัง แล้วดึงมือขวาจับ ปล่อยแบออก มือซ้าย จับคว่ำต่อศอก แล้ว ม้วนออกในท่าผาลา เพียงไหล่ ศีรษะ : ก้มหน้า เล็กน้อย, เอียงขวาแล้ว เปลี่ยนเอียงซ้าย</p> <p>*ฝั๊งซ้าย ทิศ : เฉียงขวาเข้า45 องศา เท้า : ยืนเหลื่อมเท้า ขวาแล้วก้าวซ้าย หมุนรอบตัวเอง ย่อตัว เล็กน้อย มือ : มือทั้งสองข้างจับ คว่ำแล้ววาดเปิดออก แล้ววาดเข้าเป็นครึ่ง วงกลม ศีรษะ : เอียงขวากลับ เอียงซ้าย</p>
----	----------------------------------	--	--

29	หลับตา แล้วแม่สี แต่งสาย โยน สีได้จับโยน ๑ โยนไป เสมออยู่		<p>*ฝิ่งขวา ทิศ : เฉียงเข้าซ้าย45 องศา เท้า : นั่งทับสัน, นั่งคุกเข่าตั้งขาขวา, ยืน ก้าวหน้าขาขวา มือ : มือทั้งสองข้างจับ หงายฝิ่งซ้ายระดับเอว แล้ววาดขึ้นบนมาฝิ่ง ขวา(โดยที่ปีกขวาวาด ขึ้นก่อนจังหวะแรก)ดึง เข้า-ออกหาลำตัว สลับ ซ้ายและขวา4ครั้ง ตาม จังหวะเพลง</p> <p>ศิระษะ : เอียงมองมือ ซ้ายและขวาตามจังหวะ เพลง</p> <p>*ฝิ่งซ้าย ทิศ : เฉียงขวาเข้า45 องศา เท้า : นั่งคุกเข่าตั้งขา ซ้าย, ยืนก้าวหน้าขาซ้าย มือ : มือทั้งสองข้างจับ หงายฝิ่งขวาระดับเอว แล้ววาดขึ้นบนมาฝิ่ง ซ้าย(โดยที่รอกให้ปีกขวา ไปก่อนจังหวะแรกแล้ว ปีกซ้ายวาดตามจังหวะ ที่2)ดึงเข้า-ออกหาลำตัว สลับซ้ายและขวา4ครั้ง ตามจังหวะเพลง</p>
----	---	---	--

			<p>คีรีชะ : เอียงมองมือ ขวาและซ้ายตามจังหวะ เพลง</p>
30	<p>ขอให้ลูก อ่อนน้อย นอนนิ่งอยู่ คู่เปล</p>	 	<p>ทิต : ฝั่งซ้ายและขวา หันเข้าข้างใน เอียง45 องศา เท้า : นั่งทับส้น, นั่งคุกเข่าตั้งขาขวา, ยืน ก้าวหน้าขาขวา นั่งคุกเข่าตั้งขาซ้าย, ยืน ก้าวหน้าขาซ้าย มือ : มือขวาจับแล้ว ม้วนออกแทงลง มือ ซ้ายตั้งวงขึ้นแล้วเปลี่ยน มาฝั่งขวา คีรีชะ : เอียงนอกกลับ เอียงใน</p>
31	<p>เอ๋ เอ ละ เห่ เอ เห่ เอ</p>		<p>ทิต : ฝั่งซ้ายและขวา หันเข้าข้างใน เอียง45 องศา เท้า : นั่งทับส้น, นั่งคุกเข่าตั้งขาขวา, นั่งคุกเข่าตั้งขาซ้าย, คน ยืนย่อตามจังหวะเพลง มือ : มือในแทงลงแล้ว พลิกมือขึ้นตั้งวง มือ</p>

			<p>นอกตั้งจีบขึ้นอยู่ระดับ ศีระษะ ศีระษะ : เอียงในกลับ เอียงนอก</p>
<p>32</p>	<p>ให้เจ้านอน อู่ผ้าสองวา แม่เจ้าตำ</p>	 	<p>ทิต : ผึ่งซ้ายและขวา หันเข้าข้างใน เอียง 45 องศา เท้า : นั่งทับสัน, นั่งคุกเข่าตั้งขาขวา, นั่งคุกเข่าตั้งขาซ้าย,คน ยืนย่อตามจังหวะเพลง มือ : *ปักขวาวาดมือ ออกแขนตั้งแล้วแทงมือ ขวาตั้งวง มือซ้ายแนบที่ อกผิงขวา จีบคว่ำแล้ว ปล่อยออก *ปักซ้าย มือขวาแทงลง มือซ้ายแบมือออกตั้ง ขึ้นมาแนบกับแก้ม แล้ว แทงมือลงมือขวาตบที่ หน้าขา มือซ้ายตบที่อก ศีระษะ : *ผิงขวาก้มหน้า แล้วเอียงซ้ายกลับเอียง ขวา *ผิงซ้าย เอียงขวากลับ เอียงซ้าย,ก้มหน้า เล็กน้อย</p>

<p>33</p>	<p>ให้เจ้านอน อยู่ไม้สอง ป้องพ่อเจ้า सान</p>		<p>ทิต : ฝั่งซ้ายและขวา หันเข้าข้างใน เฌียง45 องศา เท้า : ฝั่งซ้ายและขวา ค่อยๆลุกขึ้นตามจังหวะ เพลง *ฝั่งขวาก้าวหน้าขาขวา หนักหน้า *ฝั่งซ้าย ยืนเลื่อมเท้า ซ้าย ย่อตัวลงและตบ เท้าตามจังหวะเพลง มือ : *ฝั่งขวาตบมือขวา และซ้ายสลับกันแล้ว เปลี่ยนแบมือซ้ายวาด ออก มือขวาวางไว้ที่ หน้าขาขวา *ฝั่งซ้ายมือซ้ายตบที่ หน้าขา มือขวาตบที่อก ตามจังหวะเพลง ศีรษะ : เอียงซ้ายกลับ เอียงขวา,ก้มหน้า เล็กน้อย</p>
<p>34</p>	<p>เอ๋ เอ ละ เห่ เอ เห่ เอ</p>		<p>ทิต : ฝั่งซ้ายและขวา หันเข้าข้างใน เฌียง45 องศา เท้า : *ฝั่งขวาก้าวหน้า ขวาหนักหน้าเปิดสัน หลัง *ฝั่งซ้ายก้าวหน้าซ้าย หนักหน้าเปิดสันหลัง</p>

			<p>มือ : มือในจีบหงาย แขนตึงซีกตึงเข้า-ออก หาลำตัว มีนอกตั้งวง บน</p> <p>ศีรษะ : เอียงนอกมอง มือของแต่ละฝั่ง</p>
35	แม่ไปไฮกะ ยังป่ทันมา	 	<p>ทิศ : หน้าตรง, ฝั่งขวา หันตามวง ฝั่งซ้ายหัน หลัง</p> <p>เท้า : ย่ำตามจังหวะ เพลงแล้วเปลี่ยนแตะขา ซ้าย</p> <p>มือ : มือขวาตั้งวงบน มือซ้ายจีบหงายอยู่ ระดับหัวเข่า ในท่า สอดสร้อยมาลา</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้ายมอง มือสูง</p>
36	แม่ไปนา กะยังป่ทัน ฮอด		<p>ทิศ : หลัง, หันหน้าตรง</p> <p>เท้า : ก้าวขวาเดินตาม จังหวะเพลง ก้มตัวลง เล็กน้อย แล้วแตะขา ซ้ายยึดตัวขึ้น</p>

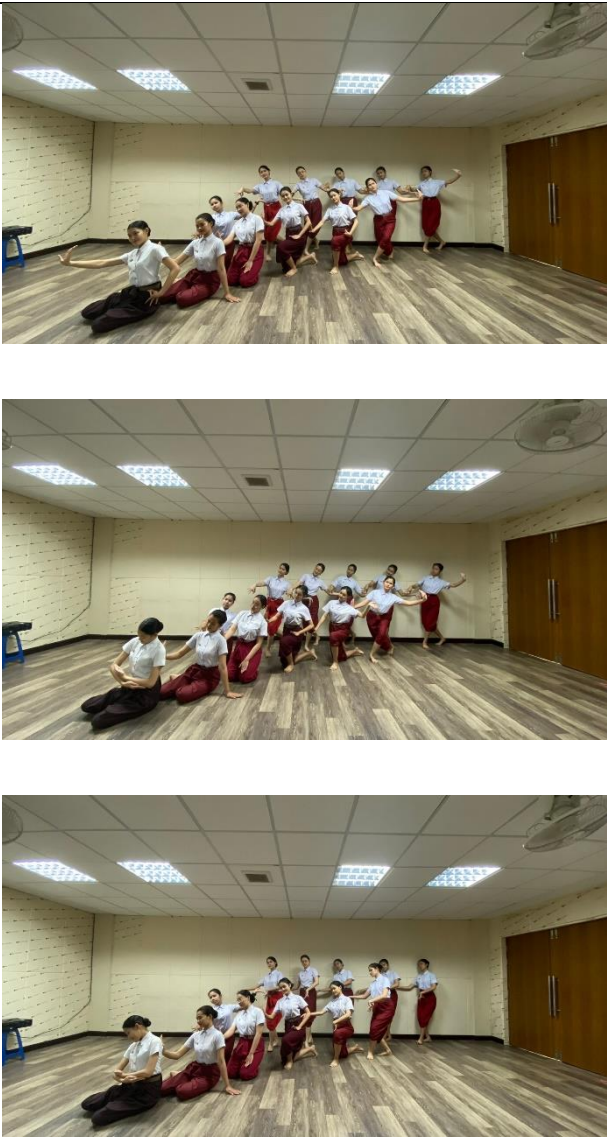

			<p>มือ : มือขวาจับระดับหัวเข่า มือซ้ายแบมือ ออกส่งหลังแล้ววาดมือมา มือขวาจับคว่ำระดับหัวเข่าชิด มือซ้ายแทงลงอยู่ข้างลำตัว</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวากลับ เอียงซ้าย</p>
37	มาฮอดแล้วจั่งตีนกินนม		<p>ทิศ : หน้าตรง</p> <p>เท้า : ย่ำตามจังหวะเพลง</p> <p>มือ : มือขวาแทงลงข้างลำตัวแล้วม้วนขึ้นมากอทับมือซ้าย มือซ้ายตั้งขึ้นอยู่ระดับอกพลิกขึ้นมาตบที่อกตาม3ครั้ง จังหวะเพลง</p> <p>ศีรษะ : มองมือขวา ,หน้าตรง</p>

38	กิณนมไฟป่า คือนมแม่	 	<p>ทิว : หน้าตรง</p> <p>เท้า : ก้าวขาซ้ายก่อน แล้วเดินไขว่ขาขวาและซ้าย ถอนขาซ้ายแล้ว ไขว่ขาตามจังหวะเพลง</p> <p>มือ : มือซ้ายจับที่อก แล้ววาดออก มือขวาตั้งวง ทำสลับกัน มือขวาจับที่อก มือซ้ายตั้งวง 4 ครั้งตามจังหวะเพลง</p> <p>คีรีชะ : เอียงซ้ายและขวาตามจังหวะเพลง</p>
----	------------------------	--	--

39	นมพีนัสัม นมแม่จิ่ง หวาน	 	<p>ทิต : หันซ้าย,หน้าตรง</p> <p>เท้า : ถอนหลังขาซ้าย ก้าวหน้าขวาแล้ว เปลี่ยนตะข้างขาซ้าย ก้าวหน้า หน้าขวาหน้า เปิดสันเท้าขวา สะดุ้งซ้ายและขวา3ครั้ง ตามจังหวะเพลง</p> <p>มือ : มือซ้ายอยู่กลางจิบ แล้วพลิกตั้งแบมือขึ้น มือขวาอยู่บนตั้งแบมือ ขึ้นแล้วพลิกจิบ เปลี่ยน มือทั้งสองข้างจิบที่ไหล่ แล้วส่งจิบหลัง สะดุ้ง เอียงตัวไปซ้าย-ขวา- ซ้าย 3ครั้ง</p> <p>ศิระษะ : เอียงซ้ายและ ขวาตามจังหวะเพลง</p>
----	--------------------------------	--	--

			
40	<p>เอ๋ เอ ละ เท่ เอ เท่ เอ</p>	 	<p>ทิต : หันเฉียงขวา45 องศา เท้า : ก้าวขาขวาเดิน ตามจังหวะเพลง แล้ว ก้าวหน้าซ้าย หน้า หน้า เปิดส้นหลังขาขวา มือ : มือขวาตั้งวงอยู่ ระดับเอว มือซ้ายจับ แล้วม้วนวาดขึ้นในท่า กล่อมลูก มือซ้ายทับมือ ขวาแล้วมือขวาตบ3 ครั้งตามจังหวะ ศีรษะ : เอียงขวากลับ เอียงซ้าย</p>
41	<p>นอนสะ เดอ นอน นอน สะพี เดอ นอน สาหล่า หลับตาแม่ สิกล่อม</p>		<p>ทิต : : หันเฉียงขวา45 องศา เท้า : ย่ำเท้า ค่อยๆนั่ง ลง ไถ่ระดับ มือ : มือทั้งสองข้างจับ อยู่ที่ชายพกฝั่งซ้าย แล้วค่อยๆวาดมือขวา ออกแล้วตั้งวงจากนั้น*</p>

	<p>เอ๋อ เออ ละ เเท่ เออ เห่ เออ</p>		<p>คนหน้าสุดทำท่ากลม ลูก มือซ้ายทับมือขวา *คนข้างหลังค่อยๆแตะ ต่อตัวกัน สะดุ้งตาม จังหวะเพลง ศิรชะ : เอียงซ้ายแล้ว กลับเอียงขวา มองคน หน้าสุด</p>
42	<p>เอ๋อ เออ ละ เเท่ เออ เห่ เออ</p>		<p>ทิศ : หันเฉียงขวา45 องศา เท้า : ค่อยๆลุกขึ้นย่อ เท้าขวาก่อน มือ : มือขวาพลิกตั้งวง ขึ้น มือซ้ายจับอยู่ที่หัว เข็มขัดพลิกมือขึ้น ใน ท่าสอดสอดมาลา6</p>

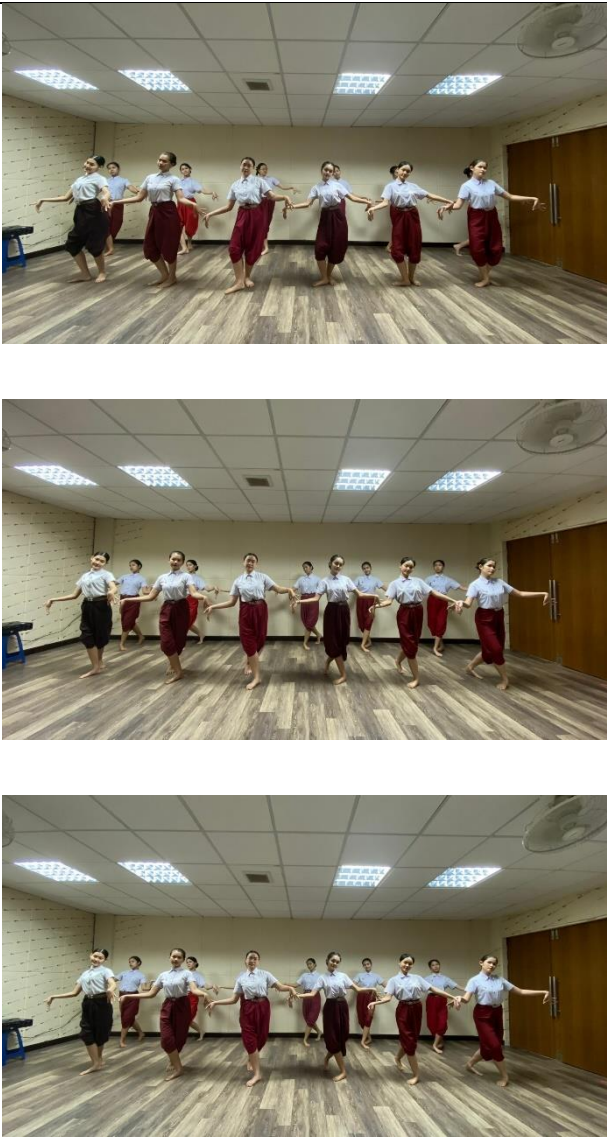

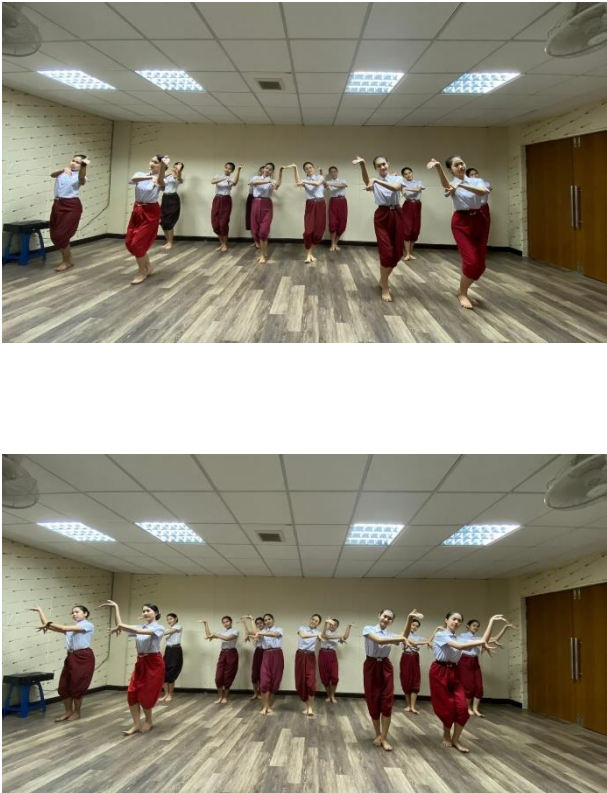

			<p>จิ้งหะ แล้วเปลี่ยนมา ฝั่งซ้าย คีรีชะ : เอียงขวา กลับ เอียงซ้าย</p>
43	ดนตรี		<p>ทิศ : หน้าตรง เท้า : ถอนเท้าซ้าย แล้วตบเท้าขวา 1 ครั้ง ย่อตัวลงเล็กน้อย มือ : มือทั้งสองข้างจับ แล้วม้วนออกตั้งขึ้นอยู่ ระดับหน้าตัวเอง คีรีชะ : หน้าตรง</p>
44	ดนตรี		<p>ทิศ : เฉียงซ้าย 45 องศาแล้วกลับเฉียงขวา 45 องศา เท้า : ก้าวซ้ายแตะขวา แล้วถอนขวา ย่ำเท้า ซ้าย มือ : มือซ้ายตั้งขึ้น ระดับเหนือคีรีชะ มือ</p>

			<p>ขวาจับคว่ำแล้วเปลี่ยน วาดมือซ้ายผ่านหน้าจับ ไขว่หลัง มือขวาวาดขึ้น ตั้งวงสูง คีรัชะ : เอียงซ้าย</p>
45	ดนตรี	 	<p>ทิศ : เฉียงขวา45องศา เท้า : ตะขาซ้ายแล้ว ตะขาขวา ย่ำ3ครั้งแล้ว ตะขาซ้าย ตามจังหวะ เพลง มือ : มือขวาจับคว่ำมือ ซ้ายหงายระดับเอว แล้วพลิกมือขึ้น เปลี่ยน ม้วนมือในท่าผาลาเพียง ไหล่ คีรัชะ : เอียงซ้ายกลับ เอียงขวา</p>

46	ดนตรี		<p>ทิศ : เหนียงขวา45องศา, หน้าตรง</p> <p>เท้า : ถอนหลังขาซ้าย ย่ำลำเพลินแล้ว หมุนรอบตัวเอง</p> <p>มือ : มือขวาตั้งวงสูง มือซ้ายแทงหลังแล้ว วาดขึ้น พลิกข้อมือจับ สลับกัน ระดับหน้าตัวเอง</p> <p>คีระชะ : เอียงซ้าย มองมือซ้าย</p>
47	ดนตรี		<p>ทิศ : หน้าตรง</p> <p>เท้า : *แถวหน้าก้าว ไชวขาซ้ายไปด้านข้าง ฝั่งขวา *แถวหลัง ก้าวข้างขา ซ้ายไปฝั่งซ้าย ไป4จังหวะแล้วกลับอีก 4จังหวะ</p>

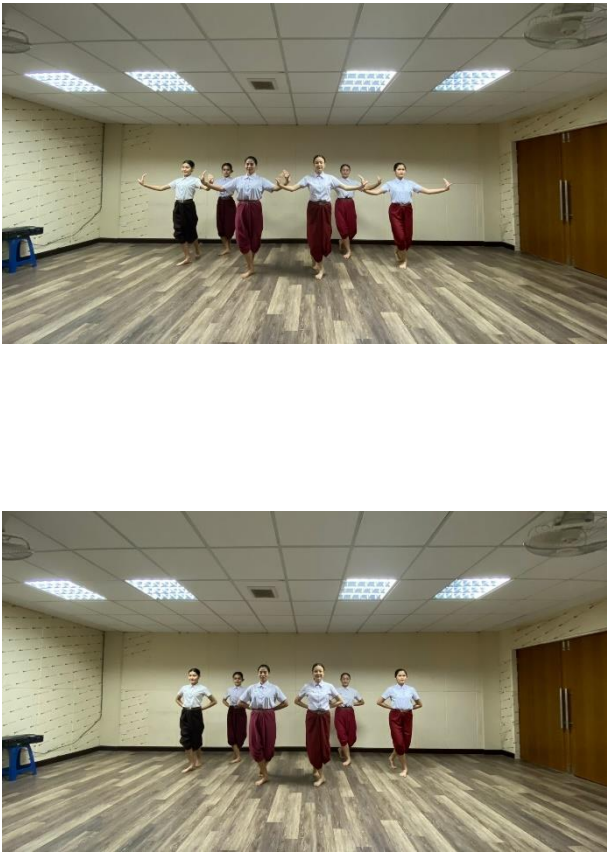

			<p>มือ : *แถวหน้าจับขวาก่อนแล้ว พลิกมือสลับกัน</p> <p>*แถวหลังจับซ้ายก่อนแล้วพลิกมือสลับกัน ไป 4จังหวะแล้วกลับอีก 4 จังหวะอยู่ระดับสะเอว</p> <p>ศีรษะ : ลักคอง</p>
48	ดนตรี		<p>ทิศ : หน้าตรง</p> <p>เท้า : ย่ำลำเพลิน</p> <p>มือ : มือทั้งสองข้างประสานกันในท่ากลมลูก มือซ้ายทับมือขวา</p> <p>ศีรษะ : หน้าตรง</p>

59	ดนตรี		<p>ทิต : หน้าตรง</p> <p>เท้า : ฝั่งขวาก้าวซ้าย ก่อน, ฝั่งซ้ายก้าวขวา ย่ำ ตามจังหวะเพลงก่อน</p> <p>มือ : *ปีกขวา มือซ้ายตั้ง แขนมือออกอยู่ระดับ ศีรษะ มือขวาจับคว่ำ ต่อศอก ทำสลับกันทั้ง ซ้ายและขวา</p> <p>*ปีกซ้าย มือขวาตั้ง แขนมือออกอยู่ระดับ ศีรษะ มือซ้ายจับคว่ำ ต่อศอก ทำสลับกันทั้งขวาและ ซ้าย ตามจังหวะเพลง</p> <p>ศีรษะ : เอียงตามมือสูง</p>
50	ดนตรี		<p>ทิต : หน้าตรง</p> <p>เท้า : *ปีกขวาเตะข้าง เท้าซ้ายแล้วเดินไขว้ไป ทางด้านขวา</p> <p>*ปีกซ้ายเตะข้าง เท้า ขวาแล้วเดินไขว้ไปทาง ด้านซ้าย</p> <p>*กลุ่มตรงกลางเดินขึ้น หน้า</p> <p>มือ : *ฝั่งขวา มือขวาจับ อยู่ระดับหัวเข็มขัด แล้ว วาดขึ้นตั้งวงบนจับ</p>

			<p>สะบัด มือซ้ายแบออก แล้ววาดขึ้นมาระดับ รักแร้แล้วจับสะบัด สลับกับมือข้างบน :*ฝั่งซ้าย มือซ้ายจับอยู่ ระดับหัวเข็มขัด แล้ว วาดขึ้นตั้งวงบนจับ สะบัด มือขวาแบออก แล้ววาดขึ้นมาระดับ รักแร้แล้วจับสะบัด สลับกับมือข้างบน คีรีษะ : เอียงในกลับ เอียงนอกของแต่ละฝั่ง</p>
51	ดนตรี	 	<p>ทิต : หมุนรอบตัวเอง ,ฝั่งขวาหมุนขวา ฝั่งซ้าย หมุนซ้าย เท้า : *ฝั่งขวาก้าวขา ขวาหนักซ้าย แล้วหมุน รอบตัวเอง โยนตัว เล็กน้อย *ฝั่งซ้ายก้าวขาซ้ายหนัก ขวา แล้วหมุนรอบ ตัวเอง โยนตัวเล็กน้อย มือ : ทำสอดสร้อยมาลา คีรีษะ : เอียงนอกกลับ เอียงในทั้งสองฝั่ง</p>

52	ดนตรี		<p>ทิต : หน้า</p> <p>เท้า : *กลุ่มตรงกลาง ก้าวขวาก่อนตาม จังหวะเพลง *ปีกขวา ยกขาซ้ายก่อน และขวา2จังหวะ *ปีกซ้าย ยกขาขวาก่อน และซ้าย2จังหวะ</p> <p>มือ : * กลุ่มตรงกลาง ตั้งมือขึ้นในระดับกลาง กลาง บน ไหล่ระดับขึ้น เรื่อยๆ ตามจังหวะ เพลง *ปีกขวาและซ้าย จีบ ออกในท่าพรมสี่หน้า แล้วม้วนมือออก</p> <p>ศีรษะ : หน้าตรง, ปีก ขวาเอียงซ้าย, ปีกซ้าย เอียงขวา</p>
53	ดนตรี		<p>ทิต : หน้าตรง</p> <p>เท้า : *กลุ่มตรงกลาง ก้าวขวาแล้วเขย่งขา ซ้าย, ปีกขวาเดินออก ฝั่งขวา *ปีกซ้ายเดิน ออกฝั่งซ้าย</p> <p>มือ : *กลุ่มกลางมือทั้ง สองข้างจีบที่อก *ปีก ซ้ายและขวา จีบแล้ว ม้วนพลิกมือขึ้นตาม จังหวะเพลง</p>

			<p>คีรีษะ : *กลุ่มตรงกล้า หน้าตรง *ปีกข้างทั้ง สองเอียงใน</p>
54	ดนตรี		<p>ทิต : หน้าตรง เท้า : ก้าวขวาแล้วเขย่ง ขาซ้าย มือ : แล้วปล่อยออก จีบ ที่หลังแล้วปล่อยออก ระดับวงกลาง คีรีษะ : หน้าตรง</p>
55	ดนตรี		<p>ทิต : หน้าตรง เท้า : ย่ำเท้าซ้ายก่อน เดินแปรรแวง ตาม จังหวะเพลง มือ : มือขวาตั้งวง มือ ซ้ายจีบหงายอยู่ระดับ สะเอว ทำสลับกันทั้ง ชายและขวา คีรีษะ : เอียงตามมือสูง ขวาและซ้าย</p>

56	ดนตรีจ๊อบ		<p>ทิต : ฝั่งขวาหน้าตรง ,ฝั่งซ้ายเฉียงขวา45 องศา</p> <p>เท้า : ฝั่งขวานั่งตั้งเข่า ขวา ไหล่ระดับ,ฝั่งซ้ายคน หน้านั่งทับสัน คนหลัง ยืนก้าวขาซ้าย หน้า หน้าปิดสันหลัง</p> <p>มือ :*ฝั่งขวา มือซ้ายจับ แล้วม้วนตั้งขึ้นงอแขน เล็กน้อย มือขวาจับ ระดับศีรษะ</p> <p>*ฝั่งซ้าย ทำท่ากลม ลูกมือประสานกัน มือ ซ้ายทับมือขวา</p> <p>ศีรษะ : ฝั่งขวาเอียง ขวามองฝั่งตรงข้าม,ฝั่ง ซ้ายก้มหน้าเล็กน้อย มองมือ</p>
----	-----------	--	---

สัญลักษณ์แทนตัวนักแสดง

ตารางที่ 9 สัญลักษณ์แทนตัวนักแสดง

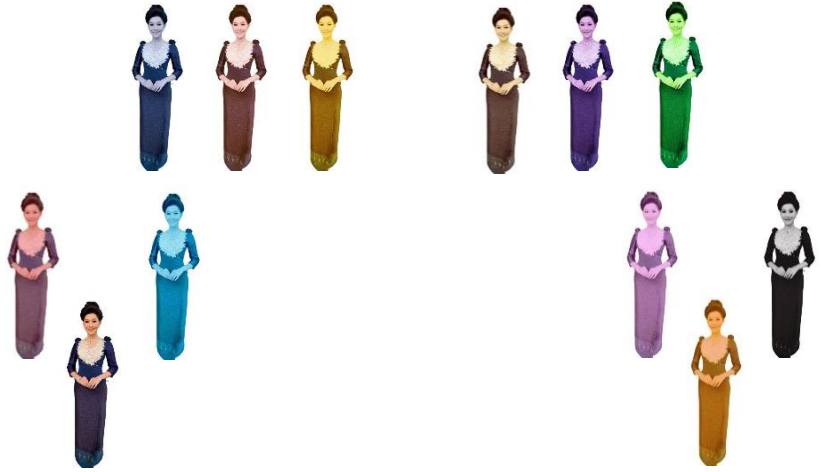
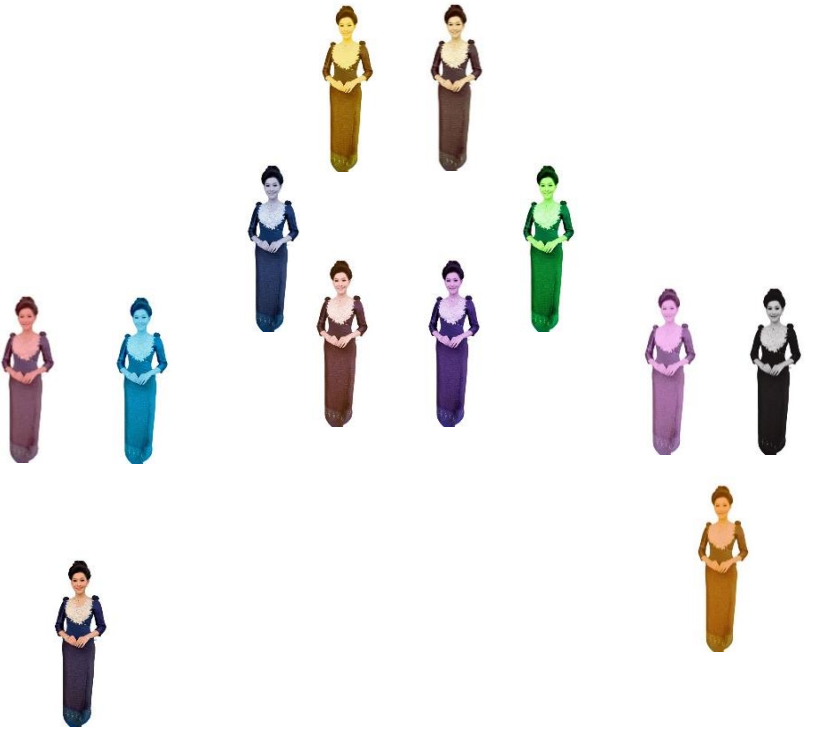
นักแสดง	สัญลักษณ์	นักแสดง	สัญลักษณ์
นักแสดงคนที่ 1		นักแสดงคนที่ 7	
นักแสดงคนที่ 2		นักแสดงคนที่ 8	
นักแสดงคนที่ 3		นักแสดงคนที่ 9	
นักแสดงคนที่ 4		นักแสดงคนที่ 10	
นักแสดงคนที่ 5		นักแสดงคนที่ 11	
นักแสดงคนที่ 6		นักแสดงคนที่ 12	

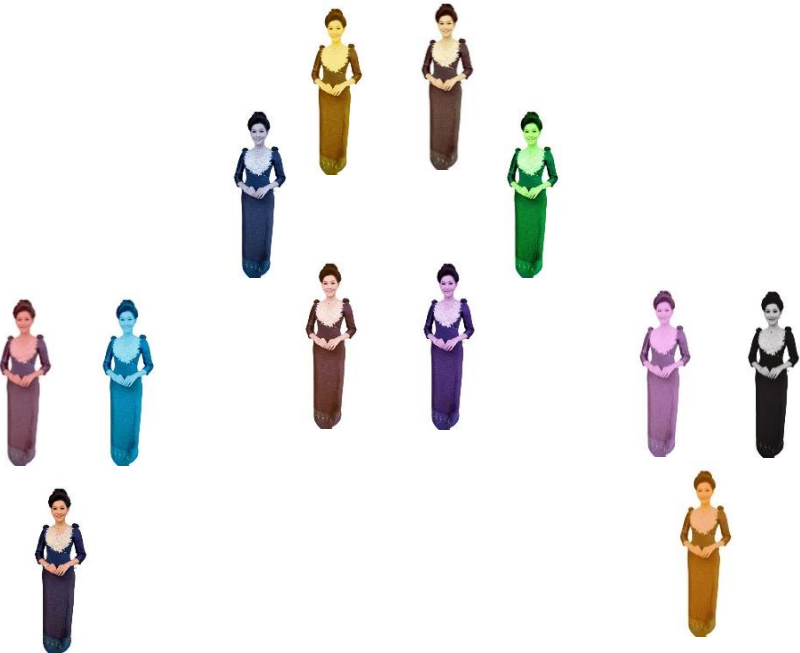
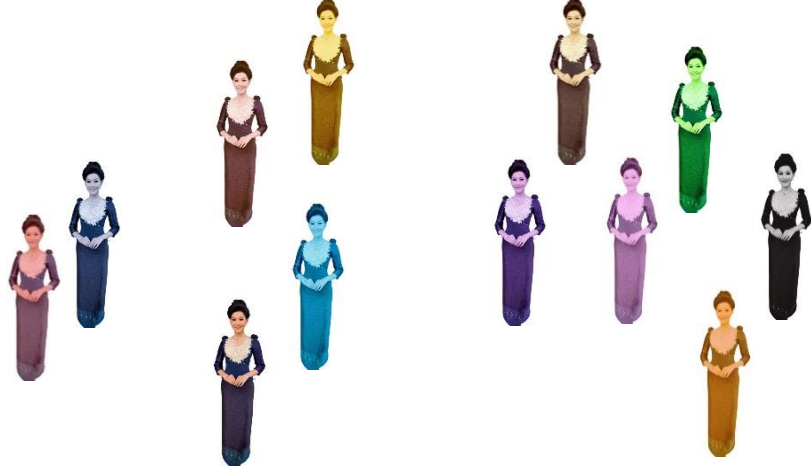

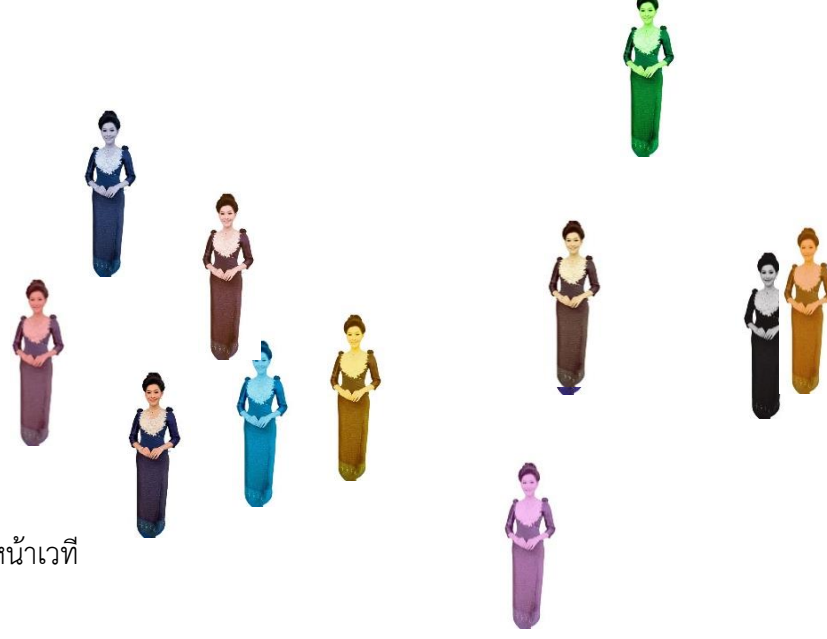
รูปแบบแถว

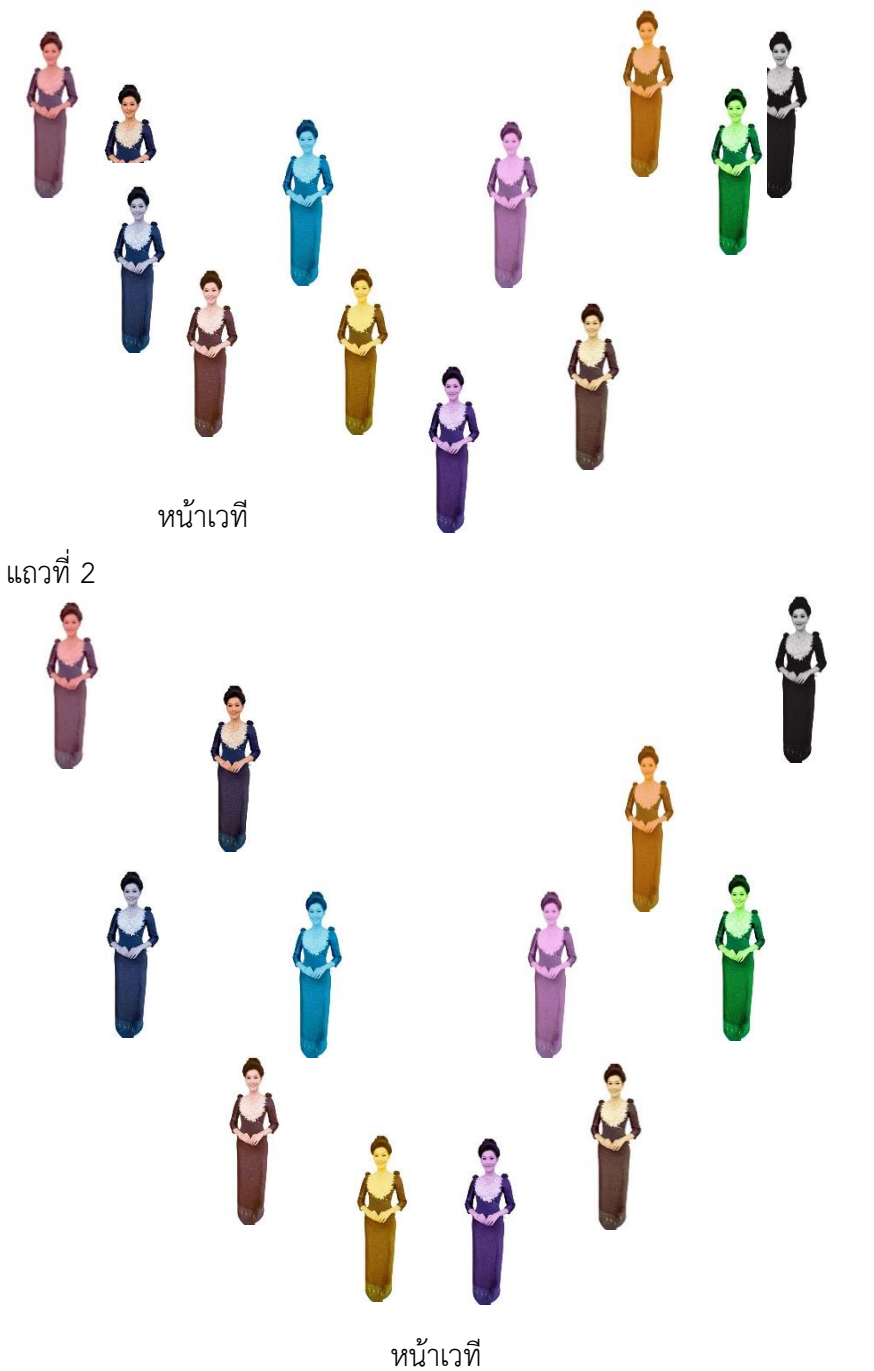
ตารางที่ 10 รูปแบบแถว

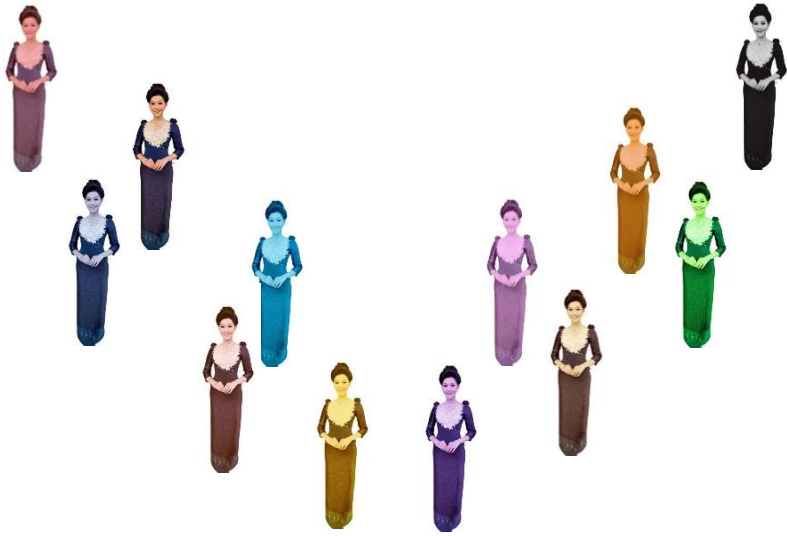
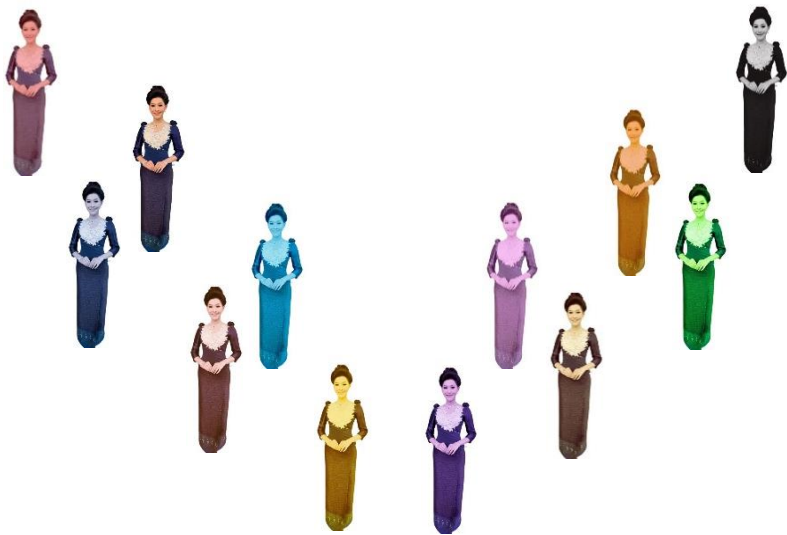
ลำดับ ที่	เนื้อเรื่อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
1	ดนตรีออก	 <p data-bbox="986 1010 1082 1043">หน้าเวที</p>
2	ดนตรี	 <p data-bbox="986 1413 1082 1447">หน้าเวที</p>
3	ดนตรี	 <p data-bbox="986 1962 1082 1995">หน้าเวที</p>

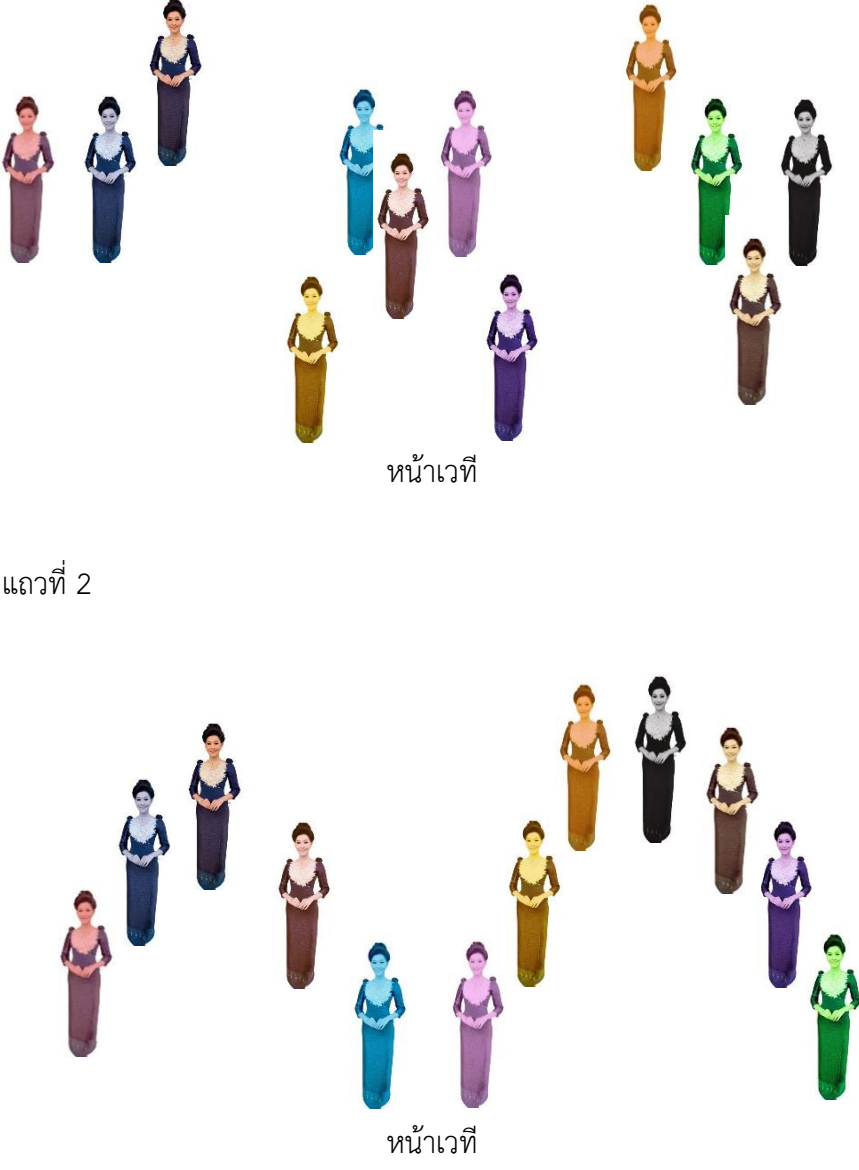

ลำดับ ที่	เนื้อเรื่อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
4	ดนตรี	 <p data-bbox="986 965 1086 1003">หน้าเวที</p>
5	ดนตรี	 <p data-bbox="986 1861 1086 1899">หน้าเวที</p>

ลำดับ ที่	เนื้อเรื่อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
6	อันว่าบุญคุณ ล้นเหนือแสงสี พรรณา จักลีลาแนวใด มาเกิงซาเอาได้	 <p data-bbox="986 1182 1082 1227">หน้าเวที</p>
7	คุณบิดามารดา ไท้ให้ยอแยง ยกใส่ขึ้นไว้ เหนือเกตุเกล้า เทียมไต่อย่าสูง	 <p data-bbox="986 1854 1082 1899">หน้าเวที</p>
ลำดับ ที่	เนื้อเรื่อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว

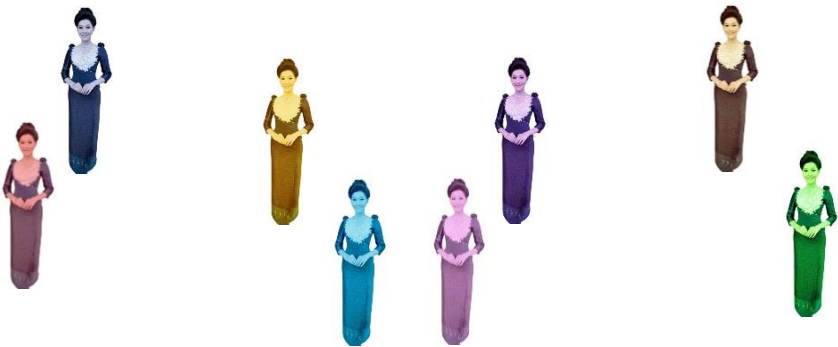
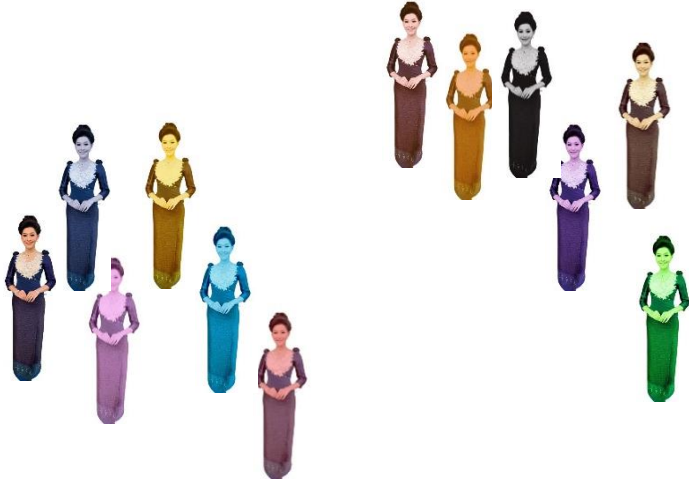
8	ความการุณมี ให้	 <p style="text-align: center;">หน้าเวที</p>
9	คอยพริ้วเพียร สอน ยามลี นอนคอยดู บ่ ห่างไกลไรเว้น เป็นคนคอย ป้อนข้าว ยาม หิวมาทำให้อิ่ม บ่เคยถิ่มลูกแก้ว ถนอมเลี้ยงตั้ง หน่วยตา ยามว่าแก่ชรา เฒ่าควรดูแล เอาใจใส่ แนวใต้แซบหา ให้	 <p style="text-align: center;">หน้าเวที</p>
ลำดับ ที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
10	กินแลงเข้าอยู่ชู้ ยาม	แถวที่ 1

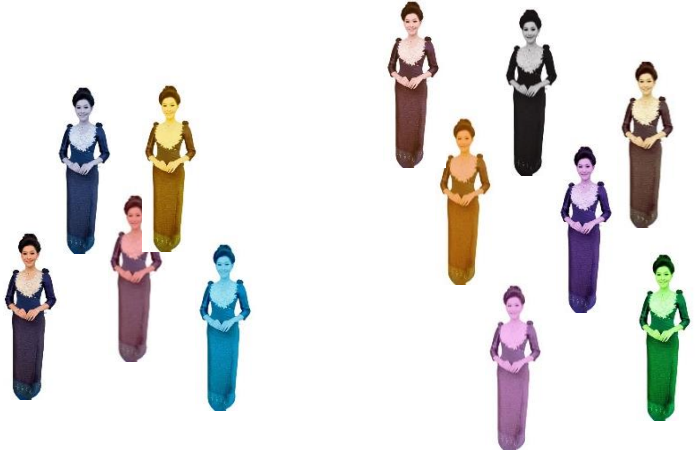
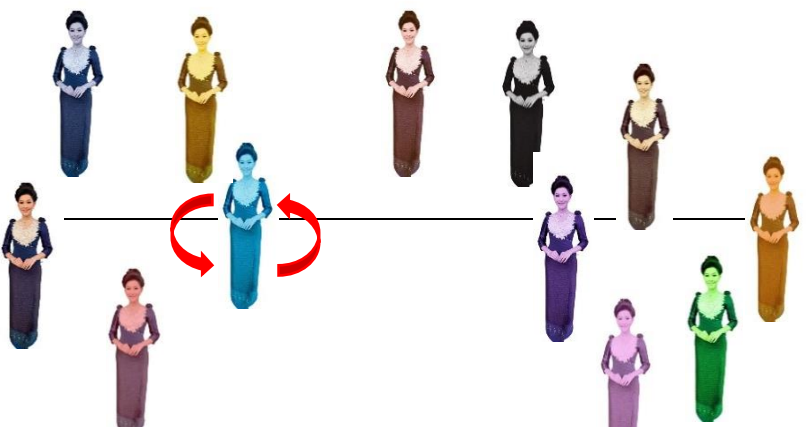
		 <p>หน้าเวที</p> <p>แถวที่ 2</p> <p>หน้าเวที</p>
ลำดับที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
11	ควรตอบแทน คุณท่าน พ่อแม่ ของเขา จังสิ เอ็นว่าดี	

	ประเสริฐหลาย น้อเหลือนัน	 <p style="text-align: center;">หน้าเวที</p>
12	ยามเมื่อลูกฮ่ำ ไห้เฮอนฮ้อง แอ่ว	 <p style="text-align: center;">หน้าเวที</p>
ลำดับ ที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
13	แม่กะอุ้มเอา ลูกแก้วยอขึ้น ใส่เกา	แถวที่ 1

		 <p>แถวที่ 2</p> <p>หน้าเวที</p> <p>หน้าเวที</p>
ลำดับ ที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
14	บายเอาเจ้าขึ้น สู่เสมอก กะจั่งยอแยงยก กินนมแม่นี้	

	<p>กินนมแล้วเอลงนอนในอู่ ศรีบุญชูหลับแล้ว แม่นี่สิกล่อมกาย.....คำเอ๋ย</p>	 <p>หน้าเวที</p>
15	<p>ศรีบุญชูหลับแล้วแม่นี่สิกล่อมกาย..... คำเอ๋ย ..... ดนตรี ..... เอ เอ ละ เเท่ เอ เท่ เอ นอนอู๋ไม้นอนอู๋ สายไหม หลับตาไปให้ได้ นอนอู๋แก้ว</p>	 <p>หน้าเวที</p>
ลำดับที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
16	<p>หลับตาแล้วแม่ สีแต่งสายโยน สีได้จับโยน ๆ โยนไปเสมออู๋</p>	

	<p>ขอให้ลูกอ่อน น้อยนอนนิ่งอยู่ คู่เปล</p> <p>เอ๋ เอ ละ เท่ เอ เท่ เอ</p> <p>ให้เจ้านอนอยู่ผ้า สองวาแม่เจ้า ต่ำ</p> <p>ให้เจ้านอนอยู่ไม้ สองป้องพ่อเจ้า सान</p> <p>เอ๋ เอ ละ เท่ เอ เท่ เอ</p>	 <p>หน้าเวที</p>
<p>ลำดับ ที่</p>	<p>เนื้อร้อง/ ทำนอง</p>	<p>รูปแบบแถว/การแปรแถว</p>
<p>17</p>	<p>แม่ไปไฮกะยังบ่ ทันมา</p>	<p>แถวที่ 1</p>

	<p>แม่ไปนาคะยังบ่ ทันฮอด</p>	<p>เดินอ้อมกันตามวงกลม</p> <p>หน้าเวที</p> <p>แถวที่ 2</p> <p>หน้าเวที</p>
ลำดับ ที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
		<p>แถวที่ 3</p>

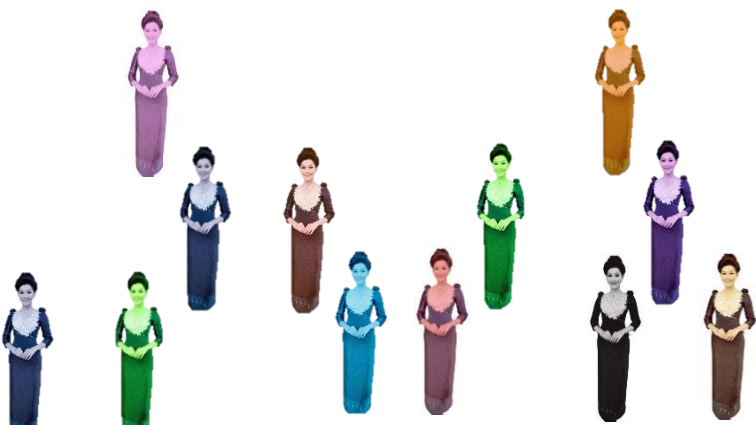
		 <p>หน้าเวที</p>
18	<p>มาฮอดแล้วจ้ง ตีนกินนม</p> <p>กินนมไผกะ บ่คือนนมแม่</p> <p>นมพื๋นส้มนม แม่จ้งหวาน</p>	 <p>หน้าเวที</p>
ลำดับ ที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
19	เอ๋ เอะ ละ เห้ เอ เห้ เอ	

	<p>นอนสะเดอ นอน นอน สะ พีเดอ นอน สาหล่าหลับตา แม่สิกล่อม เอ๋อ เออ ละ เห้ เออ เห้ เออ</p>	 <p>หน้าเวที</p>
20	<p>เอ๋อ เออ ละ เห้ เออ เห้ เออ</p>	
ลำดับ ที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
21	ดนตรี	

		
22	ดนตรี	<p>แถวที่ 1</p> <p>แถวหลังเดินไปทางซ้าย</p> <p>แถวหน้าเดินไปทางขวา</p> <p>หน้าเวที</p> <p>แถวที่ 2</p> <p>แถวหลังเดินไปทางขวา</p>

		<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> แถวหลังเดินไปทางซ้าย </div> หน้าเวที
ลำดับ ที่	เนื้อร้อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
23	ดนตรี	<p>แถวที่ 1</p> <p style="text-align: center;">หน้าเวที</p> <p>แถวที่ 2</p> <p style="text-align: center;">หน้าเวที</p>

ลำดับ ที่	เนื้อเรื่อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
24	ดนตรี	<p>แถวที่ 1</p> <p>หน้าเวที</p> <p>แถวที่ 2</p>

		หน้าเวที
ลำดับ ที่	เนื้อเรื่อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
25	ดนตรี	<p>แถวที่ 1</p> <p>หน้าเวที</p> <p>แถวที่ 2</p> <p>หน้าเวที</p> <p>เวที</p> <p>หน้า</p>

		<p>แถวที่ 3</p> <p>หน้าเวที</p>
ลำดับ ที่	เนื้อเรื่อง/ ทำนอง	รูปแบบแถว/การแปรแถว
26	ดนตรีจบ	 <p>หน้าเวที</p>

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรคทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษากรณีศึกษา กลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ อดีตนางเอกหมอลำ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ชุด “กวย กล่อม แก้ว” ในครั้งนี้ เกิดจากการศึกษารูปแบบหมอลำ กลอนลำกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ เพื่อถ่ายทอดกลอนลำกล่อมลูกที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมคตาคำสอน เสน่ห์อันเป็นเอกลักษณ์ทางภาษาของชาวลาวเวียง นำเสนอในรูปแบบของการแสดงระบำกล่อมลูก โดยเนื้อร้องเป็นการกล่าวเทิดทูลพระคุณของบุพการีและเป็นการขับกล่อมกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ เพื่อเป็นการสืบสานอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ที่ภายหลังเริ่มมีการเลือนหาย โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

แนวคิดและบทประกอบการแสดง

แนวคิดในการการแสดงเกิดจากการศึกษารูปแบบหมอลำของแม่จันได ลอยตะคุ บ้านอุโลก ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา กลอนหมอลำแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม คตาคำสอนของคนสมัยเก่า เผยเสน่ห์อันเป็นเอกลักษณ์ทางภาษาของชาวลาวเวียง ที่อพยพมาในพื้นที่อำเภอปักธงชัย และนำเสนอเอกลักษณ์ทำนองกลอนลำ ภาษาสำเนียงชาวลาวเวียงที่บ่งบอกความเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ในจังหวัดนครราชสีมา รูปแบบของการแสดงกล่าวถึงการเทิดทูนพระคุณของบุพการี ผู้เป็นแม่ผู้ที่ยอมเสียสละเลี้ยงดูลูกน้อยตั้งแก้วตาดวงใจ หากวิธีอันฉฉฉฉฉฉขับกล่อมสั่งสอนลูกน้อย เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานหมอลำอำเภอปักธงชัย ที่ภายหลังเริ่มสูญหายไป ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกนำเอากลอนกล่อมลูกมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงในรูปแบบของระบำกล่อมลูก ที่มีชื่อว่า กวย กล่อม แก้ว เพื่อเทิดทูลพระคุณของบุพการี แม่ผู้ที่ยอมเสียสละเลี้ยงดูทะนุถนอมลูกน้อยตั้งแก้วตาดวงใจ ถ่ายทอดผ่านนักแสดงหญิงจำนวน 12 คน โดยการแสดง ชุด “กวย กล่อม แก้ว” มีรูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ

ช่วงที่ 1 เป็นการเทิดทูลพระคุณของบุพการี แม่ผู้ที่ยอมเสียสละ หากวิธีสร้างกุศโลบายขับกล่อมสั่งสอนลูกน้อย

ช่วงที่ 2 เป็นการขับกล่อมทำนองลำกล่อมลูกของ แม่จันได ลอยตะคุ

ดนตรีประกอบและบทขับร้อง

คณะผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะนำเอาเอกลักษณ์ของดนตรีรูปแบบทำนองหมอลำแม่จันได ลอยตะคุ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้บอกถึงเอกลักษณ์ ที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมโคราชผสมผสานกับวัฒนธรรมลาวเวียง ทำให้ดนตรีที่ใช้ในการแสดง มีความโดดเด่น ไพเราะน่าฟัง ผ่านการปรับปรุงแก้ไขให้เนื้อร้อง มีความสอดคล้องมากยิ่งขึ้นปรับเนื้อร้องให้สื่อความหมายส่งเสริม กลอนกล่อมลูกมากขึ้น ให้โดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ในการแสดง จึงมีการแต่งเนื้อร้องเพิ่มเป็นท่อนเชื่อมหลังจากเกิดทูลพระคุณของบุพการี โดยมีเนื้อความว่า ครั้นเมื่อลูกร้องให้ผู้เป็นแม่จึงคิดวิธีอันฉานฉลาด คือการขับกล่อมลูกน้อยพร้อมไกวเปล ในส่วนของท่อนที่แต่งเพิ่มนี้จะช่วยขยายความส่งท่อนกล่อมลูก ว่ากล่อมลูกทำไม เพื่ออะไร และนี่จึงเป็นที่มา ซึ่งสร้างจากวิถีชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งของใครหลาย ๆ คน ที่ขึ้นชื่อว่า “แม่” ผู้หญิงที่รักลูกของเธอประดุจแก้วตาดวงใจ โดยผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ดนตรีประกอบ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 เป็นช่วงเปิดการแสดง ใช้เครื่องดนตรีคือ แคน บรรเลงเปิดการแสดง โดยเสียงแคน ช่วยเพิ่มกลิ่นอายวิถีชีวิตของชาวอีสาน เปรียบได้ว่า วิถีชีวิตที่กำลังดำเนินขึ้น

ช่วงที่ 2 บทขับร้องมีเนื้อหาแสดงถึงการเกิดทูลพระคุณของบุพการี แม่ผู้เสียสละเลี้ยงดูทะนุถนอมลูกน้อยตั้งแก้วตาดวงใจ ครั้นเมื่อลูกน้อยร้องให้ ผู้เป็นแม่มีวิธีอันฉานฉลาดเอาลูกน้อยนอนเปลและขับกล่อมสั่งสอนพร้อมไกวเปล จนลูกน้อยนอนหลับ ดนตรีที่ใช้จะใช้เครื่องเครื่องดนตรีหลักคือ แคน ซอ โทน และใช้เครื่องดนตรีชนิดอื่นเพิ่มอารมณ์เพลงให้ละมุนละม่อมไพเราะเพิ่มมากขึ้น

ช่วงที่ 3 ดนตรีที่ใช้เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยต้องการให้เข้ากับกลอนกล่อมลูก เพื่อให้ฟังดนตรีนี้แล้วรู้สึกตกอยู่ในภวังค์อันหลับไหล และเนื้อร้องในช่วงนี้เป็นการขับกล่อมทำนองลำกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ

ช่วงที่ 4 ผู้วิจัยให้ดนตรีในช่วงนี้เป็นช่วงลาส่งท้าย ตามรูปแบบของหมอลำ โดยใช้จังหวะทำนองลำเพลิน เพิ่มเติมเครื่องดนตรีให้มีความไพเราะ สนุกสนานมากขึ้น

ลีลาท่ารำ

การสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ท่าขึ้นใหม่ซึ่ง แต่จะต้องคงความเป็นแบบแผนท่ารำในแบบการแสดงหมอลำอยู่บ้าง และต้องแสดงออกถึงบริบทการกล่อมลูกเลี้ยงดูลูกด้วยความรักของผู้ที่เป็นแม่ นำเสนอในรูปแบบการแสดงระบำกล่อมลูก ถ่ายทอดการแสดงผ่านนักแสดงหญิงจำนวน 12 คน ดังนั้นการออกแบบท่ารำในช่วงแรกจะยึดกระบวนท่ารำแบบอีสาน

สร้างสรรค์กระบวนท่ารำที่สื่อถึงการเทิดทูลพระคุณของบุพการี ช่วงกลางเป็นการนำเอาท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เข้ามาผสมผสานกับการตีบทคำร้องบางคำ คงรูปแบบความเป็นระบำ การแปลแถวที่ส่งกระบวนท่ารำให้สื่อความหมายเป็นการกล่อมลูกและช่วงสุดท้ายเป็นการแสดงกระบวนท่ารำลำเพลินตามทำนองเพลง เป็นการส่งท้ายการแสดงตามแบบฉบับการแสดงหมอลำ เพื่อให้เห็นถึงการแสดงกระบวนท่ารำโดยลักษณะท่ารำสามารถวิเคราะห์ได้

- ประเภทกระบวนท่ารำที่สื่อความหมายแทนอาภักดิ์กิริยาการช้บกล่อมลูก

กระบวนท่ารำสื่อความหมายแทนอาภักดิ์กิริยาเป็นการสร้างสรรค์ท่ารำจากการกระทำในขณะนั้นเช่น การเดิน การนั่ง หรือจะเป็นการอุ้มลูก การกวยเปล ผู้วิจัยได้ออกแบบท่ารำที่คงความเป็นระบำ โดยยึดท่ารำแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน และการใช้นาฏยศัพท์ทางนาฏศิลป์ไทย เพื่อสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับความหมาย ตามเนื้อร้องที่แต่งขึ้น โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้งาน แต่จะไม่ได้เน้นไปในการแสดงในรูปแบบของละคร จะใช้กระบวนท่ารำเล่าเรื่องราวแทน

- ประเภทกระบวนท่ารำที่สื่อความหมายแบบนามธรรม

ผู้วิจัยได้ออกแบบท่ารำที่คงความเป็นระบำ ใช้การสื่อความหมายในเนื้อร้องบางช่วงบางตอนมาสร้างสรรค์ท่ารำความหมายในแบบของนามธรรม คือสิ่งที่ไม่มรูปร่าง คือ รู้อันได้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่รู้ได้ทางใจสามารถรับรู้ได้ผ่านความรู้สึก เช่นความรักที่แม่มีต่อลูก การเอาใจใส่ เป็นต้น

- ประเภทกระบวนท่ารำนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่

ผู้วิจัยได้นำความรู้จากนาฏศิลป์ไทยการใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบท่ารำ รวมทั้งความรู้ในด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน จากรูปแบบการแสดงหมอลำและการแสดงวงโปงลาง นำมาวิเคราะห์และต่อยอดสร้างสรรค์เป็นท่ารำ จนกลายเป็นการแสดงระบำกล่อมลูกในชื่อชุดการแสดงกวย กล่อม แก้ว โดยเน้นรูปแบบคงความเป็นระบำ พร้อมเพียง สวยงาม ซึ่งผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการสร้างสรรค์ท่ารำ

รูปแบบการแปรแถว

การสร้างสรรค์ชุดการแสดงในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีแนวคิดในการแปรแถวโดยยึดหลักของการแสดง คงรูปแบบความเป็นระบำ จะใช้การแปลแถวเพื่อเพิ่มความสวยงาม และเอื้อให้ผู้แสดงสามารถสื่อความหมายของกระบวนท่ารำได้ง่าย สามารถเข้าใจได้ และคงความสวยงาม ผู้วิจัยมีการนำเสนอรูปแบบการแปรแถว และได้ปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสม จากบางแถวที่ค่อนข้างดูไม่สบายตา และดูหน้าอึดจนเกินไป ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ประจำรายวิชา ได้แนะนำ แปรแถวเปิดและปิด โดยจะใช้การปฏิบัติท่าหนึ่ง (Poses) ที่สื่อถึงการกล่อมลูก และจบด้วยท่าโพสท่ากล่อมลูกดั้งเดิม

เพื่อย้ำให้เกิดเป็นภาพจำในการแสดงระบำกล่อมลูกครั้งนี้ และให้ช่วงสุดท้ายนักแสดงที่ร่าอยู่บริเวณปีกทั้งสองข้างของเวทีให้ออกจบเร็วขึ้นกว่าเดิม ในส่วนของการแปรแถวทั้งหมดคือ สามารถนำไปซ้อมนักแสดงให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น เพื่อที่การแสดงจะได้มีความพร้อมเพียง สวยงาม

เครื่องแต่งกาย

การสร้างสรรเครื่องแต่งกายในการแสดง คือ นักแสดงหญิงทั้งหมดแต่งกายในรูปแบบเดียวกัน สวมเสื้อแขนกระบอกกลม 5 ส่วน ด้านหน้าเป็นผ้าตาข่ายสีทึบ หน้าอกปกคลุมไม้สีขาวดอกมะลิ และใช้ผ้าจับจีบตรงช่วงเอว นุ่งผ้าถุงป้ายตัดสำเร็จแบบยาว โดยโทนสีชุดเป็นสีกรมท่าผมทรงเกล้าตั้งตะกร้อ ใช้ดอกมะลิประดิษฐ์ติดผม ใส่เครื่องประดับเพชรอย่างน้อย สร้อย ต่างหู กำไล แหวน สิ่งสำคัญของการออกแบบเครื่องแต่งกาย ต้องให้ผู้แสดงสวมใส่ออกมาแล้วเหมาะสมกับสรีระของแต่ละคน โดยชุดการแสดงนี้ไม่ได้มานำเสนอกรรมวิธีการกล่อมลูก แต่เป็นการเทิดทูนพระคุณของบุพการีและแม่ผู้เสียสละเลี้ยงดูลูกน้อยดั่งแก้วตาดวงใจ ตัวชุดจึงสื่อให้เห็นผ่านความงามของหญิงสาวที่มีความอ่อนหวาน นำสัญลักษณ์ที่บ่งบอกและสื่อถึงผู้เป็นแม่ นั่นคือดอกมะลิ ที่เป็นสัญลักษณ์ของความรักอันบริสุทธิ์ของแม่ที่มีต่อลูก นอกเหนือจากดอกมะลิแล้ว ยังมีสีฟ้า เป็นสัญลักษณ์วันแม่ โดยสีฟ้าที่ว่านี้มาจากสีประจำวันพระราชพระราชาสมภพของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงนำแรงบันดาลใจทั้งสองสิ่งนี้ ผสมผสานกับเครื่องแต่งกายรูปแบบหมอลำ สร้างสรรขึ้นมาในรูปแบบใหม่เป็นเครื่องแต่งกายในชุดการแสดง “กวย กล่อม แก้ว”

การคัดเลือกนักแสดง

การสร้างสรรการแสดงผู้วิจัยใช้นักแสดงหญิงจำนวน 12 คน นำมาถ่ายการแสดงให้เห็นถึงความงามอ่อนอ่อนหวาน โดยผู้วิจัยมีเจตนาที่อยากให้มองนักแสดงเป็นดั่งสาวงามที่ออกมาถ่ายทอดท่ารำที่อ่อนช้อยเพื่อเทิดทูลพระรณนาบุญคุณของบุพการีและผู้ที่เป็นแม่อันหาที่สิ้นสุดไม่ได้ ซึ่งได้คัดเลือกนักแสดงหญิงที่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานและมีความกล้าแสดงออกสามารถถ่ายทอดท่ารำด้วยความสง่างาม อ่อนหวาน จดจำท่ารำและมีวินัยในการฝึกซ้อม รูปร่างสัดส่วนของนักแสดงได้คัดเลือกนักแสดงหญิงที่มีรูปร่างสูงโปร่ง ใบหน้าเรียว รูปร่างมีความใกล้เคียงไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องด้วยผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดการแสดงให้คงรูปแบบของระบำ

สรุปผลคำถามในงานวิจัย

- กลอนกล่อมลูก (แม่จันได ลอยตะคุ) มีรูปแบบการขับร้องหมอลำแบบใด

จากการศึกษา กลอนกล่อมลูก ของแม่จันได ลอยตะคุ กลอนหมอลำแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม คติคำสอนของคนสมัยเก่า เผยเสน่ห์อันเป็นอัตลักษณ์ทางภาษาของชาวลาวเวียง ที่ได้อพยพมาในพื้นที่ อำเภอปักธงชัย หนึ่งในชาติพันธุ์ของชาวจังหวัดนครราชสีมา การลงพื้นที่ ได้ฟังสำเนียงการขับร้องหมอลำในแบบฉบับของแม่จันได ลอยตะคุ และได้ฟังประสบการณ์ครั้งอดีต ว่าในสมัยก่อนรูปแบบการเล่นหมอลำนั้น นับได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมการแสดงอย่างหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมในช่วงนั้น และได้วิวัฒนาการพัฒนามาสู่หมอลำในยุคปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างกัน สมัยก่อนมักหาชมได้ยาก และเนื่องด้วยเอกลักษณ์การร้อง ที่มีความไพเราะและมีท่วงทำนองการใช้เครื่องดนตรี ประกอบจังหวะอย่าง โทน ซอ แคน ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบของหมอลำ โดยนำกลอนกล่อมลูกของแม่จันได ลอยตะคุ ที่สนใจมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง ในชื่อชุดการแสดงว่า “กวย กล่อม แก้ว”

- กลอนกล่อมลูก (แม่จันได ลอยตะคุ) จะถูกสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบใด

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนงานวิจัย ผู้วิจัยนำแนวคิดในส่วนของ กลอนกล่อมลูก ของแม่จันได ลอยตะคุ มาสร้างสรรค์เป็นการแสดงระบำกล่อมลูก โดยเป็นการแสดงเทิดทูลพระคุณของบุพการีและผู้เป็นแม่ ที่ท่านมีกรรมวิธีอันฉลาดในการขับกล่อมสั่งสอนลูกน้อย จนหลับสบาย รูปแบบการแสดงเป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน นำเสนอในรูปแบบระบำกล่อมลูก ถ่ายทอดผ่านนักแสดงหญิงจำนวน 12 คน โดยรูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น 2 ช่วงกล่าวคือ

ช่วงที่ 1 เป็นการเทิดทูลพระคุณของบุพการี แม่ผู้ที่เฉลียวฉลาด หากวิธีสร้างกุศโลบายขับกล่อมสั่งสอนลูกน้อย

ช่วงที่ 2 เป็นการขับกล่อมทำนองลำกล่อมลูกของ แม่จันได ลอยตะคุ

ข้อเสนอแนะ

กลอนหมอลำของแม่จันได ลอยตะคุ ที่บันทึกเก็บรักษาไว้ยังคงมีอีกหลายบทกลอนที่มีความไพเราะ บอกเล่าเรื่องราววัฒนธรรม ประเพณีครั้งอดีต อาทิเช่น กลอนเดือนห้า กลอนเกรี้ยวพาราฮี ซึ่งสามารถนำมาศึกษาวิจัยเพื่อนำมาเผยแพร่ต่อผู้ที่สนใจ และยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอย่างหมอลำปักธงชัย แม่จันได ลอยตะคุ ให้คงอยู่สืบไป

บรรณานุกรม

- นวลรวี จันทร์ลุน. (2558). **สุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.เอกสารประกอบการสอน.
- จันได ลอยตะคุ. ปรากฏ์ชาวบ้าน. สัมภาษณ์. 18 กรกฎาคม 2563.
- ณัฐสุดา ภาวะพันธ์. (2552). **การปรับตัวของเพลงหมอลำพื้นบ้านอีสานสู่เพลงลูกทุ่งหมอลำในปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. จุลสาร.
- นราพงษ์ จรัสศรี. (ม.ป.ป.). **รูปแบบและแนวความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย**. สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นวลรวี กระจ่างทอง และคณะ. (2562). **แนวคิดทฤษฎีในการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์**. **รายงานการวิจัยภูมิ ปัญญาศิลปาชีพนมจินโคราช**, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา.
- นวลรวี จันทร์ลุน. (2558). **สุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. เอกสารประกอบการสอน.
- นวลรวี จันทร์ลุน. (2560). **แนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านโคราช**. ราชพฤกษ์ 15 (กันยายน-ธันวาคม 2560).
- ไพฑูรย์ โนนสูงเนิน และคณะ. (2551). **100 ปี ปักธงชัย**. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์.
- กานูพงศ์ อินเพชร. (ม.ป.ป.). **หมอลำ**. [ออนไลน์]. : แหล่งที่มา
[https://www.stou.ac.th/study/sumrit/11-58\(500\)/page2-11-58\(500\).html](https://www.stou.ac.th/study/sumrit/11-58(500)/page2-11-58(500).html) [10 ธันวาคม 2563].
- รัตดา ร หัน. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์. 18 กรกฎาคม 2563.
- ราตรี ศรีวิไล และคณะ. (2554). **สุนทรียภาพในกลอนลำของหมอลำกลอน**. ศิลปกรรมศาสตร์ 3 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2554).
- วิไล อักษรประจักษ์. ปรากฏ์ชาวบ้าน. สัมภาษณ์. 18 กรกฎาคม 2563.

สำนักงานอำเภอปักธงชัย. (2559). **อาณาเขตและการปกครอง อำเภอปักธงชัย**. [ออนไลน์]. :
แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/amphoepak/adminis> [20 สิงหาคม 2563].

อรุณ ครอบจักร์หิวดและคณะ. (2530). **เล่าเรื่องเมืองปัก**. นครราชสีมา : (ม.ป.พ.)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	ลงพื้นที่วิจัย
ภาคผนวก ข	การปฏิบัติงาน นำเสนองานวิจัยและออกแบบการแสดง
ภาคผนวก ค	การสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์จากกลอนกล่อมลูก ของแม่จันทิ ลอยตะคุ ซูด “กวยกลมแก้ว” และเผยแพร่การแสดง

ภาคผนวก ก

ลงพื้นที่วิจัย

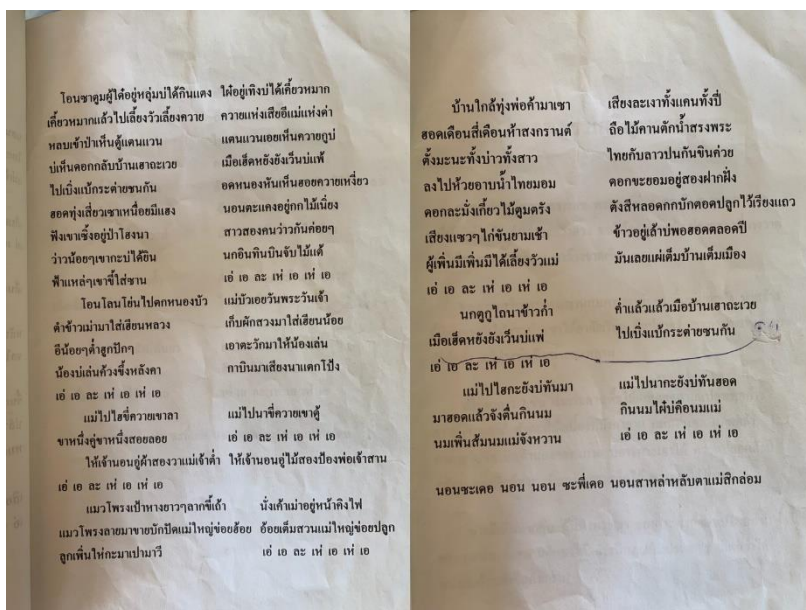

ภาพที่ 47 คุณแม่จันได ลอยตะคุ อดีตนางเอกหมอลำป๋อทรงชัย ปัจจุบันอายุ 89 ปี
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 48 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ครั้งที่ 1
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 49 ตัวอย่างกลอนลำของแม่จันได ลอยตะคุ
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 50 ภาพถ่ายการประกวดร้องหมอลำ ในงานเทศกาลสงกรานต์ ทิวาการอำเภอบักรงชัย
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

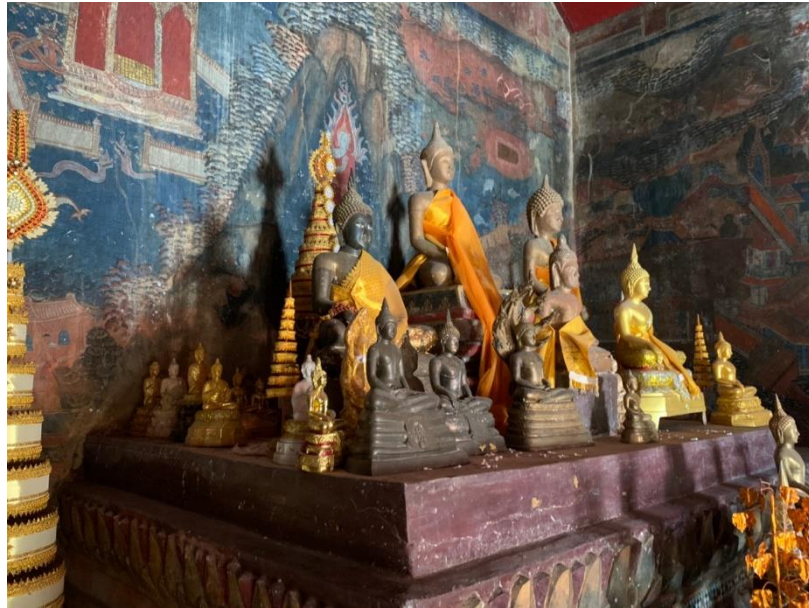

ภาพที่ 51 ตัวอย่างการสาธิตการร้องหมอลำของแม่จันได ลอยตะคุ
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 52 ป้ายคำขวัญตำบลตะคุ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลบริบทหมู่บ้าน
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 53 พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในโบสถ์เก่าวัดหน้าพระธาตุ จากการเก็บข้อมูลบริบทหมู่บ้าน

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 54 กราบไหว้พระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในโบสถ์ วัดหน้าพระธาตุ

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 55 การลงพื้นที่ ครั้งที่ 2 เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเรื่อง “กลอนกล่อมลูก”
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 56 การไหว้ครูผู้ให้ความรู้ด้านหมอลำ โดยแม่จันได ลอยตะคุ เป็นผู้นำพาไหว้
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาคผนวก ข

การปฏิบัติงาน นำเสนองานวิจัยและออกแบบการแสดง

ภาพที่ 57 การนำเสนอข้อมูลทางงานวิจัยเกี่ยวกับหมอลำแม่จันได ลอยตะคุ
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 58 การนำเสนอกระบวนการทำงาน 15 % ของรูปแบบการแสดง
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2563

ภาพที่ 59 นำเสนอรูปแบบเครื่องแต่งกายในส่วนของเสื่อและกระโปรง
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

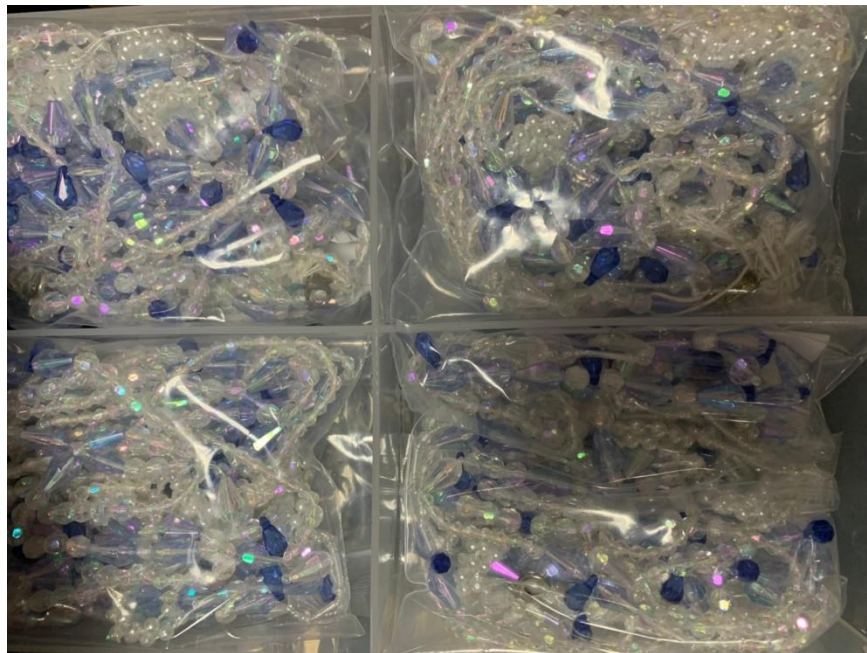

ภาพที่ 60 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการตัดเย็บและออกแบบเครื่องประดับ
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 61 ออกแบบและประดิษฐ์เครื่องห้อยด้านหลัง
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 62 เครื่องประดับในส่วนเครื่องห้อยด้านหลัง
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 63 เครื่องประดับในส่วนเครื่องห้อยด้านหลัง
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 64 การร้อยลูกปัดเพื่อเตรียมทำเครื่องประดับ
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 65 การปักลูกไม้ประดับบอกลและเซาะลูกไม้ออกเป็นข้อ ๆ

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 66 การแต่งหน้าและแต่งตัวนำเสนอ 50 %

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 67 การนำเสนอการดำเนินงาน 50 %
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 68 รับฟังคำแนะนำในส่วนของการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 69 การนำเสนอการดำเนินงาน 50 %
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 70 การนำเสนอกระบวนการทำร่ำ 50 %
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 71 ปรับกระบวนท่ารำ

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 72 ซ้อมการแสดงโดยการนุ่งผ้าถุงแบบแสดงจริง

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 73 ปรับกระบวนท่ารำก่อนนำเสนอ 70 %

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 74 ซ้อมบนเวทีที่มีขนาดเท่าเวทีจริง

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 75 การนำเสนอกระบวนท่ารำ 70 %

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 76 การนำเสนอกระบวนท่ารำเพิ่มเติม จากเนื้อร้องท่อนกล่อมลูก

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 77 นักแสดงการแสดง กวย กล่อม แก้ว นำเสนอกระบวนท่ารำ 70 %
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 78 รับฟังคำแนะนำและข้อบกพร่อง เพื่อนำไปพัฒนาผลงานในลำดับต่อไป
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 79 นำเสนอการแก้ไขกระบวนท่ารำ
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 80 นำเสนอทรงผม 2 รูปแบบ เก้าตั้งตะกร้อและทรงพาร่า
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 81 การแก้ไขทรงผมที่ใช้ในการแสดงให้สวยงามเหมาะสม
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 82 ส่งคำกล่าวแนวคิดของการแสดงเพื่อตรวจสอบแก้ไข
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 83 การนำเสนอผลการดำเนินงาน 100 %

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 84 ได้รับความอนุเคราะห์ความเมตตาจาก ท่านเจ้าอาวาสวัดนาแค

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 85 คณะผู้วิจัยบันทึกภาพทำการประชาสัมพันธ์
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 86 นักแสดงถ่ายโปสเตอร์ทำการประชาสัมพันธ์
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 87 ภาพส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์การแสดง กวย กล่อม แก้ว
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 88 การบันทึกภาพส่งนำเสนออาจารย์ส่งทางออนไลน์
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาคผนวก ค

การแสดงนาฏศิลป์นิพนธ์ ชุด กว๊าน กล่อม แก้ว และการเผยแพร่การแสดง

ภาพที่ 89 การแต่งหน้านักแสดงในการชุดการแสดง กวย กล่อม แก้ว
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 90 นักแสดงบันทึกภาพการแต่งกาย
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 91 คณะผู้วิจัยและนักแสดงร่วมบันทึกภาพเป็นที่ระลึก
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 92 การแสดงนาฏศิลป์นิพนธ์ชุด กายกล่อมแก้ว บนเวที
 ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 93 บันทึกภาพการแสดงบนเวที
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 94 การแสดง ชุด กวย กลุ่ม แก้ว
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 95 เผยแพร่การแสดง ที่ศาลากลางประจำจังหวัดนครราชสีมา
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ภาพที่ 96 ร่วมแสดงความอาลัยเป็นครั้งสุดท้าย ส่งคุณแม่จันได ลอยตะคุ่ สู่สุคติ
ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2564

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวนัทรียา หงอกภิลัย
วัน/เดือน/ปีเกิด	วันอังคาร ที่ 20 เมษายน พ.ศ.2542
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 274 หมู่ 8 ตำบลคอนสาร อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ 36180
อีเมล	nattareeya11915@gmail.com
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2564 กำลังศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2560 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนคอนสาร วิทยาคม อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวศิริณญา พงษ์สระพัง
วัน/เดือน/ปีเกิด	วันอาทิตย์ ที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.2542
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 17 หมู่ 11 ตำบลสามสวน อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ 36190
อีเมลล์	realffilm@gmail.com
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2564 กำลังศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2560 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านแท่นวิทยา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวอภิษฎา ฝาชัยภูมิ
วัน/เดือน/ปีเกิด	วันพฤหัสบดี ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2542
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 7 หมู่ 9 ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ 36210
อีเมลล์	Apichaya270554@hotmail.com
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2564 กำลังศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2560 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายณัฐพงษ์ ชนะชัย
วัน/เดือน/ปีเกิด	วันพุธ ที่ 12 สิงหาคม 2541
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลชัยภูมิ
ที่อยู่ปัจจุบัน	38 ม. 5 ตำบล บ้านโสก อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ 36140
อีเมล	Nutthaphong25555@gmail.com
ประวัติการศึกษา	2564 กำลังศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2560 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนคอนสวรรค์อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายอิทธิพล เจตนา
วัน/เดือน/ปีเกิด วันอังคาร ที่ 10 พ.ศ.2541
สถานที่เกิด โรงพยาบาลปทุมธานี จังหวัดนครราชสีมา
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 4 หมู่ 5 ตำบลสะแกกราช อำเภอปทุมธานี จังหวัดนครราชสีมา 30150
อีเมล jobjabitjad12345@gmail.com
ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2564 กำลังศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2560 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนปทุมธานี
ประชานิรมิตร อำเภอปทุมธานี จังหวัดนครราชสีมา